

СРПСКА

РЕЧ

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ ● БРОЈ 84 ● 8. НОВЕМБАР 1993. ● 80.000 ДИНАРА

ОПОЗИЦИЈА ДЕЛИ БРАШНО ГЛАС ИЛИ ГЛАД

СТАЛИЈА 2200 ПЛ, ФРАНЦУСКА 6,30 ГЕГ, ШВАЈЦАРСКА 4,8 СТЕ, АУСТРИЈА 30 АТС, СР НЕМАЧКА 5,80 ДЕМ, ШВЕДСКА 25 СЕК, БЕЛГИЈА 40 ВЕГ, ХОЛАНДИЈА 4 ИНД, ГМЧКА 500 ГРО, НОРВЕШКА 25 НОК, ДАЈСКА 25 ОЛК

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ / ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ НОВИНАРА
ДИРЕКТОР: Даница Драшковић

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Богољуб Пећкић

УРЕДНИЦИ:
Стево Батић, Илија Давидовић, Љиљана Јорговић — Булатовић.

РЕДАКЦИЈА:
Милошко Вучетић, Драгослав Грујић, Александра Јанковић, Славица Лазар, Сандра Петрушић, Милена Поповић, Војислав Ристић, Благојца Стојановић, Александар Цветковић, Александар Чотраћ

УРЕДНИК ФОТОГРАФИЈЕ: Ђорђе Вукоје

САРАДНИЦИ:
Никола Бурзан, др Владан Василијевић, Надежда Гађе, Гордана Логар, Милица Лучић — Чавић, др Никола Милошевић, Бранка Платонац, Сандра Скоко (Лондон), Гордана Суша, Мира Трајковић (Париз), др Коста Чавошки, Златко Чобовић, Љиљана Шоп, Ејуб Штитковић

ГРАФИЧКИ УРЕДНИК: Радо Марковић

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Нада Бошковић, Драгица Бугарски

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Бранкова 13-15, I улаз, VI спрат, 11000 Београд
ТЕЛЕФОН: 011/620-891, 620-242 (секретаријат), 625-937 (редакција)
ТЕЛЕФАКС: 624-598
ЖИРО РАЧУН:
60801-603-0-27562 СДК
Стари Град
РУКОПИСИ И ФОТОГРАФИЈЕ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ

ШТАМПА: ДП „Борба“, Косовски 26, Београд

Мишљењем Секретаријата за информације Републике Србије бр. 413-01 221/91-01 од 15. фебруара 1991. одређена је стопи пореза од 3%

ПРЕДIZБОРНА ТРИБИНА „СРПСКЕ РЕЧИ“

ДР СТЕВАН ЛИЛИЋ, ГРАЂАНСКИ САВЕЗ

МИРОСЛАВ СТЕФАНОВИЋ, НОВА ДЕМОКРАТИЈА

БРАНКО МИХАНЛОВИЋ, СРПСКИ ПОКРЕТ ОБНОВЕ

СРБОБРАН БРАНКОВИЋ, ИСТРАЖИВАЧ ЈАВНОГ МИЊЕЊА

ДАНИЦА ДРАШКОВИЋ, СПО И ХУМАНИТАРНА ОРГАНИЗАЦИЈА „СПОНА“

ДЕМОКРАТЕ

ЋИНЋИЋ ПРОТИВ МИЋУНОВИЋА

Стр. 18-19

ИСПОВЕСТ МИРЈАНЕ МАРКОВИЋ

ПРЕДСЕДНИК СЕ КУПА У ПОНОЋ

Стр. 46-47

МЕЂУНАРОДНА КАМПАЊА СПС-А

ТАЈНА ДИПЛОМАТИЈА ЗАГРЕБ БЕОГРАД

Стр. 28-29.

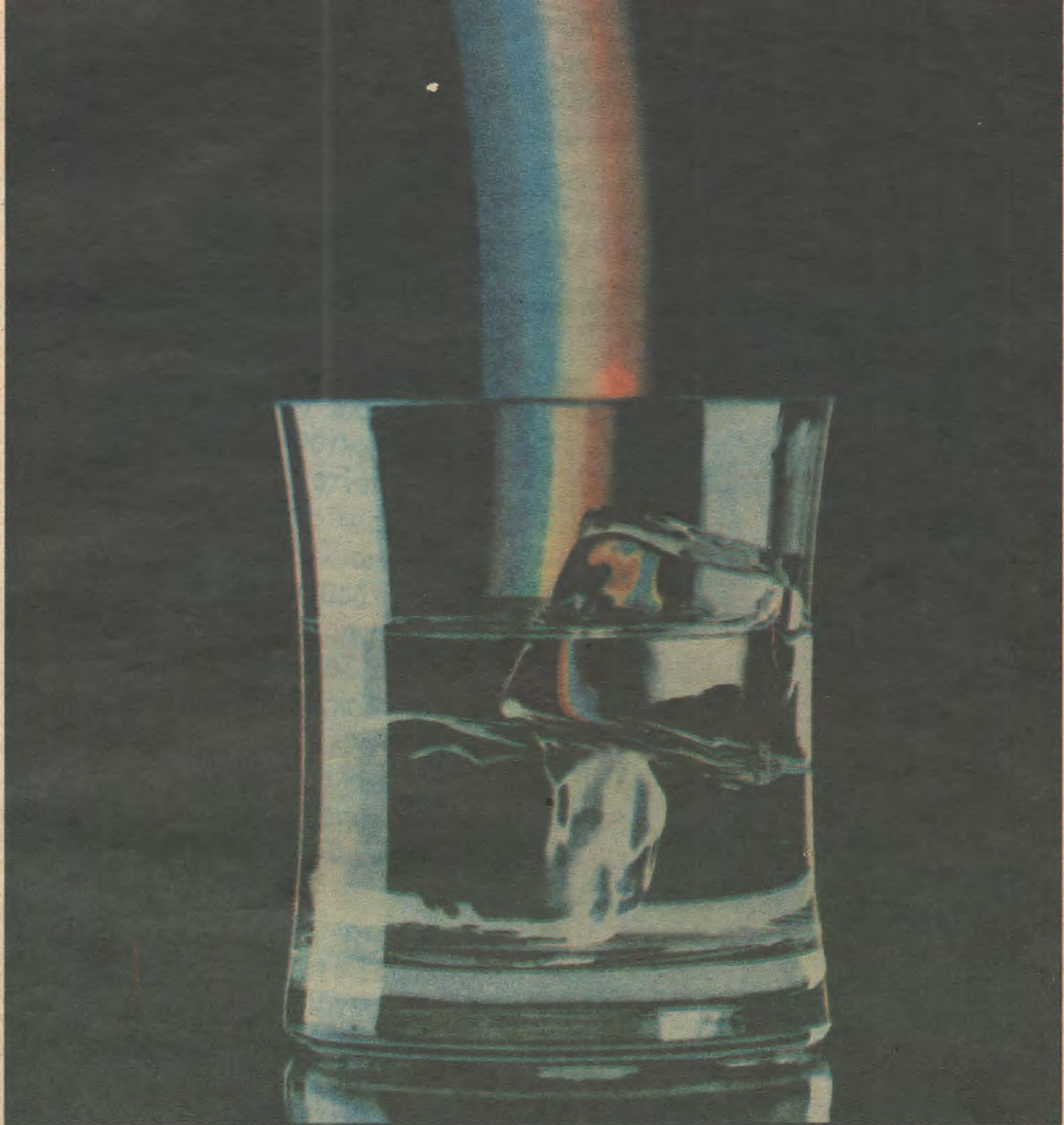
МАЛА СРБИЈА

МИЉА ВУЈАНОВИЋ ДАНИЈЕЛ ШИФЕР

ДОСИЈЕ ПРОПАДАЊА

ДРУГОВИ СЕ НИСУ ДОВОЉНО НАЈЕЛИ

Стр. 53-56.

К А П И Т А Л

НЕ ПРИЗНАЈЕ ГРАНИЦЕ

ОСНОВАНА НЕВЛАДИНА ХУМАНИТАРНА ОРГАНИЗАЦИЈА

СПОНА

Тешка економска криза, свеопшта беда и сиромаштво нашег народа, деградирале су човека у сваком погледу, и довеле га на ивицу егзистенције. Све је више гладне деце чији је развој и живот озбиљно угрожен због недовољне и лоше исхране, бескућника, пензионера, који просе или по контејнерима траже храну. Подаци говоре да у Србији 20.000 деце гладује, а нутриционисти прогнозирају да ће ове зиме људи почети да умиру од глади.

Светске хуманитарне организације и добра воља појединаца нису у стању да подмире ни половину реалних потреба избеглица. Многобројне породице погинулих и рањених у овом рату нису збринуте од стране државе. Свесни свега тога, као и да нам предстоје још тежа времена, основали смо невладину хуманитарну организацију „СПОНА“.

СПОНА је удружење грађана. Основале су је жене, које су и чланови Управног одбора ове хуманитарне организације, чији је председник госпођа Даница Драшковић.

СПОНА има за циљ да обезбеди помоћ у храни, лековима, одећи, обући, најугроженијима; да помогне и збрине децу, ратну сирочад, самохране мајке, избеглице, помогне породице рањених и погинулих бораца; прибави лекове за болесне и старе, организује бесплатно пружање медицинске помоћи онима који немају могућности да плате; да организује саветовалишта, народне кухиње и утиче на развијање свести о обавези организованог хуманитарног рада.

Често хуманитарна помоћ намењена најугроженијима није стизала до њих, већ је пре-продавана на пијацама, приватним продавницама и другим местима.

СПОНА неће дозволити да ни грам помоћи оде у погрешне руке.

Свака помоћ која стигне, у храни, лековима, одећи, биће предата лично угроженим домаћинствима и појединцима, као и болницама, школама, сиротиштима, обдаништима, старачким домовима и институцијама у којима су смештене избеглице.

Одређиваће се приоритетне потребе и групе на основу претходног увида у стање. Хуманитарна помоћ делиће се без обзира на националну, верску или другу припадност. Рад СПОНЕ биће јаван, односно, доступан свим правним и физичким лицима.

Овом приликом обраћамо се грађанима Србије, као и свим људима широм света, хуманитарним и другим организацијама да кроз помоћ у храни, лековима, одећи или другим могућностима, помогну онима, којима су, због ситуације у којој се налазимо, животи озбиљно угрожени.

Позивамо све жене да нам се добровољним радом и стручним знањем придруже и помогну у раду хуманитарне организације СПОНА.

Адреса и телефони на које се можете обратити:

Обилићев венац 4, Београд

Тел. 631-860 и 631-246

Број жиро рачуна: 60806-678-3-102303

Управни одбор „СПОНЕ“

ПОТЕМКИНОВ ВАШАР

Распуштањем Парламента Слободан Милошевић још једном је применио успешну тактику одлагања агоније отписаног режима, уверен да ће у интеррегнуму, без законодавне власти, у сред буре пронаћи луку наде и то баш на Никољдан — свеца бродоломника у којег он, иначе, никада није веровао. Милошевић се опет одлучио на већ опробани српски рулет у тренутку када се Србија нашла у зениту изопштености од света али и највеће зависности од њега, и када сваки други пензионер постаје потенцијални самоубица, одбијајући да прими дрогу Шанновићевих обећања о пуним продавницама и позитивним ефектима мера његове владе.

Додуше, могућ је Потемкинов вашар до Никољдана када ће државна у напросечној бризи за народ оголити робне резерве и истерати на тржиште оно што још у њима има да би се одржала двојсечна илузија о постојећој власти као једином спасиоцу релативно доброг живота чак и у условима санкција. У жеку ове бриге држава ће бесомучно штампати паре у убитачној трци са ценама, како би лажним новцем створила привид веће куповне моћи грађана, без обзира на трагичне последице монетарног хаоса и потпуног прекида производње после 19. децембра.

Важно је у трци пустити што више магле да људи не би видели како, заправо, бауљају по блату. Испупавањем преосталих девиза од народа власт ће преко својих илегалних министарских канала унети из увоза чак и давно заборављену луксузну робу, у овом тренутку заиста непотребну али која итекако поправља расположење. На тај начин може се до Св. Николе водити изгубљена битка, али када сасвим нестану девизе, када се распрши магла, кад оде нада и кад се истопи толико рекламирано достојанство — улог ће остати само животи уморних душа које нису распознале, по трећи пут, трагове исте зверке.

Посебну улогу у томе имаће господин Милорад Вучелић, кога, иначе, оправдано бије глас да је на бившем југословенском простору побио више људи од свих топовских оруђа. Његове камере похитале су у чувени, по Зеленовићевим брзим пругама, ЦИП да сниме двојицу председника српских држава Милошевића и Караџића како се гурају са штаповима поред некакве мале, уживо показујући гладном гледатељству нови пројекат пруге Бјељина — Брчко — Милошевац, за коју су наводно обезбеђена средства и која ће кобајаги бити изграђена за једну грађевинску сезону. Да би фатаморгана била истинитија, народу је још речено како ће, тобож, том пругом само у једној години протутњати возови са милион тоне робе и милион и сто хиљада путника! Оних сто хиљада путника приде науштрб робе класична је агитпроповска прича, да све скупа не би изгледало као добар виц. Возови срећних људи, препуни робе, по Вучелићу стижу, дакле, из Босне у Србију и обратно, кад социјалисти буду победили на изборима.

Само дан раније, поред поменутих председника, видели смо и трећег — Фикрета Абдића, који је допутовао у Београд да узме за јемца Слободана Милошевића у трговини земљом и људима са Радованом Караџићем. Претходно је кладушки „Бабо“ потписао исти такав уговор са још једним самозванцем Херцег-Босне — Матом Бобаном, али није путовао у Загреб да то овери и Фрањо Туђман. Потписивањем мировне декларације Милошевић је по ко зна који пут офирао своју коалицију са Радованом Караџићем и пружио свету још један доказ активног уплитања Србије у бесански паклени лонац а тиме и умањио шансе за скидање „неправедних“ санкција. На прошлонедељно питање новинара италијанског листа „Corriere della sera“ лорду Дејвиду Овену, ко од проказане тројке — Туђман, Милошевић, Изетбеговић — представља праву препреку миру, одговор је гласио: „Милошевић“.

Јасно, зарад једног изборног поена у импровизованој миротворачкој улози истинског господара рата и мира, ваља продужити патњу народа уз свесрдну медијску подршку господина Вучелића.

И ко зна шта ће нам још приредити ТВ-Бастиља. Не треба очекивати проналазак нових бушотина бар због наших хладних станова, али су могућа друга изненађења, понајпре од златоустог Николе Шанновића који се спрема да опет „оживи“ производњу пресецањем врпце фабрикама, чије су машине више пута покретане на дан-два, ради чувања изборног мамурлука.

Ових дана један економиста упутио је практичан и добар савет бирачком телу: „од плата и пензија које ће вам се повећати, на чекове са покрићем или без њега, купујте до изборног дана „Д“ све што можете стварајте залихе хране, кромпира и лука из увоза који је већ најављен, меса и полутки који није најављен, али ће га бити, јер, после неће бити ничега“.

ПИШЕ: Богољуб ПЕЈЧИЋ

и то је

Србија

Писмо: Милошко ВУЧЕВИЋ

ЈУГ НА СЕВЕРУ

1.

Коло несреће се и даље окреће. С јесени се понадамо да иду бољи дани, зими тугујемо, пролеће нам прође у лечењу рана, лето прескочимо, а онда опет утонемо у јесење наде.

Тако је, ево, већ три године.

Наставимо ли у истом ритму, препустимо ли се пакленом календару на који почињемо да се навикавамо, нестаћемо.

То је једино што је сигурно.

Умор од надања је најаву умирања, а нама прети управо такав умор.

2.

Није проблем што је Народна скупштина распуштена, проблем су разлози због којих је то учињено.

Циљ је, овога пута, мрачан колико и средстава.

Пред нама је, опет, оно иза нас.

Бићемо где смо већ били.

Распуштањем Народне скупштине Србије у тренутку када су опозиционе партије користиле легитимно право да расправљају о мањинској Влади и евентуално јој изгласају неповерење, Слободан Милошевић је показао и за какав се идеолошки модел залаже, и у каквој политици види простор за себе, и какву Србију жели, и каква би Народна скупштина била по његовој мери.

Ту је зец, све остало је шибље.

Огољени акт насиља над парламентарном демократијом претворен је, у образложењу пред телевизијским камерама, а уз тешка вређања права на различите приступе свим питањима, у нескривену оду монолизму.

Обнова једногласја, као разлог због кога су посланици, попут бединерки или сезонских радника, добили отказе, у суштини је обнова реалсоцијализма.

Имаћемо још једном нешто што нико нема — вишепартијски парламент за једнопартијске одлуке — и наставићемо још једном да идемо путем којим нико не иде.

Заклањајући своју бахатост уставним одредбама, за које је демократска опозиција, од доношења Устава, тврдила да су у најбољој традицији тоталитаризма, председник Републике је, дефинитивно, показао да не прихвата, да игнорише, да не жели, а и да не разуме вишестраначки систем.

Парламентарне опструкције и блокаде рада парламента уобичајена су средства парламентарне борбе, а не, како их Слободан Милошевић доживљава, опасно антидржавно дејловање.

Понигравајући се с накарадним Уставом, он је распустио Народну скупштину на предлог Владе чији је даљи опстанак управо та Народна скупштина довела у питање, што је врхунац политичког неморала.

Ко није одмакао даље од идеје „један народ, један вођа, једна држава“, и не може да се понаша друкчије.

Најужасније у свему овоме је што ми без икаквог сувислог отпора, забављајући се разним коскама и шареним лажима, чак и не схватајући шта се заправо догађа и шта се иза брда ваља, мирно срљамо у сусрет ужасу.

Није, заиста, проблем распуштање Народне скупштине, проблеми тек предстоје с Народном скупштином коју ћемо добити.

3.

Гладни ситима и даље верују, и док је тако, а тако ће изгледа дуго бити, живећемо с разлогом у глади.

4.

Трагичан и дубок политички и људски неспоразум Слободана Милошевића с временом и простором главни је узрок што је Србију задесила дубока политичка и свеопшта трагедија.

Он нам се, просто, у бури историје, на судбоносном раскршћу, веројатно као вирус архетипске националне болести, догодио када нам је требао неко други.

О Едварду Кардељу у Првом српском устанку или о Лидији Шентјурц на Мачковом каменију је реч.

И када нам је желео добро, а било је ваљда и таквих тренутака, погађало нас је зло.

Јабука добијена из његове руке постаје бомба.

Југ је, с њим, на северу.

Пожаре гаси бензином; множи нулама; три пута сече, ни једном не мери; прво каже „хоп“, а онда и не скочи; иде без гаћа међу пијане људе; гвожђе кује када се охлади; ломи где је најдебље; грми усред зиме.

Сви досадашњи политички потези Слободана Милошевића, повлачени у намери да се реши неки проблем или да се стабилизују укупне политичке прилике, проистицали су управо из његовог трагичног и дубоког неспоразума с временом и простором, и сасвим је природно што су гурали а и даље гурају Србију у све већи и ризичнији политички хаос.

Ни од превремених избора, зато, без обзира што би они, објективно, могли да пресе-

ку негативан ток ствари и да донесу нужни и жељени преокрет, не треба очекивати ништа добро.

Јабука је то, још једна јабука, из његове руке.

5.

Живот без смисла, какав је живот већине грађана Србије, чини и политичке програме и идеолошке моделе, дакле уобичајене понуде странака, крајње бесмисленим.

Дављеника не интересује како се зове река у којој се дави, где јој је извор, куда све протиче, ко се све у њој удавио, шта је потопила и шта ће још потопити, не интересује га ни која је река боља, мирнија, чистија и пунија риба, већ га интересује, само и једино, ако га нешто уопште интересује, има ли чамца на видуку да му помогне и да га спасе од давлена.

Ни чамца није битан, није битно да ли је у приватном или у друштвеном власништву, да ли припада тржишној или планској водопривреди, да ли му је на прамцу круна или петокрака, да ли за њега порез убире вишестраначка или једностраначка општина, битно је да је чамца.

Ко све ово не разуме, а намерава да учествује у најављеним изборима, ко не схвата дављеничку логику људи чији су животи без смисла, ништа не разуме.

6.

На досадашњим изборима социјалисти су побеђивали захваљујући, између осталог, и намештањима изборних резултата, дакле уз помоћ лоповлука, па је сасвим сигурно да ће фалсификовање воље бирача, уз свакојаке иновације, играти значајну улогу и у предстојећој изборној трци.

Лоповлук је, наравно, мера аморалности, без обзира да ли је реч о класичним крађама или о крађи гласова, али је, увек, независно од тога да ли се харају банке или гласачке кутије, и мера машовитости лопова.

У предупредивању новог изборног поткрадања, опозиција, зато, мора максимално да пусти у погон машту, чак и да формира

својеврсне „антилоповске тимове“ са задатком да „лоповски маштају“, и да тако предвиди што више потенцијалних трикова владајуће странке, како би могла да их благовремено демаскира и осујети.

Прошли пут је, рецомо, занемарено путовање записника од бирачких места до комисија у општинама и изборним јединицама, а ко зна чега ће се све мајстори за преваре сетити овог пута.

7.

Демократска Србија не може да изгуби Косово, социјалистичка Србија га сигурно губи.

То је разлог што Албанци ни овога пута неће гласати.

Бојкотујући изборе, они социјалистима клањају неограничено поверење, јер знају да,

све док су социјалисти на власти, имају снажну међународну подршку.

Никада Словенија, Хрватска или Македонија не би постале самосталне државе да није било Слободана Милошевића, а ни Косово без Слободана Милошевића нема никаквих шанси да се осамостали.

Најснажнију подршку Социјалистичкој партији Србије и на овим изборима пружиће, дакле, Демократски савез Косова, јер је Социјалистичка партија Србије највећи гарант да ће се циљеви Демократског савеза Косова остварити.

8.

Изјава председника Олимпијског комитета Хуана Самарана да наши спортисти могу да учествују на Олимпијади 1996. године, али као поједници, без државних симбола и навођења из које земље долазе, лукаво гарнирана помињањем обећања Америке да неће правити проблеме с визама, сигуран је знак да ћемо и 1996. године бити под санкцијама, јер и Олимпијски комитет и Хуан Самаран, а нарочито Америка, спадају у најобавештеније и најутицајније међународне политичке институције.

9.

Ко чека демократију како је ми чекамо, завршава чекајући хлеб у редовима.

10.

Најужнији тренутак у животу српске демократске опозиције је заокрет који је направио Војислав Коштуница, а све што би се даље о овоме могло рећи, све што би објашњавало о чему се заправо ради, само би увећало тугу.

11.

Лишће жути и опада, Србија црвени и пропада.

Не донесе ли нам ова јесен оно што би већ једном морало да нам донесе — зиму без туге — на пролеће нам се ни ласте неће вратити.

Надајмо се најбољем, упркос свему, а најгоре препустите најгорима.

ГЛАВНИ ОДБОР: ДА ИЛИ НЕ НА ИЗБОРЕ

ОДГОВОР ЈАСАН И БОЛАН

Даме и господо, браћо и сестре, добро дошли.
Данас треба да одлучимо само о једноме: избори ДА или НЕ. Дозволите ми неколико уводних напомена.

На Св. Николу ове године Србија ће, за последње три године разним поводима гласати девети пут. Што на референдумима, што на свакојаким изборима и то само због тога што још никад нисмо имали једне и једине демократске и поштене изборе. И још ће грађани Србије бити терорисани разним ванредним изборима, све дотле док се не десе ти једни једини демократски и поштени избори. Гласање заказано за 19. децембар ове године је девета по реду изборна превара, како изгледа по садашњим изборним условима.

Државна телевизија је у рукама Социјалистичке партије Србије. Нама су врата државне телевизије — затворена. Ако Српски покрет обнове има скуп какав је недавно био у Ваљеву и ако тај скуп види цела Русија на московској телевизији, пренесу га, а Србија о томе нема појма, онда можете сами да закључите где смо ми и шта значи оваква телевизија.

У земљи је полицијски режим. Не зна се, често, да ли је полиција мафија — или је мафија преузела послове полиције!

Изборни закони, овакви какви јесу, нарочито у процесу контроле и пребројавања гласова, гарантују извесно само једно: успешну крађу од стране Социјалистичке партије Србије.

Опозиција, осим тога, треба ли да подсећам, нема ни пара, ни аутомобила, ни горива, а ни времена да обилази Србију и да објасни своје програме. Једино бисмо то могли преко телевизије, а тамо нам је па забрањено.

Практично ми 19. децембра треба да истрчимо на једну утакмицу иако знамо да ће наш противник бити допингован, а да ће нама на том тркалишту бити спућене ноге, руке, а при том још завезане и очи.

Шта, дакле, при оваквим околностима да чинимо, ми данас треба, браћо и сестре, да одлучимо.

Шешељ је већ одлучио — он иде. Демократска странка Србије на изборе — иде. Покушавају још да то не кажу изричито, али су одлучили — иду на изборе. Ангажовали су изборну агенцију која увелико већ припрема изборне спотове, формирали су Изборни штаб, већ су кренули и у предизборну кампању. Додуше, предизборна кампања тог нашег дојучерашњег коалиционог савезника није усме-

Вук Драшковић на Главном одбору Српског покрета обнове 30. 10. 1993. године

рена противу Социјалистичке партије Србије, него је усмерена противу ДЕПОС-а и противу Српског покрета обнове. Мени је веома жао што је то тако и мислим да је крајњи минут, ако он није одавно прошао, да се опозиција уозбиљи, да заборави на све таштине, суревњивости и да схвати да ми сви имамо једнога противника, а то је Социјалистичка партија Србије и да имамо један интерес изнад свих наших таштина, странака и сујета, а то је и државни и национални интерес наше отаџбине, наших грађана и нашег народа.

Демократска странка на изборе такође — иде. Данас треба њихов Главни одбор, колико знам, да одлучи само о томе ко ће формално да преузме команду над том предизборном парадом. Агоштонови Мађари на изборе — иду. Сељачка странка Србије на изборе иде. Демократска реформска странка Војводине чека исход седнице Главног одбора Демократске странке, јер им је то прошлогодишњи коалициони партнер.

Као што видите, набрајам само парламентарне демократске странке опозиције. И шта каже ова рачуница?

Не рачунајући још Шешеља за опозициону странку, а поготову за демократску странку, шест демократских парламентарних странака

Србије учествоваће на децембарским изборима. Тих шест странака у оба савезна парламента, можда и ово треба рећи, имају 44 посланика. Толика им је снага била на прошлогодишњим децембарским изборима.

ДЕПОС, односно Српски покрет обнове и Нова демократија имају 50 посланика у оба парламента. ДЕПОС, дакле, представља ту убедљиву већину демократске опозиције и наша одлука због тога има посебну тежину. Неке, дозволите да то кажем, мале странке и овога пута имају велике наде, противу чега у принципу нико не сме имати ништа. Мађутим, невоља је у томе што њихов превасходни циљ и није да Социјалистичка партија Србије буде поражена, а тиме и Србија спашена, него да се освоји које месташце више за политичку странку и то је крајњи домет и крајњи циљ. Те лоптице не могу да пребаце мрежу ни да чак допру до половине терена који припада противнику.

Што се Српског покрета обнове и ДЕПОС-а тиче, ми тражимо да сви скупа из демократске парламентарне опозиције, са још неколико угледних непарламентарних странака, демократских, истакнемо услове под којима ми хоћемо на изборе, јер ми нисмо против избора него смо противу нечасних и неравноправних изборних услова, да заједнички залегнемо иза тих првичних захтева, да сви скупа запретимо бојкотом и у том случају сам сигуран да би председник Републике и Социјалистичке партије Србије били сатерани уза зид и да би попустили. Председнику Републике је, наравно, стало да формира Парламент 19. децембра, којим ће се Србија по-

носити. Што ће рећи — парламент састављен од социјалистичке већине или евентуално од неке коалиције социјалиста-комуниста, или социјалиста-комуниста и, ако буде потребно, још неких других странака или лица са међународних потерница. Но, истовремено, председнику Републике је стало, и Социјалистичкој партији Србије, да ти избори имају легитимитет у очима света. Јер без тога легитимитета, тешко да се може и размишљати о повратку Србије у Европу. Не може Европа да прими Србију док она не постане демократска, а Србија неће бити демократска без демократских избора, а нема демократских избора уколико на њима не учествује демократска опозиција.

Због тога би јединствен наступ демократске опозиције сигурно уродио плодом и ма колико изгледало апсурдно у рукама демократске опозиције је овог пута и погача и нож. Ми можемо да диктирамо изборне услове, под условом да будемо јединствени. И у том смислу, тешко да сте то могли приметити у данашњој штампи и, са изузетком Студија „Б“ ни чути на телевизији; јуче смо — председник Нове демократије, Либералне странке, Грађанског савеза и ја, упутили једно писмо председницима Демократске странке Србије, Демократске странке, Српске сељачке странке и Демократске реформске странке Војводине, предлажући све ово што сам вам рекао, молећи их да се нађемо 3. новембра у Скупштини општине Стари град да потпишемо те наше заједничке услове без којих нећемо на изборе и да након што нам изађу у сусрет, јер ће морати, и то смо предложили, формирамо јединствену изборну листу целокупне опозиције! У том случају, победа би била сигурно наша и остварили бисмо је прилично лако. То смо јуче предложили. Ко не дође 3. новембра и покуша да се закљони некаквим одуговлачењем, иако смо ставили до

знања, сматраћемо да је противу споразума, а одлука мора о бојкоту бити јединствена. Сваки штрајкбрехер ће понети сву одговорност за то што ће повући за собом у неправилну изборну трку све остале чланове опозиције.

Као што рекох већ, Српски покрет обнове и ДЕПОС су за јединствену изборну листу целе демократске опозиције. Спремни смо чак и на то да сви привремено, док не победимо Социјалистичку партију Србије, на одређени начин умртвимо активност наших странака или страначку посебност ставимо у други план, и да сви пре свега постанемо једна странка, један блок, један јединствени покрет демократске Србије.

Ја то, као што знате, нудим већ две године али сви ти предлози од неких странака бивају дочекивани „на нож“ и са ужасавањем. Плаше се неки јединства и беже од њега као ђаво од крста. Није нимало случајно да телевизија и радио, као и готово сви медији, нарочито фаворизују и хвале управо те странке које неће јединство и које клевету Српски покрет обнове и ДЕПОС — који хоће јединство. Могао бих да кажем, свака част Социјалистичкој партији Србије, има свуда где треба своје људе и они обављају сјајно свој посао.

Откуда тај ужасан страх од јединства у редовима српске демократске опозиције?

Одговор је, чини ми се, и јасан а и болан: на политичкој позорници Србије имамо данас онолико, практично, странака колико и лидера који неће компромис, који хоће само себе и који оснивају нову странку чим дође до сукоба у мишљењу. Како ће то ти људи сутра, ако добу на власт, гарантовати Србији споразумевања, парламентарну хармонију разних странака у вишестраначком парламенту и ефикасну вишестраначку владу, када не могу да очувају јединство ни у својим странкама и

када, чим се споречкају око нечега, оснују нове странке, а са својим дојучерашњим партијским колегама престану и да говоре?!

Ја са поносом, и сви ми, чини ми се, са нарочитим поносом можемо да истакнемо да Српски покрет обнове, од оснивања до данас није имао таквих расцепа, а нигде их нису толико **подстрекавали** и нигде их нису толико желели као у Српском покрету обнове. Чак и данас, идући овамо, читам у „Политици“, где ли, како се данас очекују овде неки грдни расцепи, неке грдне оставке, просто више не могу да издрже, не знају шта да раде. Сваки пут, већ три године, најављују расколе у Српском покрету обнове, а никако до њих да дође! Ту саборност и демократију носимо ми у себи и у свом демократском програму. Ми смо Српски покрет обнове, ми обнављамо оно најбоље у духовности, у култури, у части, у људском опхођењу, а што је у традицији нашега народа. Због тога је Српски покрет обнове као такав изнутра и споља пружао увек обе руке — сједињавању! Сједињавању, никада разједињавању. Све идеје о коалицијама, страначким савезима, од '90. до данас потицале су од Српског покрета обнове и ако су бивале разваљиване, а биле су, увек су их разваљивали други и увек са неким мотивом да тиме нашкоде Српском покрету обнове.

Но, ми то јединство опозиције и даље желимо и нудимо. Ми желимо да спасемо Србију, да нашу и државну и националну данашњу судбину преокренемо набоље. Ако се ујединимо, сумње никакве нема, победићемо! А ако победимо, победиће и будућност и снага Србије. Јер само ми, демократска опозиција, демократска савест нашега народа и наше отаџбине можемо скинути санкције, извући народ из беде и преокренути точак опоравка и напретка наше државе и нашега народа.

Хвала вам лепо.

ОДЛУКЕ ГЛАВНОГ ОДБОРА

Београд, 30. октобар 1993. године — Главни одбор Српског покрета обнове закључио је данас да су постојећи изборни услови понижавали за демократску опозицију. Државна телевизија је вулгарни пропагандни сервис СПС, а опозиција нема ни пара, ни горива, ни аутомобила, ни довољно времена да путује Србијом и објашњава свој програм грађанима. Осим тога, у земљи је полицијска управа, а законом није утврђена ни контрола гласања којом би била онемогућена крађа од стране владајуће странке.

Главни одбор СПО подржао је јучерашње писмо челника ДЕПОС-а и Грађанског савеза, којим се позивају лидери демократских странака да 3. новембра заједнички и одлучно стану иза одлуке да без поштених изборних услова не може бити ни избора.

Главни одбор СПО је закључио да бојкот избора мора бити јединствен и да ће на ону странку или странке које 3. новембра не подрже бојкот пасти сва одговорност за увлачење осталих демократских странака у неправилну изборну трку.

Главни одбор СПО подржава напоре председника СПО Вука Драшковића да све демократске опозиционе странке стану на заједничку изборну листу, након што се заједнички изборе на поштене изборне услове. Језгро тог уједињавања је ДЕПОС и његова врата морају широм бити отворена за све парламентарне и угледне странке демократске опозиције. Уједињена опозиција сигурно би победила на изборима.

Странке које настоје да помуте јединство у ДЕПОС-у најдиректније раде против наших и државних и националних интереса, јер је јасно да ДЕПОС ужива огромни углед у целом свету и да би само у случају победе ДЕПОС-а санкције биле укинуте, а Србија узбрзано кренула стазом економског и општег опоравка и напретка.

Главни одбор СПО овластио је Председништво Странке да у наредном периоду доноси одлуке у складу са данашњим закључцима.

Главни одбор
Српског покрета обнове

ЉУДИ ОД РЕЧИ

ШТА СЕ ДОГОДИЛО С ВОЈОМ?

Ништа

Али смањивање снаге Депосу је чин који носи своју одговорност. Коштуница не излази из коалиције зато што је „мртва“, већ је коалиција „мртва“ зато што он, као друга партија по снази, излази из ње.

**Пише: Љиља ЈОРГОВАНОВИЋ —
БУЛАТОВИЋ**

Коштуница замера Драшковићу да је: изласком на прошлoгодишње изборе Депос одустао од својих оснивачких циљева и начела; да постоје велика неслагања око националне политике и потписивања Венс-Овеновог плана; да је СПО непринципијелно изгласао савезни буџет; да се СПО недоследно понашао приликом гласања о поверењу влади Николе Шаиновића; да у последње време СПО пружа руку Милошевићу.

Драшковић на све то каже: „Ја заиста не знам шта се то догодило с Војом. Мени је жао. Али у сваком случају, врата Депоса увек су му отворена“.

Стварно, шта се догодило с Војом?

Када је хладно тријумфално, као некадашње „крило за Депос“, улазио у ову коалицију, Коштуница је био председник Демократске

странке Србије тек неколико месеци. Млад председник, млада странка, сиромашна. Деобни биланс са Мићуновићем није направљен. Рећи ће: „Били смо центлмени, понели смо само свој углед“.

У Депосу је Коштуничина странка видела главну снагу и идеју водиљу српске опозиције. Због вере у Депос развишао се са Мићуновићем.

МЛАДО ДОБА

Тачно пре годину дана водили смо велики, предизборни, интервју за „Српску реч“. У њему се није видело да је Коштуница нарочити националиста. Напротив. Рат у Босни није био конјуктурни адут у рукама опозиције, па ни у кампањи ДСС. У Депосу није било спорења у вези са националном политиком. Дакле, Коштуница се није залагао за стварање српске, па самим тим ни муслиманске државе на тлу бивше Босне. Или се залагао, али није хтео и да каже? Или се није залагао, а данас то чини? Ко то зна? Ко то може знати са начелним стварима?

Начелно, у истом нашем разговору, Коштуница је био и против изласка на изборе. Примећивала се резигнација у вези са шанса-

НАДА

1. У пошерањима и регруписавању српске опозиције, где је место ДСС и у каквом савезу?

Политичка сцена се јако брзо мења. Коалиција ће бити формирана уочи самих избора. ДСС остаје у самом десном центру и Депосу који је несумњиво до сада манифестовао своју снагу и показао се као главна опозициона снага у Србији. Он је на тај начин уважаван и прихваћен од демократске јавности Србије и у свету. Прихваћен је као нада да би се и овде могло десити оно што се десило у Источној Европи — обједињавањем свих демократских снага у оквиру једног опозиционог фронта. Без обзира на све друге разлике и регруписавања, ДСС ће наставити да делује у оквиру Депоса, а мислим да ће бити пуно непознаница око тога на који начин ће се друге странке повезати и наставити да делују.

(„Српска реч“, 17. август 1992)

за буџет гласало како се не би правио профит Шешелу, односно „обарању војног врха“ и од „Скупштине правио циркус“ а што ћемо као аргумент, овај пут Милошевићев, добро запамтити већ средином октобра.

Симултано, како је то постало обичај, догодило се готово невидљиво Коштинично акцентовање националне политике што је одмах лансирано као „приближавање Шешелу“, а заправо је било дефинитиван разлаз са СПО и Депосом. То акцентовање је било до те мере на трагу „бршљан политике“ Добри-

ВИСИНА

2. Понекад се учини да СПО има комплекс демократа, а Депос комплекс СПО-а. Постоје ли шансе да се ови комплекси на најгори могући начин испоље тек после избора, у узајамном оптуживању странака коалиције?

Уколико ови избори не дају резултате које највећи оптимисти очекују, сигурно је да Демократска странка Србије неће ни пре ни после избора оптуживати другу страну у овом слору. По нама, ови избори имају далеко мање значење него што се многим чини. Изгледа да Демократска странка Драгољуба Мићуновића и СПО придају изборима већи значај него што заслужују. Ја их сматрам делом сложене политичке борбе у којој ће требати много времена и нерава да се друштво радикално промени.

Без обзира на њихов исход, ови избори никада неће много усрећити, због тога је потребно очувати јединство у Депосу, за тај други задатак.

Из тих разлога, ја на све спорове у Депосу — ма колико у њима учествовали страствено — једноставно гледам са одређене висине. Све је то неважно у односу на оно што нам предстоји, а рекао бих, и оно што нас у међувремену може задесити.

(„Српска реч“, 7. децембар 1992)

ма опозиције. Избор Панића лично му је на фарсу, Ћосића је оптуживао за срамну улогу увлачења опозиције у неравноправну изборну трку.

Био је потпуно у праву.

Ових месеци, годину дана касније, кад Милан Ст. Протић буде излазио из Демократске странке Србије, сазнаће се да је ова странка крајње свесно, у већини, пристала на неравноправне изборе. Освојили су 22 мандата у српском парламенту и ушли у извршне органе београдских општина Стари Град, Врачар и Звездара, готово исто као и њихов коалициони партнер СПО који је финансирао Депосову кампању.

Депосовци су били несрећни због изборних резултата и остали су несрећни до данас.

Други нису имали права да буду несрећни, јер су пристали да изађу на изборе.

ЗРЕЛО ДОБА

Има оних који се „разумеју у опозицију“ и који тврде да је Коштуница Депос постао тесан далеко раније од изјаве да је Депос мртав, дакле крајем овог лета. То се, наводно, догодило још на последњем Сабору СПО где је Матија Бећковић рекао да је од Депоса „остао само опушак“ (премда академик ових дана предизборно изјављује да тај опушак ипак „светли у мраку“).

Светлео или не, Депос је за Коштуницу евидентно био цигарет-пауза. Хладно, као што је ушао, хладно је, почетком ове јесени, изјавио да је Депос мртав, пославши поруку тамо где је требало: у СПО. Порука такође може хладно да се преведе: Вук и СПО мртви су за Демократску странку Србије.

„Смрт Депоса“ пала је у незгодном тренутку, тек што је Драшковић убирао политичке плодове батина које је истрпео 1. јуна. Док су се сви питали зашто се Коштуница тако хладно држао за време бурних Драшковићевих затворских дана, испричана је дирљива прича како су се топло загрлили и изљубили у затвору, са тезом да „више никад не буде грких речи“. Један од високих функционера ДСС поверио се тих дана нашем новинару, коментаришући Вуково хапшење и понашање опозиције, да „Воја не може да пронађе правог политичког партнера“.

Средином лета ДСС потписује неку врсту споразума (платформе) о заједничком деловању са Народном странком Црне Горе.

Најава одласка из Депоса није имала форму увреде, али на њу је одговорено као на увреду („Депос је жив, а из њега нека иде ко хоће и где хоће“).

Онда је дошла афера на Старом Граду, где је управо ДСС замерила свом коалиционим партнеру да манипулише доделом словног и стамбеног простора у корист СПО, а на штету интереса општине. „Политика“ доноси занимљив текст са још занимљивијим насловом: „Све по закону, али образ црвени“. Као епилог, СПО искључује ДСС из извршних органа општине Стари Град због неприципијелног понашања.

У међувремену, ДСС која нема посланике у Савезној скупштини, сматра контраопозиционим изгласавање савезног буџета, у чему је учествовао и СПО, иако то чини и Народна странка Црне Горе (партнер за заједничко деловање). Килибарда отворено тврди да се

це Ћосића, да ће га презрети и такав бршљан попут Борисава Јовића, назвавши га у емисији „Директно“ (РТС) жељом да се „поједини окористи успехом званичне српске политике у Босни“.

А потписнике писма Билу Клинтону „против бомбардовања Београда“, где се Коштуница нашао у друштву Ћосића и Исаковића, неко је протумачио као чланове заправо исте странке.

И, онда, шта се догодило с Војом?

НЕКО ЈЕ ПОМОГАО

Ништа.

Коштуница је разбио Депос. Он не излази из коалиције зато што је „мртав“, већ је коалиција мртава зато што је он, као друга партија по снази, из ње изашао. Из њега носи мандате, промоцију, као и једино што је унео — свој углед. Јер, Коштуничина странка није више сиромашна, „нисмо сиротиња“, како за НИН каже Радосав Стојановић.

Демократској странци Србије заиста се више не може у недоглед пребацивати да је искористила СПО, јер је СПО то допустио. Много више него о „лидерској сујети“ треба размишљати о понижавајућим разлозима који једне терају да се продају, а друге да их, силом ствари, купују. Наиме, Коштуница себе не може представљати као принципијелног политичара који се тешко разочарао, јер је у свае „заједничка деловања“ улазио свесно. Сада му Депос и СПО не требају и он жели то да прикаже као принципијелан сукоб. Његова странка је за годину дана нашла спонзоре, и они више неће зависити од милости СПО који је, као „богаташ“ међу опозиционим странкама и обвезник према сопственим финансијерима, први у опозицији морао да води рачуна о политичким жељама страначких богаташа. То је светско правило.

Сада ће се са тиме срести и Војислав Коштуница. Хоће ли рећи ко финансира Демократску странку Србије, или ће то бити „словна тајна“ као код Мићуновићевих демократа? Да ли је то неко ко је остао „прикраћен“ на Старом граду? Да ли неспровођење Закона о финансирању странака има за циљ не само сакривање података ко финансира владајућу, већ и коме може бити наложено да финансира опозицију, помогавши јој да оде из загрљаја који јој није пријао?

Неко врло богат помогао је Коштуници да напусти Депос, знајући очито шта се догађало приликом прошлгодишњих избора. У овој тврдњи нема злурадости јер је општа процена да српску опозицију на будућим изборима не чека ништа добро, изашла на њих или не. Међутим, евидентно је да режим зазире искључиво од удруживања опозиционих снага, ни од једне странке посебно.

Зато је смањивање снаге Депоса чин који носи своју одговорност. Војислав Коштуница морао би знати, ако претендује да води реалну политику, дакле политику која се ослања на суве чињенице, да су спорови са Српским покретом обнове безначајни свакоме ко у овој земљи живи и преживљава. Да он ни на шта живи у овој земљи не може да утиче осим на — опозицију.

Бити цар у свом малом царству највећа је подршка Слободану Милошевићу.

ДРУГИ СУ БРОЈАЛИ

„РЕПУБЛИКА“ БР. 77(1.-15. ОКТОБАР 1993).

Ако су новинари ствараоци јавног мњења, онда су и медији својим односом према јавним и политичким личностима (позитивним или негативним писањем о њима) ствараоци тих личности у позитивном или негативном значењу. Рејтинг и популарност политичара највише зависе од односа медија према њима. Зато је „РЕПУБЛИКА“ одлучила да прати писање штампаних медија о најпознатијим политичким и јавним личностима у политичком животу у Србији. У овој првој анализи узели смо само недељну и двонедељну штампу. Анализирали смо два броја Дуге, четири броја Времена, три броја НИН-а и један број Српске речи у периоду од 1-24. септембра 1993. г. Личности нисмо унапред сами одредили већ смо пустили да их одреди писање саме штампе, дакле узели смо само у обзир оне личности о којима је писано. Анализу ћемо објављивати једном месечно, а проширићемо је и на дневну штампу.

Према писању горе наведених недељника, убедљиво и без премца најчешће помињани политичар је Слободан Милошевић. Он је споменут чак 262 пута, од чега 69 пута у позитивном смислу, 116 пута у негативном и 77 пута у неутралном смислу. У позитивном значењу највише пута поменут је у Дуги (54 пута) па затим у НИН-У (12 пута), Времену (3 пута) и Српској речи ниједном. Као најспомињанији политичар он води и на листи десет позитивних, али и на листи десет негативних.

Одмах иза њега међу најпомињанијим политичарима у ових протеклих месец дана били су Војислав Шешељ и Вук Драшковић. Шешељ је поменут 164 пута, а Драшковић 93 пута. Но, док се Драшковић највише помиње у позитивном (43 пута) и неутралном (44 пута) значењу, Шешељ се највише помиње у негативном (87 пута) и неутралном (52 пута) значењу. Док Дуга о Шешељу пише највише позитивно (19 пута од укупно 25 позитивних помињања Шешеља), Драшковића она готово ни не помиње. Помиње га свега девет пута и то 7 пута неутрално, једном позитивно и једном негативно. Али, зато је код писања НИН-а, Српске речи и Времена ситуација обрнута. Они о Вуку пишу у позитивном и неутралном смислу, а о Шешељу у негативном. Тако је интересантна чињеница да се Вук Драшковић на листи првих десет позитивних налази одмах иза Милошевића, док га на листи првих десет негативних нема. Шешељ је на листи негативних одмах иза С. Милошевића, а на листи позитивних је на четвртном месту.

Међу осталим најпомињанијим политичким личностима су Јездимир Васиљевић (54 пута помињан), Војислав Коштуница (36), Ни-

кола Шаиновић (32), Слободан Ракитић и Жељко Симић (30), Борисав Јовић (27), Зоран Ђинђић (26), генерал Момчило Перишић (23), Жељко Ражнатовић — Аркан (22), Радоман Божовић (21), Добрица Ћосић (19), Милан Панић, Дафина Милановић, Милан Комненић (18), Драгољуб Мићуновић и Радоје Контић (17), Радомир Смиљанић (16) и Живота Панић (15).

Најмање помињани су они испод броја 15. Ту су Радмило Богдановић (13), Мирјана Марковић — Милошевић (11), Ивица Дачић (8), и Весна Пешић (7).

На листи првих десет позитивних (помињаних у позитивном смислу) налазе се Слободан Милошевић (69), Вук Драшковић (43), Јездимир Васиљевић (33), Војислав Шешељ (25), Жељко Симић (24), Ж. Р. Аркан (12), Зоран Ђинђић (12), Милан Панић (11), Милан Комненић (9), Војислав Коштуница (7).

На листи првих десет негативних (највише помињаних у негативном смислу) налазе се: Слободан Милошевић (116), Војислав Шешељ (87), Никола Шаиновић (19), ген. Момчило Перишић и Борисав Јовић (18), Војислав Коштуница (15), Радоман Божовић (11), Дафина Милановић (10), Слободан Ракитић (9) и Радомир Смиљанић (8).

Уз С. Милошевића и В. Шешеља, једини од 25 најпомињанијих политичких личности на обе листе (позитивно и негативно) налази се и Војислав Коштуница. На укупној листи помињаности он је на петом месту (36 пута, од чега 15 у негативном значењу, 14 у неутралном и свега 7 у позитивном). Одмах иза њега, на листи налази се републички премијер Никола Шаиновић који се помиње укупно 32 пута и то највише негативно (19) и неутрално (12). У позитивном значењу помиње се свега једном и то у Дуги која га укупно помиње свега два пута.

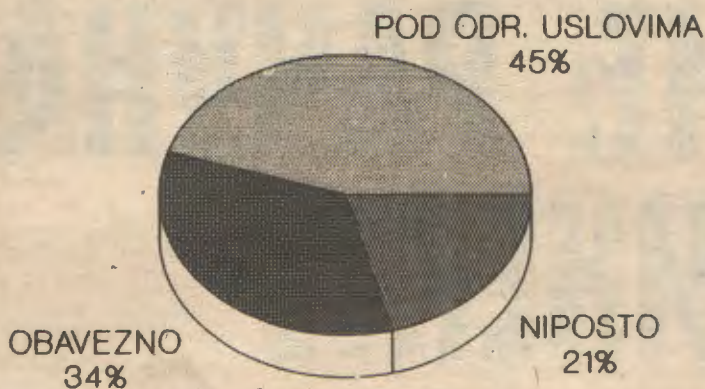
Ако бисмо Јездимира Васиљевића, који је високо на листи због фелтона који Дуга о њему објављује (и где га помиње 49 пута од укупно 54) занемарили јер тренутно не учествује у политичком животу Србије, онда бисмо међу петорицом најпомињанијих имали уз С. Милошевића, В. Шешеља, В. Драшковића, Војислава Коштуницу и републичког премијера Н. Шаиновића. Но, од те петорице најпозитивнији је Вук Драшковић, који има најмање негативних помињања и који се једини од њих не налази на листи десеторице негативних, док је премијер Шаиновић најнегативнији у том контексту јер се свега једном помиње у позитивном значењу и не налази се на листи десеторице позитивних.

Бранка Петровић

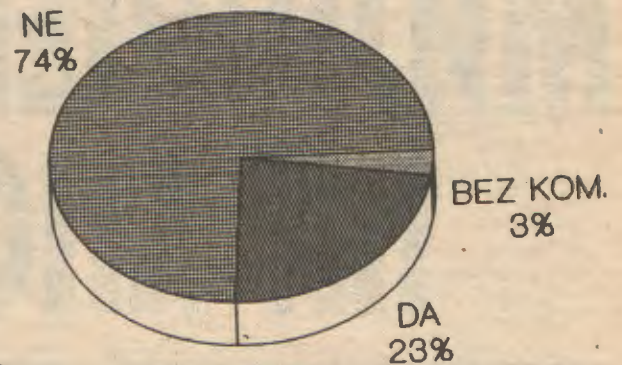
КО
О
Т
О
Т
О
З
Н
А

ПОПУЛАРНОСТ

OPOZICIJA NA PREDSTOJECIM IZBORIMA?

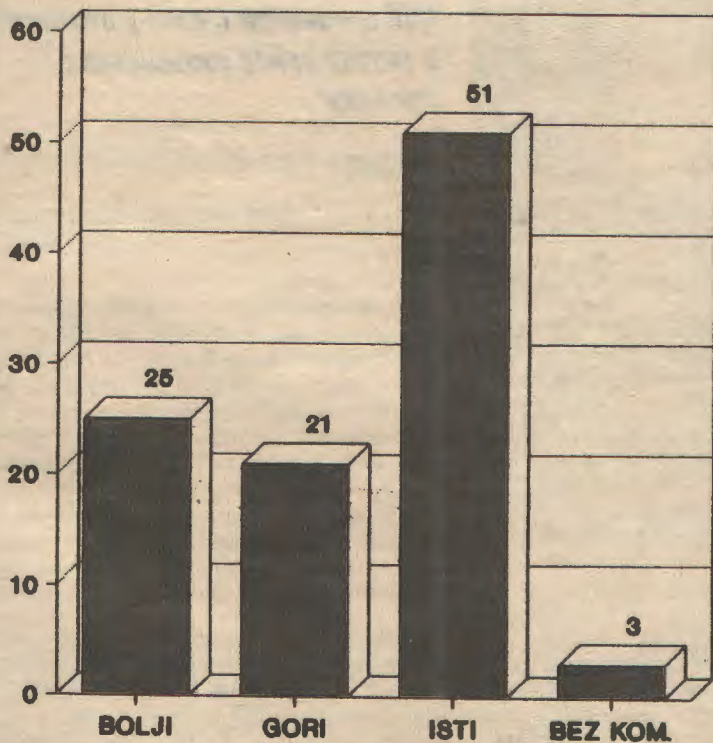
OCEKUJETE LI POSTENE IZBORE?

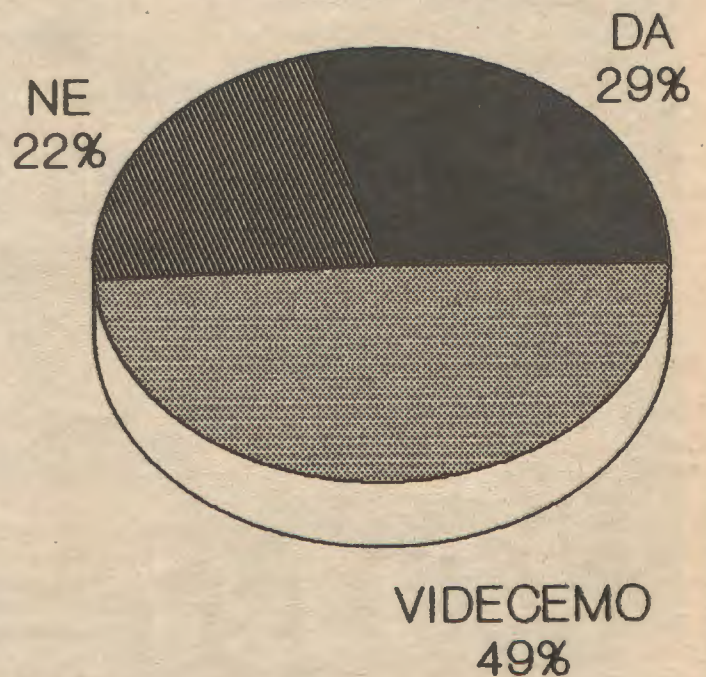
ANKETA

Пред вама су резултати телефонске блиц анкете на узорку од 150 оних који су пристали да дају одговор на четири проста питања. Једно је сигурно, наши саговорници, које нисмо питали којој странци припадају или за коју странку навијају, дали су прилично обеспокојавајуће одговоре. Таман толико да се сваки нормалан организатор избора запита коме су намењени и каква им је сврха.

KAKAV CE BITI NOVI PARLAMENT?

DA LI CETE VI GLASATI?

СРБОБРАН БРАНКОВИЋ, ИСТРАЖИВАЧ ЈАВНОГ МНЕЊА

МИЛОШЕВИЋ РАЧУНА НА АПСТИНЕНТЕ

Фото: Ђорђе ВУКОЈЕ

„Увек сам био присталица тога да се у Србији мора артикулисати јединствен опозициони покрет. Опозиција би макар на једном дичком „негативно...“ програму — а то је уклањање ове власти — морала да буде јединствена. Страшна препрека уједињењу опозиције је сујета њених лидера који демонстрирају стил бољшевичке искључивости. Милошевић ту чињеницу вешто користи, јер преко својих људи у СДБ провоцира сукобе у опозицији и унутар већих опозиционих странака“.

Разговарао: Александар
ЦВЕТКОВИЋ

Доста се говори о почетној предности СПС која је била у прилици да одреди тренутак одржавања избора преко свог члана иначе председника Србије. Шта је то што посебно погодује владајућој странци?

Њима, по мојој процени, највише иде на руку чињеница да — а то је већ ноторна ствар — држе електронске медије у Србији. Затим, на руку им иде и извесна инерција у политичком опредељивању грађана. Наиме, толико је у политичком животу Србије било страсти, толико је тешких речи пало. Створе-

У оквиру Института за политичке студије делује Центар за јавно мишљење и маркетинг „Медиум“. Ова специјализована агенција окупује врхунске стручњацима из области политологије, социологије, психологије, маркетинга, теорије узорка, информатике. Висок углед у стручним круговима и међу грађанима „Медиум“ је стекао најприближнијим проценама досадашњих вишестраначких избора у Србији. На челу „Медиума“ налази се ир Србобран Бранковић.

на је таква страначка загриженост људи, да је прилично тешко веровати у могућност неке битније промене страначких боја, у смислу да неко пређе из СПС у неку од странака демократске опозиције. То не мора да буде СПО, који је потпуни антипод Социјалистичкој партији, чак нека буде и нека најбенигнија форма, рецимо Деморатска странка — и то је прилично тешко замисливо. Моја је процена да ће се разочараност присталица социјалиста манифестовати у порасту броја алстинената. Коначно, на руку им иде чињеница да њихово чланство, ако им одређујемо некакав соцо-психолошки профил, има врло изражену ауторитарну структуру којој веома одговара такав начин владања. Значи, да се зна ко је газда, ко може да ухапси лидера опозиције и пребије га, тј. демонстрира силу на који год хоће начин. Евидентно је да се они не опредељују према програму, него према вођи. А вођа може себи да допусти све — да буде и најекстремнији комуниста и најватренији националиста. Па да одједном постане мирољубив човек. Можемо колико год хоћемо да имамо лоше мишљење о Милошевићу, али он је прави вођа који има инстинкт, који осећа некакав дамар масе. За разлику од СПС-а, демократска опозиција нема једног човека који би симболизовао другу Србију, него има више вођа који су уз то у међусобном сукобу. То што опозиционо становиште није агрегирано него сегментирано у десетак мањих странака, такође погодује социјалистима.

ШЕШЕЉ ОСЕЋА ОПАСНОСТ

Занимљиво је како се у врло кратком временском размаку наклоност према лидеру друге по снази парламентарне странке, после разлаза СПС и СРС, претворила у наглашену одбојност. Осим о снази електронских медија под контролом државе, шта то говори о самој политичкој култури у нас?

То такође говори о доминацији ауторитарног типа личности у нашој јавности. За грађанина највећу тежину има оно што долази од неког врховног ауторитета који ће му сугерисати какав ће став заузимати о актуелним питањима. С друге стране, Шешел је до сада увек имао неки призивак проблематичности. Уочи првих избора он је био ухапшен. О њему је пуно тешких рачи изречено.

Увек је био на ивици ексцеса. Српски четнички покрет који је он предводио у то време је био забрањен. Социјалисти су на тај начин стално у резерви имали батину која је сваког момента могла да се потегне. И Шешел је то знао и зато је тако верно служио социјалистима, знао је да га се врло лако може одстранити. То олакшава посао социјалистима да без већих траума преболе свог досадашњег савезника.

Какав ће по Вашем мишљењу бити даља политичка судбина до јуче омиљеног председничког опозиционара?

Под претпоставком да је реч о стварном сукобу, а много је индиција да је тако, његова политичка судбина ће директно зависити од тога догађаја на овом простору. Уколико Социјалистичка партија буде подлегла међународном притиску, а она евидентно врло лако

подлеже томе, (без обзира што стварају утисак да су бескомпромисни, и да се неће сагињати), и буде водила мирољубиву политику, Шешел неће имати много шансе. Из простог разлога што постоји законитост да радикалне опције у време мирољубиве официјелне политике немају много присталица, — то потврђују и резултати нашег последњег истраживања из јула месеца. То се може видети на примеру Косова. У време када се водио рат у Хрватској, било је врло мало присталица дијалога о Косову, а много више оних који су били за још оштрију примену силе према Шиптарима. Долазак тандема Ћосић — Панић, обрнуо је тај однос снага. После бруталног насиља, према опозицији 1. јуна и евидентне консолидације режима која је уследила, опет се драстично смањило проценат присталица дијалога, а повећао број оних који су за примену силе. То говори да официјелни курс изузетно снажно утиче на профилирање јавног мњења.

Међутим, имам утисак да Шешел добро осећа ствари и да ће покушати да направи „дил“ са демократском опозицијом. Тај „дил“ не мора бити активна политика, да рецимо, заједно формирају владу — довољно ће бити да се сложе око смене директора и главних уредника РТС, као и да полиција постане нестраначка — дакле да Милошевићу измакне и тај стуб власти. Ако он буде примену такву тактику мислим да ће успети да се извуче. Наравно, под условом да се на предстојећим изборима понови однос снага какав је био на претходним, тј. да буде могуће надгласавање социјалиста.

САНКЦИЈЕ САМО КОРНИТЕ РЕЖИМУ

Може ли се догодити да на Шешелево место једнако успешно ускочи нови човек? Чини се да је најозбиљнији кандидат Желько Ражњатовић.

Мислим да за сада то није много реално. Из простог разлога што Аркану смета његова репутација криминалца. Још увек Милошевић није рекао да му је Аркан омиљени опозиционар. Пропаганда још није наметала став да је то једна позитивна фигура. И без обзира што та пропаганда може да „докаже“ све, мислим да ће имати доста потешкоћа да га представи као прихватљиву личност. Он ће вероватно привући доста националних радикала који су против сукоба са влашћу, али мислим да ни изблиза неће поновити Шешелев изборни успех. Зато што је Шешелевом успону претходило дуготрајно савезништво са социјалистима и крајње беневољентан став медија, чак фаворизовање. А Аркан још увек није имао такву промоцију.

Сигурно није без утицаја и очигледна разлика у политичкој вештини између ова два (старог и новог) политичка мезимца социјалиста?

Нисам приметно да је Аркан о социјалним питањима рекао и једну једину реч. Могуће је да ће он те фразе почети да понавља, али не верујем да ће то произвести већи ефекат до избора. Мислим да је сувише касно. Наравно, не треба бити категоричан, јер још не располажемо емиријским подацима.

Делите ли и Ви мишљење већине политичких аналитичара који опозицији и овога пута сугеришу заједнички наступ?

Ја сам увек био присталица тога да се у Србији мора артикулисати јединствен опозициони покрет. Он не мора да има јединствене политичке циљеве или став о политичким средствима, али неки најмањи заједнички садржалац мора да постоји — а то је уклањање ове власти која је евидентно упропастила Србију, то се без икаквог устручавања може рећи. Опозиција би макар на том негативном програму морала да буде јединствена. Страшна препрека уједињењу опозиције јесте сујета њених лидера, који демонстрирају стил болшевичке искључивости. Милошевић ту чињеницу врло вешто користи, јер он, на крају крајева, има СДБ иза себе, преко чијих људи провоцира сукобе у опозицији и унутар већих опозиционих странака.

Коначно, да смо у целу ову лудницу ушли са грађанско-националном влашћу, како је ушла Хрватска, Србију не би пратио тај застрашујуће негативни имиџ комунистичке власти, и мислим да би се и наклоност света другачије распоредила. Сасвим је логично да би у том случају „светски моћници“ рачунали на један народ који доминира Балканом, пре него на Словенце, Хрвате или Шиптаре. Међутим, ми смо имали ту несрећу да се национализам у Србији артикулише унутар комунистичког покрета, и то је заиста скупо коштало Србију.

Санкције, несумњиво неправедне јер погађају искључиво недужне, утичу и на формирање политичких ставова. Како?

Санкције фантастично користе режиму. Он сада има једно крајње прихватљиво објашење за беду, ћорсокак, катастрофу у коју смо упали. Постоји светска завера, а санкције су конкретан доказ за то. Редови за хлеб и млеко, превртање по контејнерима, све то је последица завере, а не резултат ступидне политике коју води овај режим. Да смо се у нормалнијим околностима суочили са том ужасном неспособношћу режима који фаворизује потпуно компромитовану друштвену својину, са тоталитарном влашћу која хоће да држи шалу и над великим привредним системима и над пропагандом... последице не би биле мање катастрофалне, али би власт имала неупоредиво веће муке да убеди грађане да је она ипак добра а да је све то производ неких објективних околности.

ДОМАЋИ И СТРАНИ НАРУЧНОЦИ

Колико по Вашим сазнањима објављивање сондажа уочи гласања процентуално може да утиче на коначан исход?

Ту ће бити децидан: ни два промила гласова објављивање неће донети ономе коме резултати истраживања дају предност. То би било могуће ако би их државана телевизија користила за некакав пропагандни удар. Међутим, колико сам приметно, они то нису претерано користили. Њихова стратегија није да се ослањају на емпиријске, егзактне податке. Они имају друге циљеве и начине. Због тога што овде заиста не пресућују рационални фактори, него усађена свест о угрожености српства и томе слично.

Они који су незадовољни бројем приста-лица (према анкетама) знају да прозову ше-фове истраживачких тимова због идеолош-ке пристрасности. Има ли тога у вашем по-слу?

Категорички могу да тврдим да тога у мом Институту нема. Исто могу да тврдим и за своје колеге, чак и за оне на чију методо-логију могу много приговора да ставим. То се десило једном, уочи првих избора, када је новосадска агенција са Миклошем Бироом, на челу објавила резултат истраживања по коме је СПО добијао 30%, СПС 22%, а ДС 21% — чак проценти не морају да буду важ-ни, али је такав био редослед странака. Биро је био члан ДС и радио је за Демократску странку ово истраживање. То је заиста била медвеђа услуга опозицији, јер је на бази те процене опозиција донела одлуку да изађе на изборе. То је једини мени познат случај. Ја не бих о томе говорио да мене и моје сарадни-ке нису тада нападали да смо прокомунистич-ки опредељени. А у том тиму је радило троје људи који су изгубили посао вољом комуниста.

Уз то, наши резултати су били најприближ-нији изборном исходу 1990. године.

Колика је кооперативност испитаника, односно колики је број подозривих међу њима?

Оних који одбијају да учествују у интервју-има има у просеку 20 — 25%. Међу њима, по-ловица је незаинтересована за политику, док остали одбијају да учествују у истраживању, бојећи се политичких последица јавног изно-шења свог става. То је заиста озбиљан про-блем за истраживаче. Јер, ако ви хоћете да формирате узрок који ће репрезентовати би-рачко тело а 20% људи одбије да учествује, онда ви добијате узорак оних који хоће да учествују у интервјуу. Међутим, постоје истра-живачке процедуре којима се може кориго-вати девијација узорка (тзв. постстратифика-ционе процедуре) где ми структуру узорка коригујемо на основу параметара популације. Рецимо, ако је наш узорак добио 60% грађа-на са средњом школом, а у популацији их има 20% постоји једна проста математичка опера-ција којом ми то доводимо у поновни склад.

Ко све може бити наручилац истражива-ња и какве су међусобне обавезе?

Наручиоци наших истраживања су у по-четку у највећој мери били медији. Пре свега „Борба“ и „Политика“, затим политички суб-јекти као што су Демократска странка, јед-ном Влада Србије, неколико пута градски од-бор СПС Београда, капетан Драган... и ту се исцрпљује наш рад за домаће клијенте. Наручилац тражи ексклузивизам, дакле забрањује објављивање резултата, и то је разлог што се ми у последње време мало појављујемо у јавности. У последњих годину дана ми готово искључиво радимо за стране наручиоце, из разлога што су наша теренска истраживања врло скупа, просечан број анкетара је око 30, и 70 до 80 месних заједница на којима се истраживање врши. Наручиоци су углавном страни медији и универзитети и институти.

Њима је то што се догађа у посткомунистичким режимима, посебно у вишенационал-ним посткомунистичким режимима, занимљи-

во колико и пролазак Хелијеве комете и они желе да о томе начине што више снимака. То је један „експериментум ин vivo“. Било је међу нашим клијентима и неких владиних ин-ституција. Да ли је то утицало на формирање њихове политике ја не знам, али када је реч о медијима и универзитетима, није ми познато да су злоупотребљавали наше радове. И за дивно чудо, ми због свега тога нисмо имали проблема од наших власти.

ИЗБЕГЛИЦЕ, ПЕНЗИОНЕРИ, СТУДЕНТИ

Колика је просечна цена једног вашег истраживачког пројекта?

То је пословна тајна, али могу да кажем да се цене формирају зависно од клијента. Ради се о марксистичком правилу: када има-те клијента као што су наше новине (који је потпуно немоћан да спонзорише једно ог-ромно теренско истраживање), он мора са наше стране да буде привилегован у односу на неког са стране за кога знамо да има до-вољно пара да то финансира. Дакле, постоје категорије чију платажну способност ми сами процењујемо и према томе формирамо цену. Посебно на цену утичу ризици којима се наши људи излажу на терену. Недавно смо прихва-тили понуду за истраживање међу Муслима-нима у Босни и то ће бити много скупље него да се подаци прикупљају на територији Срби-је или српских Крајина.

Јесте ли анализирали „специфичну те-жину“ коју на промену расположења маса имају одређене категорије становништва Србије, као што су: избеглице, студенти, пензионери и др.?

Јесмо. У Србији има око 1,1 милион пен-зионера, што је огроман део бирачког тела. Ако у Србији има 7 милиона пунолетних гра-ђана који излазе на изборе, то је према грубој

процени једна шестина бирача. А знамо да су они превасходно провладино оријентисани, из простог разлога што су оне социјалне гру-пације које су зависне од државе утолико ло-јалније странци на власти. Резултати потврђу-ју да се и запослени у друштвеном сектору махом опредељују за ову власт, јер знају да громогласно најављивање приватизације (то је вероватно тактичка грешка опозиције) њих заиста погађа. У страху су да ли ће задржати свој статус у неку руку повлашћених, који са-да имају.

Сасвим се прецизно могу лоцирати и ка-тегорије као што су незапслени, ученици, сту-денти — онај део бирачког тела који нема ни-какав степен економске и политичке моћи и који тек тражи своје место у прерасподели моћи. Он је превасходно опозиционо опре-дељен. Избеглице свакако утичу на формира-ње јавног мњења у Србији. Та укупна демо-графска турбуленција у Србији, па одлив опозиционих гласача (сасвим је извесно да из земље у већем броју после избора одлазе људи кји су разочарани исходом) доводи до тога да се увећава број национално радика-лизованог слоја становништва, код кога по-стоји прави култ Слободана Милошевића. Они су упркос његове недоследности до кра-ја њему одани. У томе и јесте парадокс само-репродукције режима: њихови бирачи, да бу-дем груб, одумиру (јер је то природан биоло-шки процес), али с друге стране одлив дела опозиционих бирача у иностранство и прилив овог дела национално радикализованог ста-новништва додатно ремете политичку равно-тежу у Србији. Иако ту чињеницу нисам рани-је поменуо, треба истаћи да је и то велика предност за социјалисте.

„СРПСКА РЕЧ“

ПОЗИВА НА ПРЕТПЛАТУ

УПЛАТА ИЗ ИНОСТРАНСТВА:

ЕВРОПА: 3 МЕСЕЦА, 40 ДЕМ, 25 УСД

6 МЕСЕЦИ, 75 ДЕМ, 45 УСД

12 МЕСЕЦИ, 140 ДЕМ, 85 УСД

ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ: 3 МЕСЕЦА, 50 ДЕМ, 30 УСД

6 МЕСЕЦИ, 95 ДЕМ, 55 УСД

12 МЕСЕЦИ 170 ДЕМ, 100 УСД

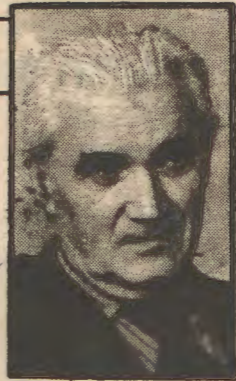
Уплате из земље извршити у корист „Српске речи“, Београд, жиро-рачун: 60001-603-0-27562

Пети примерак уплатнице са Вашом тачном адресом пошаљите на адресу „Српске речи“, Брнкава 13-15, VI спрат, 11000 Београд. Читатељи „Српске речи“ из иностранства заинтересовани за претплату својим потребним информацијама могу добити од секретарице редакције Наде Бошковић на телефоне: 381 11 628-242 и 381 11 620-891

НА ПРВИ ПОГЛЕД

ПРЕДСЕДНИКОВЕ ЗАДЊЕ НАМЕРЕ

КЕЦ ВИЋЕН

Писмо: Никола МИЛОШЕВИЋ

За овог хроничара наших политичких прилика кључни је догађај ове сезоне без икакве сумње распуштање српске скупштине и расписивање нових превремених избора. Не толико због самог тог чина, колико због начина на који је тај чин образложио председник републике Србије.

Два су аргумента што их је за ову своју одлуку навео Слободан Милошевић. Први је да грађанима Србије треба парламент којим ће се „поносити“, а други да су посланици неких странака блокирали рад ове политичке институције.

Што се првог аргумента тиче, он већ на први поглед делује исувише наивно а да би могао бити озбиљно схваћен. Тешко је заиста поверовати да је речник посланика и њихово неприлично понашање у чему уосталом посланици владајуће странке предњаче, оно што је подстакло Слободана Милошевића да се на овако крупан корак одлучи, утолико пре што је председник републике осетио ту неодолјиву потребу за поносним парламентом тек онда када је запретила опасност да његовој влади буде изгласано неповерење.

Нешто озбиљније делује други аргумент председников. Заиста, ако је рад Скупштине могао бити трајно блокиран опструкцијом једног дела посланика, није било необично да се распусти једно тако непродуктивно и жалово политичко тело. Међутим, чињенице убедљиво говоре да о некој опструкцији нема ни помена. Осим ако се постављање питања поверења влади сматра ометањем нормалног рада парламента. Зар треба посебно доказивати да је легитимно право невладиних странака да у скупштинама отварају расправу о неповерењу влади? Нема тог демократски изабраног парламента у некој демократској земљи у коме се такве расправе нису водиле, без обзира на њихов крајњи исход.

Сасвим природно. По нормалној парламентарној демократској логици влада је одговорна скупштини а не обрнуто и Скупштина која нема право да смени владу није нити може бити скупштина у правом смилу те речи.

Шта је онда био најдубљи разлог овог спектакуларног потеза председника републике?

Једино његова жеља да сачува министра полиције Соколовића и премијера Шамновића са сарадницима, како би свима ставио до знања ко у Србији стварно доноси политичке одлуке.

Прилика је то да још једном укажемо, по ко зна који пут на праву природу постојећег политичког поретка. У српском режиму скупштина је само својеврсно позориште лутака које пред светском јавношћу ваља да послужи као доказ да Србија има демократске политичке институције. А онога часа када се укаже могућност да Скупштина постане место на коме се доноси политичке одлуке које нису по вољи прваку владајуће странке, та институција се, без много размислања распушта.

Овим чином председник републике показао је како замишља идеални парламент.

Чинио распуштања Скупштине С. Милошевић је показао како замишља идеални парламент. Као сасвим реалног слугу.

Идеални парламент била би дакле она институција у којој се различита мишљења сучељавају само реда ради, да би се на крају донела нека унапред донесена одлука, иза које стоји први човек режима и уједно први човек странке на власти. Ако расписивање нових избора оцењујемо без икаквих предубеђења, биће нам јасно да они немају сврху да се изберу парламент у коме би се поново могло поставити питање поверења влади, са добрим изгледима да та влада падне. Другим речима, Председник републике одлучио се на овај корак само зато да би добио једну нову до краја послушну скупштину, односно скупштину у којој би његова странка — сама или у најгорем случају са СК — Покретом за Југославију или пак странком Драгољуба имала апсолутну већину.

Ако је већ то била намера Слободана Милошевића, близу је памети да се он одмах потрудио да за своју странку обезбеди све што је потребно за изборни тријумф. Први задатак Милошевићев био је да онемогући свог новог конкурента за политички престо, Војислава Шешеља, чијем успеху је сам битно допринео путем државне, строго контролисане телевизије. Сада, међутим, иста она телевизија која је Шешељевом успону толико допринела почиње већ увелико са његовим блаћењем, а суспендовање рада Савезне скупштине онемогућило је Шешељу и други, скупштински облик политичке промоције, што је такође био циљ најновијег политичког потеза првог човека владајуће странке.

Ваља исто тако озбиљно узети и наговештај да се лидеру Српске радикалне странке припрема судски процес, а у сваком случају сасвим је могуће да ће се пред судом појавити припадници његових паравојних формација чије су руке умрљане крвљу.

Што се тиче осталих странака које су вољне да на изборе под неравноправним условима изађу, њихове шансе Милошевић је угрозио већ на самом старту. На договор око заступљености у медијима позвано је ни мање ни више 45 странака, од којих претежан део постоји само на папиру, с тим што се могло логично очекивати да је у таквом саставу немогуће постићи било какав договор у неком краћем року.

И тако, док су се представници свих ових постојећих и непостојећих странака гложили око тога коме ће припасти оно мало времена на државној телевизији што ће им уделити

милостиви властодршци, први човек владајуће странке већ увелико се промовисао на екранима најутицајнијег телевизијског медија. Најупечатљивији пример овог отвореног политичког промовисања пре било каквог договора са осталим странкама представља свежано обележавање сто четрдесет година крагујевачке „Заставе“ — „Застава“ из Крагујевца један је од оних привредно одавно посрнутих социјалистичких гиганата чија производња се ближи нули и у коме више од три четвртине запослених користи благодети такозваног принудног одмора. „Застава“, дакле, није имала шта да слави, осим ако њен привредни слом није неки разлог за славље, а најмање је било потребе да се њено неуспешно пословање на државној телевизији на било који начин обележава.

Нема онда друге него да закључимо да је славље о коме је реч уприличено само зато да би се председник СПС-а могао промовисати у предизборној кампањи и тако утицати на одлучивање бирача на предстојећим изборима. Имамо ли у виду крај свега тога да опозиција нема, чак и под условом да се удружи ни приближно довољно средстава за обилазак макар и половине већих места у Србији, као и то да не постоје добри изгледи за неко стварно уједињавање саме те опозиције, биће јасно са каквим изгледима се опозиционе странке могу угустити у предизборно такмичење.

Једини савезник опозиције могло би бити све веће незадовољство грађана све драстичнијим падом животног стандарда. Међутим, питање је да ли већина грађана Србије, затрована званичном телевизијском пропагандом, може видети најдубље корене садашње привредне катастрофе, разабирајући најзад да за ту катастрофу првенствено кривицу не сносе ни Клинтон ни Папа а ни српска опозиција. С друге стране, онај део бирачког тела коме су узроци поменуте катастрофе довољно видљиви, одлучиће се највероватније у прилично великом броју за бојкотовање избора. И најзад, ако би се којим чудом већина бирача за ово кратко време политички потпуно просветила и на биралишта изашла, ко би разуман могао тврдити да ће владајућа странка признати свој пораз, односно да неће прибећи преварама и фалсификатима?

И на крају ево једне слике која ће нам помоћи да пластично прикажемо предизборну ситуацију у којој се налази српска опозиција. Ако је неко решен да игра партију карата са човеком који га је претходно већ два пута преварио и ако види да је тај човек већ на самом почетку треће партије смотао кеца у рукав, хоће ли тај неко игру прекинути и, ако је не прекине, како ће се у тој игри провести?

ПОЛИТИЧКИ ЛАПОТ

МИЋУНОВИЋ ЗРЕО ЗА ЋИЊИЋЕВО СЕКИРЧЕ

Пише:
Коста ЧАВОШКИ

Однедавно Демократска странка опет изазива знатижељу јавности. Млађаном срндаћу Зорану Ћињићу су већ увелико израсли оштри рогови, па хоће да их укрсти са остарелим предводником стада Драгољубом Мићуновићем. На први поглед, као да је реч о вечној причи: нестрпљиви ловац на високе положаје настоји да уклони са врха странке већ оронулог вођу држећи се оне народне: на млађима свет остаје. А остарели вођа се тој, тако рећи, природној смени без ваљаног разлога опире, чинећи тако срамоту и својој седој глави и властитој странци.

ПОДМЛАЂЕНИ ГЛАС

Најзаслужнији за овакав први утисак јесте сам Зоран Ћињић. Предосећајући велике промене и скрашње изборе, он се енергично заложује за „промену личног имиџа странке“. (1) Како највећи део бирачког тела поистоветије странку са њеним вођом, Демократска странка би морала да се са највишег места обрати народу „једним подмлађеним гласом“. (2) И мада је Мићуновић, по властитом признању, већ почео сваког јутра да пије свежа јаја, тај подмлађени глас никако не може бити његов, пошто једино може бити делотворан само физички млађи глас. Јер, ако неко има 60 година (Мићуновић има 62), тај, по Ћињићу, није у стању да направи преокрет, а камоли револуцију.

Једва да треба рећи да тај физички млађи глас у Демократској странци једино може бити Ћињићев. Према писању Борбе, „на питање у чему он види разлику између Драгољуба Мићуновића и Себе, Зоран Ћињић каже:

— У очима јавности он је довршена политичка личност од које се не очекују искораци и скоковити напредаци, а управо то је неопходно Демократској странци. (3)

Мићуновићева несрећа није, међутим, само у томе што је остарио већ и у томе што му је ритам успорен, а енергетски напон битно смањен. „Да имамо 30 одсто бирачког тела питање нашег лидера не би се постављало. Пошто имамо испод 10 одсто нама је преко потребан ледоломац који ће да пробије ту зачарану границу... За назадовање“ — закључује Ћињић — „довољно је да не мењамо ништа, а за напредовање нужно је вишеструко

или: може ли се у дунгли бити кукња маца

појачавање енергетског напона на врху странке.“ (4)

Смена је, дакле, неизбежна, јер је дошло време да млађи, енергичнији и способнији, замени заслужног, али оронулог вођу који сада више штети него што користи странци. „Нико нема зацементирани мандат“ — упозорава Ћињић. „Нико није фараон у овој странци. Нема Јосипа Броза у овој странци чије питање је за сва времена затворено.“ (5) Нема, дакле, ни вечног Мићуновића на врху странке.

Иако се Ћињић помно трудио да све досадашње неуспехе Демократске странке свали на Мићуновића, а да при том јасно предочи да би он као нови вођа странке радо положио рачуне после предстојеће изборне трке, ваља га одмах подсетити да је ту прилику имао и раније, али да је, баш као ни Мићуновић, није благовремено искористио. Зато пребације Мићуновићу што Демократска странка има мање од 10 одсто својих бирача, да би потом закључио како Демократска странка мора да порасте 200 одсто. (6) У кулоарима се већ препричава да је Ћињић ставио у изглед својим присталицама у странци освајање двадесет посланичких мандата. Чак је толико уверен у успех нове изборне трке коју би он предводио, да спремно изазива Мићуновића: „Онај ко је изгубио има право да се позове на обећање оног ко је победио и да каже: да видимо шта је испуњено од тих обећања.“ (7) А једно од Ћињићевих обећања су, изгледа, и двадесет посланичких мандата.

НЕИСПУЊЕНА ОБЕЋАЊА

Ма колико се, међутим, Ћињић трудио да себе представи као човека који Демократску странку снажно вуче напред, док је Мићуновић можда и уназађује, Ћињићева одговорност за досадашње неуспехе Демократске странке једва да је нешто мања од Мићуновићеве. Тако је у јесен 1990. године, када се први пут донела кобна одлука о изласку Де-

мократске странке на ондашње изборе на којима је позиција вишеструко поражена, Ћињић не само био за излазак на те и такве изборе, већ је преузео и најодговорнију дужност у предизборној кампањи — положио шефа изборног штаба. Чак је, на основу „поузданих“ истраживања Миклоша Бироа, стављао у изглед да би Демократска странка могла освојити педесет мандата, а ако буде било среће, чак седамдесет мандата. А када је Демократска странка Србије освојила десет пута мање мандата (само седам), ни на памет му није пало да положи рачуне и одговара због неиспуњених обећања које је дао, већ је једноставно окренуо нови лист. Још мање је био спреман да одговори на питање које је тада и Мићуновићу постављено: дај да видимо шта је од ваших обећања испуњено?

Децембра 1992. Демократска странка је још једном изашла на неравноправне и нелегитимне изборе, које су изнова организовали владајући социјалисти, и доживела још већи пораз. Уместо 7,97 одсто гласова, колико је освојила децембра 1990, овога пута за њене кандидате гласало је само 4,16 одсто бирача, односно 5,68 одсто ако се додају гласови које је, заједно са Реформистичком демократском странком Војводине, ова странка освојила у Војводини. Занимљиво је да се ни тада није поставило питање одговорности за поновљени изборни неуспех. А и како би то тада Ћињић, да је и хтео, мога да изведе када је заједно са Мићуновићем предводио странку тако да се врло тешко могло утврдити колика је његова лична одговорност, а колика, пак, Мићуновићева.

СТИГАО ЗА СЕКИРЧЕ

Истини за вољу, и поред великог изборног неуспеха који је доживела децембра 1992. Демократска странка остала је и по нечему лепом запамћена — по мајсторски урађеном изборном плакату на којем су се, у пуном сјају, као какав отац и син, представили Драгољуб Мићуновић и Зоран Ћињић. Први је деловао као отмени старији господин, чију политичку мудрост јемче седе власи, а унутрашњу топлину чињеница да је свог далеко млађег сарадника посадио, онако очински, десно од себе. Други је остављао утисак стаситог и начитог мушкарца, кога би свака брижња мати радо имала за зета.

И таман смо поверовали да је у врху Демократске странке малтене породична идилја,

кад Ђинђић напречац, под изговором да би то било добро за странку, одлучи да ликвидира свог политичког оца. Ма колико овај Ђинђићев наум био зазоран, он није у нескладу са добро познатим обичајем убијања престарелих, који је познатији као *лапот*. То убиство има обредни карактер и по правилу га врше синови или блиски рођаци, уз присуство остале родбине, па и свих сељана. Обредна форма треба, иначе, да створи утисак да је само убиство родитеља извршење неке више, божанске или природне, правде; никако обичан злочин. Зарад тога се врше тачно утврђене радње и изговарају одређене речи. Убијање престарелог оца врши се најчешће тако што му се проја ставља на главу, а онда удара секиром коју прате следеће речи: „Не убијамо те ми већ овај хлеб.“

О живом присуству овог суровог обичаја у свести народа сведоче и следеће изреке: „Зрео за секиру.“

„стигао за секирче.“

„Чим човек претури ше'сету, треба га секиром по глави.“

Ова зла судбина изгледа да је сустигла и Драгољуба Мићуновића. Једва да је претурио шездесету, а његов политички син већ сматра да му је страначки вођа зрео за политичку секиру. И не би нас изненадило ако би Зоран Ђинђић, приликом изгласавања неповерења Драгољубу Мићуновићу, изговарао следеће обредне речи:

„Ти ниси фараон!“

„Твој енергетски напон је низак.“

„Ниси у стању да пробљеш зачарану границу од 10 одсто.“

У ствари, Ђинђић је и за себе и за јавност већ изградио уверљиво оправдање овог политичког лапота. Вероватно се често присећа колико је помогао свом старијем пријатељу кад год је био у сукобу са супарницима у странци, а да му се овај никада није равном мером одужио. И зато се вероватно често пита: па зар сада није већ време да Мићуновић одступи и мени преда дизгине странке?

За присталице у самој странци припремио је убедљиве разлоге. Алудирајући на већ познати скандал у Скупштини Југославије када је Шешел тврдио да је Мићуновић после рата јахао попа, Ђинђић је одлучно изјавио да Демократска странка „не може да буде предмет спрдње, а у протеклих неколико месеци странка је у више случајева била предмет спрдње. Водећи људи (читај: Мићуновић) су то дозволили.“¹⁾ Уместо мирне са спрдњом и увредама, Ђинђић је за жестоко узвраћање: „Ја нећу да будем домаћа животиња у цунгли, вегетаријанац међу месождерима. Или ћемо постати месождери и ми, враћати сваки ударац, или ћемо да се повучемо на безбедну удаљеност.“²⁾ Другим речима, за разлику од трпеливијег Мићуновића, Ђинђић не да да се каљају образ и углед странке.

А најширој јавности је наменио тако рећи *пословно* објашњење у духу оне изреке: „Дружба је дружба, а служба служба.“ Тако на питање — како може Мићуновићу, који му је кућни пријатељ, бити ривал за прво место у странци? — Ђинђић одговара: „Ја сам научно... да одвајам сентименталне од пословних односа и у стању сам да један однос делом посматрам као емоционалан, а другим делом као послован. Без тога нема успеха ни у једној организацији.“³⁾ И као што се у пословној фирми не могу држати на руководним положајима неспособни рођаци, кумови и пријатељи ако се жели профит, тако ни у странци на самом врху не може бити човек, ма колико нам био близак и драг, који није кадар да обезбеди већи изборни успех. Захваљујући оваквој *пословности*, Ђинђић мо-

же у исти мах бити и Мићуновићев пријатељ изван странке и његов највећи ривал у самој странци. И једина је негода изгледа у томе што то уисти мах не може према Ђинђићу бити и човек старијег кова, престарели Драгољуб Мићуновић. Уместо да буде неосетљив и послован, он се опире и дури. Чак је изјавио — каквог ли светогрђа? — да његово време тек долази.

ВУЧЈИ СВЕТ ПОЛИТИКЕ

Ако се пажњивије проуче ова пријемчива објашњења, лако ће се запазити да Ђинђић прави оштру разлику између индивидуалне савести и колетивног добра, морала приватног појединца и етике јавне политичке личности. У породици и кругу својих пријатеља човек треба да поступа *човечно*, то јест синовљевски, очински и пријатељски, како је то иначе примерено *добрим* људима. На жалост, изван тог уског круга најближих сродника и пријатеља људи се понашају као вуци, па човек, ако жели не само да опстане већ и да има успеха у том вучјем свету политике, мора да поступа *зверски*. „Нема господства у данашњој Србији“ — упозорава Ђинђић! „У цунгли бити кућна маца није никакав квалитет, то је хендикеп. Ја нећу да будем домаћа животиња у цунгли, вегетаријанац међу месождерима.“⁴⁾ Другим речима, Ђинђић је увек спреман да иде до краја, па да буде, ако се већ мора, и *звер и месождер*.

Невоља је, међутим, у томе што се ове две сфере — приватни живот у којем поступамо је индивидуалној савести и јавни политички живот у којем се руководимо макијавелистичким политичким начелима — често прелепићу, а понекад су, као у случају Ђинђићевог и Мићуновићевог пријатељства и политичког савезништва, неразлучиво повезане. На срећу, за разлику од нас обичних смртника, Ђинђић има ту ретку способност да *строго раздваја* сентименталне од пословних односа и „да један однос делом посматра као емоционалан, а другим делом као послован“.⁵⁾ А када се то зна и уме, једино је још преостало питање — *чињеничко*, а не морално — да ли је Мићуновић већ зрео за Ђинђићево секирче.

НАПОМЕНЕ

- 1) Политика од 14. октобра 1993.
- 2) Ibidem
- 3) БОРБА од 13. октобра 1993.
- 4) Ibidem.
- 5) Ibidem.
- 6) Политика од 14. октобра 1993.
- 7) Ibidem.
- 8) Политика од 14. октобра 1993.
- 9) Ibidem.
- 10) Ibidem.
- 11) Политика од 12. октобра 1993.
- 12) Политика од 14. октобра 1993.
- 13) Ibidem.

РАСПИСИВАЊЕ ИЗБОРА

ДР СТЕВАН ЛИЛИЋ, ЧЛАН ГЛАВНОГ ОДБОРА ГРАЂАНСКОГ САВЕЗА И ПРОФЕСОР
УПРАВНОГ ПРАВА НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ

НИЈЕ „МУШКИ ПОТЕЗ“, ВЕЋ УСТАВНИ УДАР!

„У складу са законом, Милошевић би морао да донесе нову одлуку о расписивању избора. Да ли је могуће да се правницима који су га саветовали омакла таква грешка? Одбијам да прихватим да је то случајно. То је намерно и смисљено.“

Разговарала: Славница ЛАЗИЋ

Шта је, пре свега, навело председника Републике да распусти скупштину и расписе нове превремене изборе?

Иако је многим овај Милошевићев потез био неочекиван, они који прате уставну материју и политичку ситуацију могли су да закључе да ће ово бити следећи потез и за њих одлука о распуштању скупштине коју је 20. октобра донео Милошевић није била гром из ведрог неба. На то су указивале две околности. Прво, скупштина је показивала озбиљне знаке непослушности у односу на Милошевића и постојала је реална опасност да падне његова, тј. Шаиновићева влада, најгора од свих СПС-овских влада до сада. Ма колико дебата у скупштини поводом иницијативе да се влади Шаиновића изгласа неповерење изгледала као „циркус“ (како каже Милошевић), политичка пијациа је, у ствари, први пут од увођења вишестраначког система у посткомунистичкој Србији показала озбиљну непослушност, тј. да је Скупштина, каква-так-

Др Стеван Лилић био је члан експертске групе за израду изборних закона коју је образовала влада Милана Панића августа 1992. Био је и члан Одбора за ослобађање Вуна и Данице Драшковић и одбрану политичких слобода

ва, ипак у стању да функционише као самостална власт и да није само декор на политичкој позорници председника Републике. Када је редовна скупштинска процедура запретила да пред лице јавности изнесе на видело све поражавајуће резултате Милошевићеве политике (само инфлација у октобру износи око 2.000 одсто), Милошевић је такву скупштину политички ликвидирао.

С друге стране, Милошевић је имао и једну уставну опцију која се односи на увођење ванредног стања. Бирајући између ванредног стања и распуштања парламента, одлучио се за ову другу, јер ванредно стање није погодно из више разлога. Прво, ванредно стање не може да се уведе на целој територији земље, него на делу територије, што је опозиција успела да протури а сада се показало веома корисним. Друго, ванредно стање само по себи не би спречило пад владе, Треће, уколико би увео ванредно стање, не би могао да распусти скупштину, што значи да не би могао да спасе владу. И, коначно, увођење ванредног стања има лош медијски ефекат, јер би га то приказао као цезаирстичког државника са директорским претензијама — а већ има толико путера на глави. Посебно, за светски имиџ треба му ореол миротворца. Наравно, када распусти скупштину и у току избора, није искључено да Милошевић неће увести ванредно стање. Сада је много јасније због чега се Милошевић определио за варијанту уставног удара на парламента.

Расписивање превремених избора није у складу са уставом и законом и Милошевић је приликом садашњег распуштања скупштине учинио тешку повреду закона с обзиром да није, како по Закону о избору народних посланика пише, он расписао изборе, већ је то неовлашћено урадио председник скупштине Зоран Аранђеловић. С којим намерама? Ваљда нема оних који би помислили да је у питању процедурална грешка?

СПС и Милошевић су познати по томе, што им је наслеђе из комунистичког периода, да их закони које сами доносе не обавезују. Сетимо се да Милошевић као председник Републике већ дуже време крши изричиту одредбу Устава која забрањује да председник Републике истовремено буде и председник једне политичке странке (то што је ова функција наводно „замрзнута“ правно ништа не значи). Дакле, Милошевић је противуставно на том положају. Други пример је ситуација када је Александар Бакочевић председник скупштине расписао изборе децембра 1992. док је у земљи још увек било на снази тзв. стање непосредне ратне опасности, иако је Уставни закон изричито налагао да се избори не могу расписати док такво стање траје. Као награду, постао је судија Уставног суда.

Расписивање садашњих избора такође није у складу са Уставом, законом и уставним прописима. Аранђеловић јавно изјављује да он расписује изборе пошто је распуштена скупштина, на основу својих уставних овлашћења. То није тачно. Он уопште нема уставна овлашћења јер у Уставу Србије у чл. 89. заправо не пише ништа, само да се избори расписују када се распусти скупштина. Међутим, у Закону о избору народних посланика Србије чл. 31. изричито стоји да је председник Републике тај који расписује изборе. Тако да је Милошевић начинио повреду закона.

Био је обавезан да лично расписује изборе. Изборе је, неовлашћено и противзаконито расписао председник скупштине Аранђеловић уз образложење: „Обавештавам грађане Србије да сам користећи своја уставна овлашћења, донео одлуку да се расписују избори за 19. децембар 1993.“ Расписивање избора од стране председника парламента није техничко-правна грешка која би се могла исправити неком допунском одлуком председника о расписивању Устава и закона. Као да, рецимо, судску пресуду донесе записничар, а не судија. Извор ове противречности је Пословник народне Скупштине, који предвиђа да „даном распуштања скупштине, председник расписује изборе за нову скупштину“. Аранђеловић се позива на то, али то „не држи политичку воду“, јер се ради о овлашћењу из пословника, који је по својој правној природи процедуралног карактера. Односно, по правној снази нижи од Устава Србије, па и од Закон о избору народних посланика. Отуда, Аранђеловић је противуставно и противзаконито расписао изборе позивајући се на Пословник народне скупштине.

ОБИЉЕ ПРАВНИХ ПРОТИВРЕЧНОСТИ

Због ове мањкавости, власт увек може да, уколико опозиција неочекивано добије изборе, једнострано прогласи изборе нерегуларним и да их поништи?

Правно посматрано, стручњаци сматрају да треба донети накнадни акт као допуно одлуке председника Републике о распуштању парламента да се сада расписују избори. Међутим, то није само техничко питање које се може тако решити, то је суштинска ствар. Председник Републике би морао у складу са законом донети нову одлуку о расписивању избора. У целој ствари поставља се питање мотива — али је могуће да се правницима који су саветовали председника Републике то омакло? Са којим мотивима и намерама? Одбијам да прихватим да је то случај, већ је то намерно и смишљено. То се није омакло председнику, јер је правник по струци. Да ли се то омакло, у шта је веома тешко поволјати, или је учињено намерно, тј. да су избори противзаконити, неуставно расписани, незаконито покривајући се техничком одредбом о пословнику? Онда постоји латентна опасност да се изведе следећи маневар: да се сада претрети ова мањкавост, али, уколико би се показало да опозиција почне да одбија изборе или их и добије, онда би могло накнадно рећи: „Господо, ови избори су нерегуларни, зато се морају поништити!“ На приговор опозиције да је на то указивала на почетку, одговор би могао да буде — јесте указали, али нисте покренули поступак за поништавање одредбе пословника. Отуда би решење требало да буде следеће: да председник Републике накнадно донесе одлуку о расписивању избора у складу са законом; да се извини грађанима због тога што је направио такав пропуст, иако је правник по струци. И треће Уставни суд би требало да разреши сва изведена и пратећа питања у вези са роковима. Бојим се да овај суд, као што је већ више пута показало, нема ни петљу, ни довољан степен професионалне савести и умећа, да овај случај исправно и непристрасно разреши.

Противречност постоји и у вези са питањем престанка мандата народних посланика. У чл. 75. Устава каже да народним посланицима престаје функција даном верификације мандата нових народних посланика, а у Закону о избору народних посланика стоји у чл. 104. да даном распуштања народне скупштине престаје мандат народним посланицима уз могућност да се другачије одреди. Постоји очигледна несагласност Устав каже када је новоизбрана, закон каже када се распусти. То питање би такође требало да разреши Уставни суд.

Распуштањем републичког парламента, криза се рефлектује и на савезни парламент чији рад може бити блокиран. Може ли доћи до распуштања и савезног парламента и расписивања превремених избора.

Тај рефлексни удар на савезни парламент своди се на питање статуса савезних посланика који су делегирани од стране скупштине Србије у Веће република Савезног парламента. Да подсетим да савезни парламент има два већа — Веће грађана и Веће република које је састављено по паритетној основи — 20 посланика из Црне Горе и 20 из Србије, с тим што их не бирају грађани, већ их делегирају парламенти Црне Горе односно Србије. У Закону о избору савезних посланика у Веће република Савезне скупштине, каже се да посланику у Већу република престаје мандат онда када се распусти републичка скупштина. То га, дакле, аутоматски повуче. У том случају,

значи да је блокиран рад Већа република, јер од 40 посланика, 20 нема владин мандат, а ако се блокира рад Већа република, блокира се и рад целе Савезне скупштине. Постоји правна „зачколица“ која каже да уколико је дуже времена блокиран рад Савезне скупштине, онда савезна влада може да распусти савезну скупштину. Овде ће очигледно бити дуже време блокиран рад, најмање два месеца. Међутим, и овде има једна противречност која каже следеће: амандман 1 на савезни Устав, донет због превремених избора 1992. каже да мандат посланика у савезној скупштини престаје конституисањем новоизабране савезне скупштине. По југословенском Уставу, мандат посланика у Већу република престаје тек након што се изабери нови, а по закону Србије мандат им престаје распуштањем скупштине. То је опет правна противречност коју би опет требало да реши Уставни суд у чију снагу сумњам.

Треба напоменути да Савезни Устав има заштитну клаузулу у вези са распуштањем скупштине, јер тамо изричито стоји у чл. 83 да се савезна скупштина не може распустити ако је покренут поступак гласања о поверењу савезној влади, а у српском уставу тога нема и то је Милошевић искористио пошто је био поступак о гласању поверења републичкој влади и претило је да влада падне.

ТИТО ЈЕ БИО ПОШТЕНИЈИ

Сада се може поставити питање да ли ће до избора уопште доћи, да ли ће бити бојкота избора, да ли они могу да буду проглашени нерегуларним због ових правних сметњи — што је мало вероватно, да ли ће Милошевић увести ванредно стање ако опозиција почне да добија на изборима...

То је сасвим логично питање — да није можда Милошевић успео да једним ударцем убије две муве? Питање је мотива — да ли се то њему омакло, можда није мислио да уништавањем републичке скупштине уништи успут и савезну скупштину и целу савезну структуру власти, а можда је то урадио намерно? Уставни удар на српски парламент је имплиците подразумевао и удар на савезни парламент, а као последицу тога и неку врсту „државног удара“ на савезном нивоу, јер је растурио савезне институције. Савезна влада „шлајфује“, практично ће се распати. Све ово указује да су уставописци, моје колеге са Правног факултета, који су писали српски, жабљачки и разне друге уставе, ово писали лоше у правно-техничком смислу, јер нема одговарајућих гаранција и заштите. Друго, очигледно је то писано са тенденцијом да се буде на услузи једном човеку, на шта је благовремено указивано. Ратку Марковићу, главном писцу тих устава, када су сада новинари хтели да поставе питање каква је судбина савезног парламента, јер је истовремено и председник савезне уставне комисије, нигде нису могли да га нађу. Занимљиво да то најкомпетентније „правно лице“ савезног парламента није објаснило да ли је Милошевић ударом на српски парламент истовремено ликвидирао и савезну скупштину. Све то говори о релативно ниском степену правнотехничког квалитета ових уставних докумената, посебно устава Србије који је прављен за једног човека.

Отварају ли се тим уставима, писаним за потребе и меру Слободана Милошевића, још неке правне дилеме?

Рецимо, српски закон о избору народних посланика предвиђа да Републичка изборна комисија подноси извештај Народној скупштини о спроведеним изборима. Којој скупштини, кад она не постоји? Или, услови за рад Републичке изборне комисије за спровођење избора, финансирање и обезбеђивање средстава, такође је у компетенцији Народне скупштине, а ње нема. Како ће сад то да се спроведе? Занимљив је проблем тзв. носиоца листе, који су уведени да би се преко неке личности препознала листа (оно што су рецимо симболи „магарца“ и „слона“ за Демократску и Републиканску партију у САД). Код нас је тако формулисано, да носилац листе може да буде било ко — рецимо Краљевић Марко, Свети Сава или франкенштајн. То је у ствари манипулација, што се види из става 5 члана 51 Закона о изборима где се све „штеловало“ да би на протеклим децембарским изборима Милошевић могао истовремено да буде и носилац листе за скупштинске изборе и кандидат за председника Републике. Много је поштенија Титова варијанта у Уставу из 1974. где се отворено каже да нема ограничења мандата за Јосипа Броза, и квин! Још један недостатак је што закон предвиђа да се у року од 5 дана од расписивања избора мора постићи споразум владе Србије, РТС Србије и политичких странака о начину представљања странака на телевизији, а то није учињено.

И поред свих ових степена нерегуларности, избори су, какви-такви, расписани и колико-толико опозиција има прилику да их искористи, уз разлоге за и против. Један једини предуслов без кога нема ништа је уједињење демократске опозиције. Уједињена опозиција

може са јасним циљем да већ једном скине Милошевића и његову клику са власти. Верујем да смо уједињени јачи и да можемо много тога да учинимо. Како ће то изгледати — не знам.

ГРАЂАНСКИ САВЕЗ УЛАЗИ

У тренутку док правимо разговор, опозиционе странке још нису донеле одлуку о изласку на овако расписане изборе. Ко ће овога пута „повући ногу“ и тобоже „натерати“ опозиционе странке да „нерадо“ уђу у изборну трку, што је на прошлим изборима учинила Демократска странка?

Какви — такви, избори су избори и највећи број странака процењује да на њих треба изаћи из разлога политичког опортунитета. Морају се обезбедити неки предуслови. Један од њих је непристрасан и објективан положај државне телевизије, равноправност у изборној кампањи и коначно строга међународна контрола спровођења избора и изборног резултата. Јер, основни изборни адут Милошевића није у његовој снази, већ у немоћи разједињене опозиције. Значи, прво би било уједињење опозиције, друго договор око финансирања и треће, око начина вођења изборне кампање, јер недостатак бензина и немогућност путовања утичу на кампању. И поред свих Милошевићевих напора да ове изборе изманипулише у своју корист, ово би могло да допринесе да опозиција ипак окрене резултате у своју корист. Снага Милошевића је све мања и мања. Рецимо, он није истерао пун председнички мандат мандат и од могућих 10 година, он максимално има још 4 године. На изборима 1992. добио је милион гласова мање и поред свих манипулација, него што је добио децембра 1990. Милошевић не вуче ове потезе зато што је јак, него зато што нема куд и то треба искористити. Ако се опозиција уједини на питањима изборне процедуре и политичког програма, сигурно је да резултати не би изостали. Као члан Главног одбора Грађанског савеза могу да кажем да је практично договорено да Грађански савез уђе у коалицију са СПО у Делос у нади да ће се и други прикључити у широку коалицију тако да се број изборних листа сведе на минимум.

Грађански савез се уз Демократску странку клонио уласка у Делос, Шта је превагнуло да промените мишљење?

Сигурно је да је Делос, овакав какав је сада, без обзира на становишта странака који су рецимо били у њему па изашли, уствари уједињена опозиција Србије. Као изборну нареду треба јасно рећи да је сада Делос обејдино све опозиционе странке.

Како оцењујете став ДСС-а који не улази у коалицију са другим опозиционим странкама?

— Једно су разговори, друго су преговори, а треће су договори. Политика је таква да људи мењају своје ставове, па поједине странке у једном тренутку мисле да се уједињују, а у другом да не треба, што говори да наша политичка сцена тражи разбијање да би дошла на већи ниво политичке културе која би имала два основа-уважавање датих речи у увезбавање општег интереса више од страначког. Према изјавама, овде се вероватно ради о страначким калкулацијама у односу на општи интерес демократизације.

Како процењујете изгледе Шешељевог странке на предстојећим изборима?

Први велики удар био је када се СПС окренула против њих, иако су практично били њихова резервна странка. Они су узвратили ударац тиме што су отворили расправу о одговорности Шаиновићеве владе и почели да износе веома озбиљне ствари, што је био довољан разлог да Милошевић распусти парламент. Велика дилема за друге странке је како третирати Шешеља у погледу могућих коалиција. То није само политичко питање опортунитета, него и морално питање које у политици мора да се реши. Ако си у политици, онда у принципу савези треба да се склапају, али и то има неке границе. Нико до данас није ишао са Шешељем, у савез, чак ни СПС. Може се проценити да нико неће ићи са Шешељем у отворени савез.

Политички принципијално доследна и усамљена остаће највероватније Српска либерална странка која на неравноправне изборе за које се унапред зна да се не могу добити, како каже њихов челник, проф. Милошевић, неће изаћи. Верујете ли да је то можда пут, којим треба кренути и бојкотовати ове изборе?

Принципијалност би се састојала у томе да политичке странке излазе на изборе — то је сврха њиховог постојања. Оне постоје зато да би биле активне у борби за власт и да у парламентарној процедури дођу до парламента. Апстинирање, односно неизлазак на изборе, може да буде одговарајући тактички потез. Ако се то претвори у стратегију, може се поставити принципијално питање: па, у чему је сврха постојања политичке странке ако принципијално не излазиш на изборе? Моје је мишљење да ипак треба бити активан. Теоријски је могућа и варијанта да цела опозиција бојкотовује изборе. Бојкот би морао да донесе испуњење минималних услова за демократске изборе — примерен рок за изборну кампању, представљање у медијима, финансирање странака, контролу изборног поступка и сл. Мислим да практично није могуће да цела опозиција апстинира на изборима, јер не можеш да се стално љутиш када ти је јасно са ким имаш посла. Ако си пристао да будеш у политичком животу, онда буди активан, јер знаш ко је Милошевић и његов режим. Постоји латинска изрека: Ко пристаје, не чини му се неправда.

Да ли садашњи услови за излазак на изборе могу бити прихваћени од било које странке? Да ли има странке којој они одговарају?

Ово су исти услови из децембра 1992. који нису били одговарајући за демократско спровођење избора. Ту постоји пример Милана Панића који се без обзира на неравноправне услове, борио и, условно речено изгубио, али нике клонуо духом.

Има ли изгледа да се Милан Панић укључи у изборну трку?

Треба дипломатски читати између редова и видећете да се он већ понудио. Он тврди да процена успешности акције јасно указује да се опозиција мора ујединити. То каже и Вук Драшковић и Весна Пешић. И Хитлера и сломиле Уједињене нације антихитлеровске коалиције.

ТО НИСУ САМО САНКЦИЈЕ

ГЛАД „СУВЕРЕНОГ НАРОДА“

Мршава, погрбљена старица пољубила је векну хлеба коју је управо бесплатно добила на Тргу Републике, тј Тргу слободе у Београду 29. октобра. Потресну сцену забележила је камера Студија Б, а „Протест против пљачке и глади“, у организацији Народне сељачке странке, Синдиката „Независност“, хуманитарне организације „Спона“ и Радија Б-92, привукао је неколико хиљада Београђана којима су поклањани хлеб, млеко, брашно, купус, детерџент.

Слика са славног трга, који памти велика окупљања демократске Србије и упозорења опозиционих лидера где ће нас режим одвести ако и даље будемо наседали празним обећањима о шведском стандарду, поносном и достојанственом народу, извргла је руглу те предизборне лажи и показала беду, очај и ГЛАД „сувереног“ народа. Док су се преварени тискали око боце млека и хлеба насушног, поред њих су журили у својим бем-вима и мерцедесима припадници новог слоја који је добио много више од шведског стандарда. Они, који до богатства нису дошли радом, знањем, сопсношћу, утакмицом, већ пљачком и осталим криминалним пословима, нису преварени. Добили су оно што им је председник обећао, чак и много више од тога.

Слика са Трга слободе била је од оне врсте слика какве смо некад гледали на телевизији. Само у тим тв кадровима били су Африка и гладна трбушаста црна деца, којој је у метално лонче нека милосрдна, хуманитарна рука сипала топло млеко. Сlike глади из Еритреје, Етиопије и Сомалије остале су нам у сећању. Такве слике су сада и наша стварност, суровија можда од афричке, јер ми смо Европа, а он је најсиромашнији и најнеразвијенији континент.

ДОКАЗИ БЕДЕ И ХАОСА

Ојађени народ још једном је позван на изборе. Сваком ко логично политички мисли тај позив се може чинити сулудим и дрским.

Проверавати поверење бирача кад октобарска инфлација износи 1896 процената и за протеклих годину дана је повећана за две милијарде одсто, кад стиже зима, а грејања нема, кад су продавнице полупразне, кад они који су куповали картон јаја сада купују 2 комада, кад сапун кошта 10 марака, када је месо двоструко скупље него у свим околним земљама, када плате и пензије падају испод 10 марака и када једино цвета шверц, криминал и продаја пиштоља (200.000 комада продато у овој години, што је десет пута више него пре почетка рата), дакле провера оданости бирача владајућој партији увод је у политичко

Ако су санкције тако ригорозне, откуд толико лекова у приватним апотекама, откуд толико нафте на црној берзи, откуд толико оружја, војне и полицијске опреме из увоза?

Пише: Милица ЛУЧИЋ — ЧАВИЋ

самоубиство. Међутим, Социјалистичка партија по свој прилици рачуна да ће ирационално у људској природи и овог пута превладати здрав разум, и да ће очигледни докази беде и хаоса имати мању снагу од оне која ће зрачити из предизборних слогана у којима ће поново доминирати понос, патриотизам, достојанство.

А ти докази беде и хаоса толико су снажни да их не види само онај ко неће да их види. Пре месец и по дана, 15. септембра, 10 немачких марака се продавало за 6 хиљада динара. Данас се продаје за 600.000 динара. Од двадесет трећег октобра један чек се у продавници могао поунити на 300.000 динара. Само после недељу дана, 30. октобра дошла је до промене. Чеком се могла купити роба за милион динара. На „Његошу“ се још није осушила штампарска боја, а у оптицај се пушта „Доситеј“ од 500.000 динара и најављује нова банкнота од милион динара. Нова деноминација планира се за јануар 1994. г. само 3 месеца после претходне. Држава најављује увоз кромпира, лука, пасуља, јаја. Да ли су Запад, Американци и санкције криви што нема ових намирница на нашем тржишту?

У Београду, пренапученом од домаћих и избеглица, скраћују се чак и трамвајске (!) линије. За скраћивање аутобуских има оправдања — нема нафте, али трамваји возе на струју које ипак има. И до сада је возња градским саобраћајем била мучење, од сада ће бити паклена. Кад стигну снегови и кише све ће бити још драматичније.

РУМУНИЈА ЈЕ РАЈ

Овај народ је увек волео кафану. Због астрономских цена, бар у београдским кафанама, столони су већ данима празни. Тура пића за друштво за столом износи колико и цела плата. Кућне апарате одавно нико не купује, уосталом и нема их. Али сада већина домаћинстава страхује да се не покваре, јер у кућ-

ним буџетима нема новца чак ни за поправке. У ексклузивнијим продавницама мушко одело кошта од 200-500 марака, слично као и женски костим или капут. Чизмице стају 50 марака. Просечан грађанин, онај који гласа за власт, опозицију или је неодлучан може само да каже НИКАД ВИШЕ свему што чини живот, од нормалне исхране, одеће, обуће, позоришта, кафане, летовања, школовања деце.

Да ли ће остати у кући 19. децембра или ће изаћи на биралишта и поново поверовати онима који су га довели до овог ступања беде или ће гласати за промене? О томе шта ће се тада збити не слажу се сасвим ни аналитичари ни агенције које се баве истраживањем јавног мњења. Једни кажу победиће социјалисти, други кажу победиће опозиција ако се удружи, трећи кажу: народу је свега доста остаће код куће. Нема сумње да ће власт уз истрошене фразе о националним интересима, патриотизму и угроженој браћи Србима преко Дрине у предизборну кампању убацили и лажне констатације да смо у беди, јер је рат у нашем окружењу, јер помажемо Србе преко, јер нас санкције кољу.

Многи ће поверовати јер немају пара да купују новине, па нису довољно информисани. У Хрватској, кроз коју је рат протутњао за разлику од Србије у којој га није било, плате током целе ове године расту. У јануару су у просеку износиле 144 марке, у мају 175, а у августу (последњи објављен податак) 202 марке. Истовремено, цене хране су, изузев сира и јабука, ниже него у Србији. Што се помоћи Србима преко Дрине тиче, тамо су плате борцима у рововима 5 марака, исто толико износе примања запослених и пензионера. Зато се с правом у јавности појавила сумња да податак о 20 одсто националног дохотка који се даје Србима ван матице није тачан и служи владајућој партији као покриће за неуспешну економску политику.

И најзад, трећи аргумент који ће свакако бити употребљен у предизборној кампањи-санкције. Ако су оне тако ригорозне, откуд толико лекова у приватним апотекама, откуд толико нафте на црној берзи, откуд толико оружја, војне и полицијске опреме из увоза? Само онај ко не зна или неће да зна истину поново ће насести на изјаве да су за колапс овде криви: рат на прагу, санкције и наша несебична помоћ браћи Србима. За лондонски лист „Индепендент“ нема дилеме о ситуацији у СР Југославији. Коментатор овог листа пише да се нигде у источној Европи не живи тако бедно као у Југославији. Румунија је за Југославију рај, каже коментатор угледног листа.

ОПОЗИЦИЈА ИЗГУБЉЕНОГ ПОНОСА

КОЊ С ХВАТАЉКАМА

Тај човек је осيون, самозаљубљен до неизмеривости, пун презира према свакоме, спреман на све што може да утоли његову глад за влашћу без граница. Олак и лукав, увек бар корак испред незгодног неистомишљеника или спреман да први искорачи напред ако је претходно проценио да том неистомишљенику може неко време и да верује, да се послужи њиме за сопствене циљеве. До те мере је уверљив у неискрености да без већих тешкоћа обману претвара у истину за неупућене, да његова безвредна обећања имају за саговорника снагу чврстих залага за решења којима треба заједнички да теже. У многим потезима способан је да надмаши и самог себе, колико их одлучно, иако свестан безизлаза у коме се налази, вуче. Тада делује околини која га прати као да је заиста и сам уверен у могућност немогућег, да искрено жели да се немогуће догоди јер га тако нешто чини радосним због интереса поданика. А у зблији поданици су му занимљиви искључиво тамо и онда где и када треба да одиграју какву опскурну улогу у његовом глумишту демократије и слободе. Он није само председник Србије и неприкосновени господар целог србо-југословенског простора, укључујући у њега и српске земље преко Дрине, већ је један од ретких, ако не и једини комплетан политичар на садашњој политичкој сцени у Србији и Југославији. Иза њега је гомила политикаца који га одано следе, свесни да без њега нема њиховог малог, за њих најбогатијег и најуноснијег света. Насупрот њему изгубљени, збуњени од самих себе, самозвани вођи некакве имагинарне опозиције, без много следбеника.

ПОДАНИЧКИ СТРАХ

И поред свега реченог, овај властодржац, који је себе вешто учинио недодирљивим за истомишљенике и неистомишљенике и додирљиво-недодирљивим за све грађане, било да му на своју несрећу верују или су разумно уздржани према његовим великодушно даваним и испуњеним обећањима, није апсолутно надмоћан. Сигурно не на основу сопственог смисла и провидљивости у великим политичким играма. Пре би се могло закључити да је само одличан ученик неке школе за коју се прерано помислило да је нестала и да за собом није оставила трајнијег трага. Истовремено он је сасвим извесно припадао одређеном соју људи у политици и у том прошлом добу, оном соју који је обележавао то доба вештином владања којом је и суровост владаоца имала мање горке укусе и покривана илузијама благостања и комотности, уз сазнање да бунтовништво лишава човека многих предности које су намењене послушницима, а не води ничему корисном. Другим речима, уз школско знање понео је и доста практичног искуства. Нарочито је добро запамтио да менталитет подаништва грађан деценијама у условима тоталитарне власти ва-

Излаз из зачараног губитничког круга опозиција неће наћи у дурењу око услова за изборе и цепидлачењу у односу на већ истрошену власт. У чему хоће — још не знамо.

Пише:
**Владан
ВАСИЛИЈЕВИЋ**

ља поштопото сачувати да би се власт држала мимо свих њених неуспеха и промашаја. Са поданишвом и страхом који га прати дозвољено је самодршју све, и то некажњено. Без подаништва његово царство пада као свака трошна, дотрајала грађевина. До сада успех је потпун. Искрена или неискрена, сасвим свеједно, признања су стигла и од веома истакнутих, ако не и најистакнутијих политичких опоната. Недавно је недвосмислено указано на његову незаменљивост, бар у овом тренутку, и на чак чисто и успешно обављене државне послове, при чему су отклоњене било какве сумње да је било попуштања политици међународне заједнице, нарочито тамо где би се радило о спровођењу појединих њених налога.

Одавде почиње унеколико још једна тужна прича везана за политичку сцену Србије и Југославије, садашње и некадашње. Ласкавци се нису запитали да ли су и они и колико допринели том великом угледу који би могао да буде и исто толико споран, пошто је без сумње грађана неизмерним страдањима државе и њених грађана којима су управо ти ласкавци формално себи дали у задатак да понуде и одговарајућу алтернативу, што за прошле четири године патњи и систематског пропадања средине, која је неопрезно поверовала и њиховом миљенику и њима самима, нису учинили. Идући из крајности у

крајност, од проклињања и неконтролисаног оспоравања, за које нису никада понудили права образложења, до додворавања, опет веома произвољних и неуверљивих, они су додавали све више и више забуне у ионако хаотичну ситуацију у којој се налазе и друштвене институције и појединци. То је већ било довољно да изгубе никада стечено до краја поверење својих могућих следбеника. Постигли су супротно од тога. Поверење се окретало на супротну страну, тамо где га никада није требало дати да би се избегла катастрофа која је сада већ стварност, са крајње неизвесним исходом и евентуалним излазима из ње.

„ПОДОБНО“ ПОНАШАЊЕ

Да, невесела истина је да је такозвана демократска опозиција заслужнија за поразне успехе владајућих српских социјалиста од њих самих. Када се пошло беспућима толико жељене демократије у Србији, огромно богатство бивше Комунистичке партије, опљачкано од њених наследника, јер је настало у знатно мањој мери од непосредних прихода убираних од чланова, а углавном из произвољно присвајаних делова укупног националног дохотка, није смело да обезбеди већ дискретиваној политици одлучујућу предност над идејом давно убаштињеном у целом цивилизованом свету. У суштини и није било тако. Предност коју даје материјално богатство не би била до те мере судбоносна да је сопственим грешкама нису одмах почели да увећавају предводници небулозно одређеног процеса демократизације. И сами самозаљубљени, пуни себе, уверени да све знају, они нису могли ни хтели да признају ни другима ни себи колико мало знају или чак да су њихова знања о модерној демократији и примереном вођењу политике на нивоу потпуног незнања. Највећи број најгорљивијих заговорника демократије потицао је из истог доба, имао исти менталитет, припадао истом соју ауторитарних и тоталитарних политичара као и најогорченији противник исте те демократије, потоњи председник Србије, коме су они требали да буду опозиција. У суштини ту се јавља она предност социјалног статуса, која је судбоносно наменила Србији и њеним грађанима уместо толико ишчекиване демократије можда и највећу трагедију доживљену икада у дугој и богатој историји. Позиција и опозиција имале су иста полазишта, блиска виђења ствари, стечене навике им се нису разликовале, не бар битно, некадашње отпадништво малобројних појединаца од идеологије којој су припадали и од које се никада изгледа до краја нису очистили, задржавајући у сваком случају склоност према добро наученим средствима и поступцима општења у политици и уопште у свакодневном животу. Све је то пре обећавало да ће права сучељавања изостати, да ће агресивни доследни следбеници старих идеја лако савладати от-

пор неодлучних, смушених, неспремних на ризике доскорашњих истомишљеника који су нестрпљиви да остваре проблематичне амбиције потражили краће путеве, погрешно уверени да ће они бити мање мукотрпни, јер су сасвим погрешно проценили да демократија долази сама по себи, као део ширих догађања у средње и источноевропском окружењу, да она бива без остатка прихваћена од грађана иза којих су деценије супротних навика и потреба. И тако се и догодило.

Опозиција у Србији, за разлику, на пример, од Црне Горе, Хрватске, Словеније, Македоније, понашала се онако како је њеним политичким противницима (дугогодишњим истомишљеницима) највише одговарало. Најпре им је понудила кључне, елементе програма на којима ће они градити своје неприкосновене позиције. Отворила је Пандорину кутију националног питања, са нагласком на чињеницама које су ту и најпогодније. Оглушили су се о упозорење из давних времена стварања Версајске Југославије. Или их можда нису ни знали, пошто су историју учили по програмима зачетим у политици Коминтерне из раних двадесетих година. Њима су и тада, као и данас, највећим делом били и остали туђи стручност, разборитост и велика мудрост твораца демократске Србије која ће ући у Први светски рат и остварити своју мисију на југословенском простору. Изгубили су из вида такође и околност да би однос етничитета у Југославији био решен по њиховим замислима много раније, да је то било тако једноставно како је проблем видела условно названо демократска Србија краја осамдесетих година. О томе да између тих раздобља постоје огромне квалитативне разлике излишно је и напомињати. Границе су се некада у заборављеним временима вукле лењирима у затво-

реним круговима моћника. Понављање те праксе је неизводљиво. Остала су само два начина да се дође до решења: стрпљиво преговарање уз пуно уважавање различитих интереса или ратна опција. Демократска опозиција у Србији се на првим својим корацима приклонила најлошијем избору: унапред постављајући границе нове државе која је требало да настане на развалинама претходне и чијем је растурању највећи удео управо те и такве опозиције заједно са позицијом која је најпре полака а онда све брже и одлучније наступала из њене сенке, изјаснила се за насилје. На тај начин одсудно је погажен један од темељних постулата демократије. Социјалистима је остало само да програм опште катастрофе којим се сасвим успешно одржавала и одржава на власти. Опозиција, у положају у коме се нашао сопственом кривицом, није имала смелости да се било чему супротстави, а камо ли да понуди своје програме засноване на политички реалнијим и државотворно пробитачнијим питањима, која су суштина српског националног интереса.

Ниједан опозициони програм, уколико их је и било уобличених, није узимао у обзир стање националне економије као битну претпоставку за постизање циљева у свим осталим областима. Такође се није ни помишљало да се озбиљно позабави социјалном политиком, полазећи од реалних могућности, а не импровизација које неминовно морају да буду извргнуте руглу самих грађана, дајући тако супротан учинак од очекиваног. При том не треба занемарити ни околност да је управо у време опочињања ратних сукоба, па задуго после тога, до маја 1992. године могло да се учини не мало на плану социјалне политике, чиме би опозиција итекако добила на угледу.

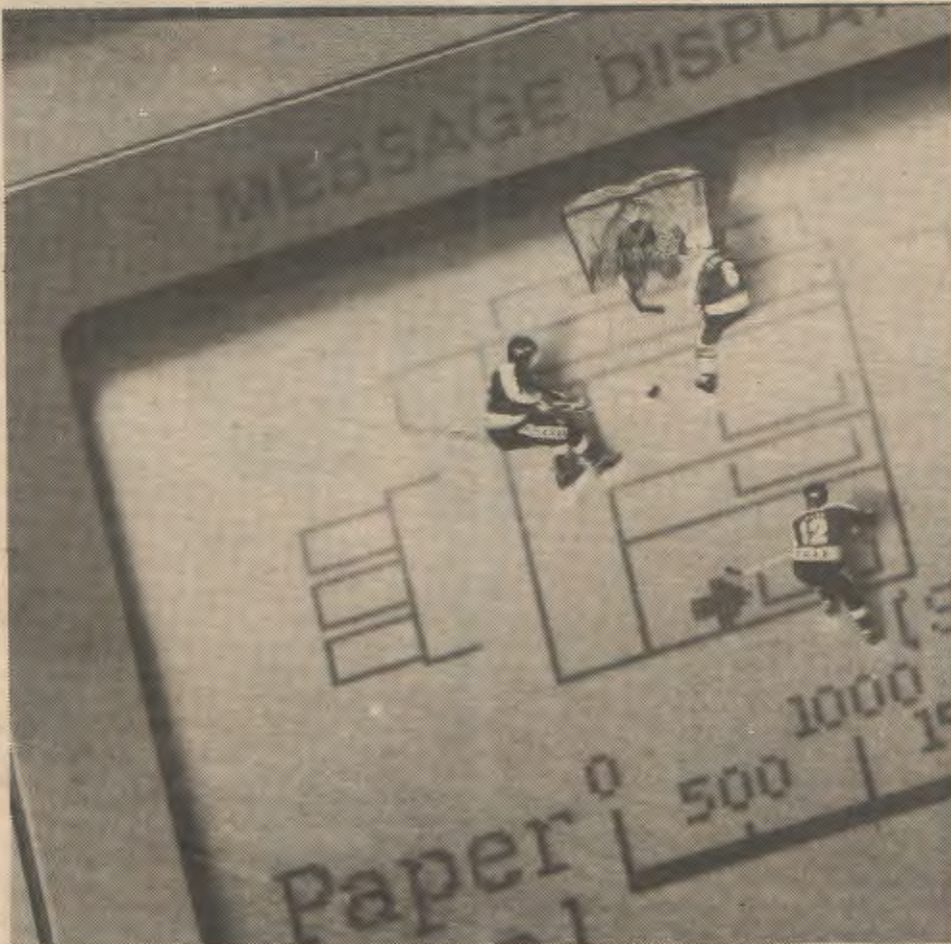
Слично је и са нагомиланим невољама села и производњом хране. Дозвољено је да у земљи са великом традицијом у производњи хране завлада глад, иако је бар та несрећа могла да буде избегнута са мало смисла за добро домаћинско пословање.

С друге стране, опозиција није ни покушала да се супротстави бујању социјалне патологије и криминала, који је невиђеном жестином разарао друштвено ткиво и рушио давно уздрмане системе вредности. Она се незаинтересовано односила према све распрострањенијој присутности паралелних власти, које су уништавале државне установе. Званична власт и подземље функционишу уз пуну обострану сагласност на штету грађана. Опозиција се задовољава испразним обећањима да ће се стања која трају неизмерно дуго поправити, таман толико да мафија загосподари друштвом, а са своје стране нема виђења којим средствима и поступцима стварно може да се стане на пут злу. Оћутала је и злочин у рату. Сматрала је да се он да правдати истим злочиним осталих. Срамота коју је наред требало да носи за њу је најспореднија ствар на свету, мада је реч о дуготрајном жигу који се претешко брише.

МЕЊАТИ ОСНОВЕ

Опште је место да је досадашња политика социјалистима довела Србију у безнађе и да ће је зарад њихове себичности уништити. Да је јасно свакоме па и самим њеним творцима у часовима интимних исповедања далеко од очију јавности. Понављати та општа места некорисно је и непромишљено. Чак може да ствара неку врсту ината код грађана, зато што се уместо тога не нуди ништа ново, најмање нешто што би било озбиљно и уверљиво. Има места за бојазан да је прекасно за некакве платформе и начелна полазишта. Мора се настојати на сасвим прецизно одређеним делатностима за које има изгледа да буду и остварене, а односе се на најбитније ствари у привреди и социјалној политици. Тек из тога се уобличавају ставови у домену националних интереса у ужем смислу. Не мање важни су јавни ред и мир, установе правне државе и њихово успостављање. Дрско тврђење врхушке социјалистима да предстојећи избори представљају континуитет њихове досадашње политике и да је то „добитничка комбинација“ треба и мора да буде оповргнуто јединственим, новим, изворним и реалним програмом опозиције која је међу собом закопала ратничке секире.

Изаз из зачараног губитничког круга у који је саму себе довела опозиција неће наћи у детињастом дурењу око услова за изборе и бесмисленом цепидлачењу у односу на већ ипак истрошену власт, нарочито око монопола на медијима. Наћи ће га тамо где успе да докаже презазиђеним грађанима да лажи и неозбиљности са свих страна да се озбиљно и одговорно прихвата политичког посла да њен већински будући парламент, како вели председник Србије, буде заиста такав да се Србија њиме поноси. А то ће се постићи не испразном и необразложеном опструкцијом, већ заједничким наступом свих који су способни да ред ствари мењају из основа, одричући се ускогрудости и других погубних навика за које су превисоку цену платили и опозиција и грађани. Вративши се изгубљеном поносу опозиција би требало да има снаге да тако нешто и учини.

ДАНИЦА ДРАШКОВИЋ, ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА ХУМАНИТАРНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ „СПОНА“

ГОСПОЂЕ, СА ВИСИНА У БРАШНО!

„Ако мислите да је ово део предизборног пропагандног маркетинга, изволите, делите и ви брашно и уље, народу ће бити јако драго“.

Основана је још једна хуманитарна организација. По чему ће се она разликовати од других?

Ја не бих рекла „још једна“, него једна једина, права хуманитарна организација у Србији. Ове друге по мени су само хуманитарне организације на папиру. „СПОНА“ ће се разликовати од других по томе што ће заиста бити хуманитарна организација и ту помоћ ће делити јавно, видљиво, нескривено, све што буде добила и што буде могло да се дели делиће крајњем кориснику и неће бити никаквих неспоразума око хуманитарне помоћи којих данас има много у Србији. Познато је да актуелна власт прави велике манипулације са помоћи која пристиже из иностранства и да се не дели сва која је послата, да су развијени државни канали за њену злоупотребу. Тога у „СПОНИ“ неће бити и по томе ћемо се разликовати од осталих.

У саопштењу које сте поводом оснивања „СПОНЕ“ издали каже се да сте невладина хуманитарна организација. Чији сте, ако нисте њихови?

Ми смо женска организација, јер су „СПОНУ“ основале жене. Није владина, ни страначка, већ организација жена које желе да помогну људима у невољи, гладнима, болеснима и беспомоћним, сиромашнима, свима којима је потребна помоћ.

Рад хуманитарне организације подразумева велики и тежак рад. Да ли су жене у стању да изнесу сав тај терет на својим леђима и да ли у старту губите на хуманости искључујући мушкарце из своје организације?

Жене су, много пре него мушкарци, у стању да изнесу тај посао, и не само тај посао него сваки други посао. Камо среће да жене воде и државу — другачије би она изгледала. Зато не да смо у стању него имамо и вишка енергије за оно што сада радимо.

Што се мушкараца тиче, они нису искључени из посла. Искључени су само из оснивачког и управљачког дела. Не могу радити као повереници и званични представници „СПОНЕ“, али могу бити извршиоци задатака

Разговарала: Благница СТОЈАНОВИЋ

које им жене дају. Ја мислим да тај ред треба да постоји, па макар и у хуманитарној организацији — ми да наређујемо, а они да извршавају. То ће бити много боље.

Основали сте се пред изборе. Да ли је то била стварна потреба замишљена као рад на дуже стазе или део маркетинга опозиције?

Пре свега није тачно да се оснивамо пред изборе, јер смо основани још у мају месецу, али нисмо могли да се региструјемо, нисмо могли да добијемо телефоне, просторије... За све смо морале да се боримо. Зато није тачно да то чинимо пред изборе, јер ми у мају нисмо могле знати да ће уопште бити избора. Што се тиче опозиционог маркетинга који сте поменули, ни то није тачно јер „СПОНА“ није страначка организација. Истина је да сам ја члан Српског покрета обнове, али међу оснивачима има чланица и других политичких странака, што апсолутно нема везе са послом који ћемо радити. Уосталом, ако је то део политичког маркетинга, ако ће то пред изборе бити искоришћено као пропаганда па нека изволе и други да то раде, странке, владине организације, СРС и други, нека бесплатно деле храну и лекове измученом становништву. Нико неће имати ништа против — ми најмање. Ако мисле да је то изборна пропаганда, сви нека је користе и гладни народ ће бити презадовољан.

Да ли сте направили дистрибутивну мрежу за достављање хуманитарне помоћи и како ће она функционисати?

Организациони део посла завршили смо у потпуности док смо чекали да будемо регистровани. У свим европским центрима имамо жене које ће радити на прикупљању и достављању помоћи, да помоћ која преко владиних хуманитарних организација (Црвеног крста и слично) — усмеравају на „СПОНУ“, а у сваком граду у Србији имамо поверенике који ће омогућити да организација успешно делује.

Коју врсту помоћи ћете приоритетно делити?

Делићемо пре свега храну! Видели сте нашу прошлонеделјну акцију на Тргу Слободе. Потребно је видети онолико људи који су дошли да чекају у реду за векну хлеба, кило брашна, мало млека. Тог дана сам се уверила да ово што радимо има смисла и да је то потребно радити много чешће. Делићемо храну, лекове, новчану помоћ свима онима који имају мале пензије или стипендије, онима који су тренутно у најтежем положају.

Оваква организација подразумева сталне изворе финансирања, како се у том погледу сналазите?

До сада нисмо имали никакав прилив, јер нисмо имали ни број жиро рачуна. Ово што смо до сада делили била је роба коју су нам достављали донатори, људи који желе да се одрекну свог прихода и профита у корист сиромашних и гладних. Они који желе да помогну могу нам помагати и финансијски и тај новац ће бити подељен људима који немају чиме да се прехране, и за набавку лекова ако за то не буде донатора.

На почетку разговора рекли сте по чему се „СПОНА“ разликује од других хуманитар-

них организација. Како ћете то остварити, тј. како ћете контролисати дистрибуцију хуманитарне помоћи на терену?

Ниће бити никаквих проблема, јер ће се помоћ истовремено достављати и делити на сред улице, у присуству свих нас и оних који траже помоћ. Неће бити складишта, ни превожена камионима који олако мењају своју путању, ничег сличног. Између осталог, имамо план да отворимо бесплатне ординације и апотеке у свим већим градовима по Србији, где ћемо конкретно и бесплатно делити лекове који пристигну до нас. Неће се десити да лекови завршавају у приватним ординацијама и апотекама, да буду наплаћивани од грађана и сл. То је недопустиво ако се ти лекови добијају бесплатно од међународних организација.

Ових дана почеће с радом једна таква ординација са апотеком на Вождовцу, а у Зајечару већ дуже време тако нешто функциониса и људи је зову „Драшковићева апотека“, мада нема никакве везе са Вуком.

У Србији се готово целокупно становништво тренутно налази на ивици беде. Како ћете правити приоритете у додели помоћи?

Врло једноставно. Људи који немају — дођу да траже помоћ. Ми ћемо све то евидентирати, отворићемо картотеку и помагаћемо људима тако што ћемо им на кућне адресе носити помоћ која им је потребна

НИЈЕ СРАМОТА УЧИТИ

Од маја сте на овим пословима. Да ли сте успели да утврдите који друштвени слој је најугроженији, коме је помоћ најпотребнија?

Очигледно је да су то пензионери, али и студенти, људи који уче, који немају никаквих прихода, а немају могућности да се запосле и пензионери који су на крају радног века доведени у ситуацији да живе са десет-марака, да немају ни за хлеб. Видели сте на Тргу Слободе како је то изгледало... Стари и беспомоћни људи су се гурали у реду за млеко. Једна стара жена, универзитетски професор у пензији је отворено рекла: „Сликајте ме и реците господину Милошевићу: његова мајка је била моја колегиница, ево докле ме је довео да морам да просим за векну хлеба, нека ме слика сва телевизија — не стидим се тога. Треба он да се стиди!“. И ја сам тај дан рекла за „СТУДИО Б“, па су ме по обичају „исекли“, јер то и њима изгледа пара уши, да смо ми на трг јавно позвали и представнике владајуће партије и опозиције да дођу и виде до чега су довели овај народ, да виде како има гладног народа иако социјалисти тврде да та категорија у Србији не постоји. Тада сам рекла да сам очекивала и госпођу Груден, градоначелницу Београда да поред мене стоји и дели брашно, нека се и она убрашњави, јер је она крива за то више од свих нас. Такође сам рекла да је и госпођи Марковић ту место пре него у Толстојевој 33 да би и она могла да засуче рукаве и подели храну људима за чију глад је много више крива него ја, на пример. Мислим да то није ништа страшно, јер и она мора да размишља на тај начин зато што се жене политичара свуда у свету баве хуманитарним пословима. Тако би и госпођа Марковић могла да сиђе са професорских висина

на београдску калдрму, да погледа пензионере у очи и да им каже: „Колико сам крива — исправићу тиме што ћу вам помоћи“. Она би могла много тога да прикупи и ја је позивам да заједно са мном следећег петка у подне дели хлеб, брашно или нешто друго што она може да прибави... То је део живота и ми смо у ситуацији да се морамо помагати, ако већ ништа битније не можемо да променимо.

Зашто толико бринете о ономе што треба да раде госпођа Марковић и госпођа Груден?

Не бринем ја о њима, већ о ономе што се догађа у мојој земљи. Ја хоћу да Србија личи на Француску, да жена председника Србије личи на госпођу Митеран, да будемо део света и Европе. Није у питању ни она ни Слободанка Груден, него дужности места која оне заузимају. Једноставно, то се налази у опису њихових радних задатака. Примера ради, власт је прогласила бившег америчког амбасадора Цимермана за нашег највећег непријатеља — издајника српског народа, али то није сметало његовој супрузи да све време које је провела у Београду свакодневно обилази и помаже наше болнице. Ишла је и тамо радила као најобичнија болничарка, помагала тешким болесницима, набављала им лекове, што нашим госпођама на сличним позицијама не пада на памет. Оне сматрају да је то посао који треба да ради неко други. Значи, ми морамо да се учимо ако не знамо. Није срамота учити, нека погледају како је то у цивилизованом свету и постану део цивилизације.

Познат је Ваш став према комунистима. Да ли ћете у овом послу правити неке разлике, да ли ћете се питати коме дајете помоћ?

Не, не, не! Пре свега — ту је немогуће направити разлику. Ја бих свакако радије давала помоћ људима из опозиције зато што ти људи много више страдају: лакше губе посао, немају хуманитарне организације које им бесплатно, као што то раде у Раковици и Нишу, деле храну... Истина је да бих радије помагала људе из опозиције, али се то не може одвајати. Човек који је гладан, без обзира којих је убеђења добиће помоћ од „СПОНЕ“.

ИЗБОРИМА СЕ НИШТА НЕ МЕЊА

Очекујете ли да ће са 19. децембром престати разлози за постојање Ваше хуманитарне организације и да ће овакве проблеме успешно решавати нови Парламент?

Неће, ни случајно! Овај 19. децембар неће решити ништа, само ће се извршити предрасподела у оквиру СПС-а: оно што је било поклоњено радикалима вратиће се у мајчино крило и то ће бити резултат тих избора. Ништа се неће променити, бојим се да ће бити још горе и биће све више потребе за нашим деловањем. Имаћемо много више посла после избора, кад све опустоше. До избора ћемо можда нешто и имати, хране, грејања, струје, али после избора нећемо имати ништа. Ко зна, можда ћемо и ми, оснивачи „СПОНЕ“ од некога морати да тражимо хуманитарну помоћ

ТИХА ДИПЛОМАТИЈА НА РЕЛАЦИЈИ БЕОГРАД — ЗАГРЕБ

КАД ЈЕ МУДИ НАИВАН

Кад је у претпоследњем дану октобра Министарство иностраних послова СРЈ изашло у јавност (ако се писани документ тако може назвати) „Изјавом о синхронизованом политичком притиску на Савезну републику Југославију“ као да је дало доказ више за оне који су већ сумњали да су децембарски избори у Србији заправо намењени, пре свега, међународној заједници, ма шта се под тим подразумевало.

У одсуству сталног заседања Женевске конференције, на коју би спектакуларно путовао председник Србије показујући домаћој јавности свој значај за тако битно међународно и посебно европско питање какво је мир у Босни, министар Владислав Јовановић је морао да се обрати свету и тоном отужби (по обичају), али и са извесном дозом правдања. Оптужујући све међународне институције, од УН, ЕЗ, КЕБС, до невладиних организација какве су „Хелсинки воч“ и „Амнести интернешенел“ за неоправдане нападе политике људских, мањинских, права у СРЈ, истовремено је изразио спремност да иста „Амнести интернешенел“ дође на Косово и увери се у стање ствари. Само две недеље раније, међутим, члановима ове организације — баш као и многим другим, из „Хелсинки воча“ или разних институција које желе да се увере у независност домаће штампе — амбасаде СФРЈ (!) широм света су ускраћивале улазак у земљу не дајући им визе без икаквог образложења. Чак су и дугачки извештаји „Хелсинки воча“ или г. Мазовјецког у име УН, где се говори о злочинима хрватских оружаних снага над цивилним становништвом муслиманске националности, наилазили на скроман публицитет у званичној штампи или су бивали пропраћени обавезним коментаром да „упркос свему Хрватска још није добила санкције“ или „о суде су неупоредиво блаже од оних раније упућиваних српској страни!“

СЛУЧАЈ ЏИМА МУДИЈА

Тешко је, међутим поверовати да би потез Министарства иностраних послова СРЈ могао да има већи утицај на мењање слика о Београду (Србији) ма колико то данас у предизборно време било потребно СПС. Још увек се и ЕЗ и УН и посебно КЕБС постављају ултиматуми са овдашње стране које иначе — ако

Очигледно је да је судбина мира занста у рукама домаћих шерифа и господара рата, да је било какво решење тешко оствариво пре децембарских избора у Србији и да време засад никако не ради за СПС, а још мање за српско становништво под санкцијама. Да ли ради за опозицију, такође је тешко рећи.

Пише: Гордана ЛОГАР

би иоле рационално ценила своју позицију — није уопште та која то може да чини.

Жртвовање Војислава Шешеља детаљни описи са многих страна унисоним гласовима СПС његове фашистичке политике (као да је то уопште било спорно) такође сведоче о потезима званичне Србије намењених свету. Ослобађајући се од Шешеља, а можда и његове странке, коју би могла, после толиких аргумената о фашизму и да забрани, у СПС као да се верује да ће свет у потпуности прогутати овај мамац. Разлози да то не учини неће додуше бити исти као на домаћем терену где се опозиционо јавно мњење гнуша чињенице да се злочинцем проглашава најближи сарадник са којим се заједно радило, већ из сасвим других разлога.

Оснивање нове странке г. Жељка Ражњатовића за свет може да буде неупоредиво већа отежавајућа околност од постојања и подршке гласача једној фашисоидној странци каква је Шешељева. У крајњој линији свако у Европи има свог Шешеља или Ле Пена, једино што овог другог Митеран никад није подржавао, а још мање га проглашавао најдоследнијим и лично најцењенијим опозиционаром. Г. Ражњатовић је, међутим познат свету из Интерполових досијеа, а уз то у тренутној предизборној кампањи не изостају странке, а ни личности (из СК — Покрета за Југославију

на пример), који га оптужују за ратно профилирање и много шта друго. Можда би као куриозитет у времену пред изборе требало забележити да је пре две године, пред изборе за амерички Сенат овде боравио дугогодишњи конгресмен Џим Муди у доброј намери да објасни Конгресу да — како је говорио — „сви Срби нису криви за рат и да је Косово српски Јерусалим“. Вештином овдашње званичне политике Џим Муди је говорио тада и у Народној скупштини Србије, а затим био одведен на лице места у Славонију да види патње тамошњих Срба. Управо тамо је пао у загрљај господину Ражњатовићу што је сликом посведочио „Фајнаншел тајмс“. Ову исту фотографију употребио је Мудијев противкандидат за сенатора у држави Висконсин на својим предизборним плакатима (фер или не, свеједно). Догодило се да су први пут становници ове америчке савезне државе, после десетак година, ускратили поверење демократи Џиму Мудију и изабрали његовог противкандидата — републиканца. Логично је, ово није ни Америка, а по свему судећи ни Европа, па изборни резултати не морају да буду истог исхода, али кад је реч о свету и политици СПС пред изборе, а нарочито о положају председника Србије — све се рачуна. Нарочито, после поновљених потписа на разна документа која нису била поштована.

ТИХА ДИПЛОМАТИЈА УЗ УМИРАЊЕ

Оба примера, Шешељ и Ражњатовић, а затим и Изјава Министарства спољних послова, међутим, у крајњој линији по реаговању из света, нису довољни потези — добри или лоши — да би се међународна заједница позабавила Србијом, а ни просторима бивше Југославије на начин који би одговарао предизборној кампањи СПС. Разлог је веома прост и крајње јасан, још не и застрашујући за становништво које се најмање рачуна у политичким играма.

Потпуна — без обзира на разне искре — блокада мировних преговора о Босни, силазак ове теме не само са првих страница светских листова, већ и са врха дневних редова међународних сукоба, не иде на руку Слободану Милошевићу, вероватно ни Туђману ни Изетбеговићу. Директна последица тога су растезање санкција СРЈ у недоглед и погибија босанског становништва од „регионалних“

сукоба. Да о зими, о којој су највише говорили током пролећа и лета Овен и Столтенберг, уопште не говоримо.

Босна, босански мир, преговори, могућност неке конференције о бившој Југославији или чак балканском питању, где би радо Папандреу играо главну улогу, веома су далеко. Уместо тога на сцени су појединачни потези, преговарања и очигледна тактика света — да препусти зараћеним странама, укључујући и питање судбине Срба у Крајини, да се нагађају, а ако баш хоће и убијају. Свет ће у међувремену покушати са неком хуманитарном помоћи под условом да конвоји могу да прођу (чак се најављују и пакети за становнике СРЈ за које је председник Србије тврдио да се „неће ни смрзавати ни гладовати“) и задржаће се на апелима (као најновији из ЕЗ) да се окончају ратни сукоби.

Путовање Столтенберга у Загреб и Београд сасвим се — ма како могло другачије да изгледа — уклапају у ову „стратегију натенање“, како је једном лорд Овен окарактерисао начин на који размишљају и делују овдашњи политичари и то усред рата и усред зиме. Због оваквог прилаза светске заједнице ју-

-кризи тешко да би се шта могло замерити, јер су овдашњи терени постали савршен полигон за учење у новим светским односима. Најпре је лорд Карингтон (мада је било и других пре њега) почео са глобалном стратегијом решења југословенске кризе, онда се прешло на ону „корак по корак“ (у завођењу каквог таквог мира у Босни и извесном занемаривању случаја Крајине) да би се сада вратило на глобални приступ, али уз обавезни „линки“, повезивање или условљавање решења: на један потез Хрвата одговарајући потез Срба или Муслимана. Методи којима се ово спроводи све чешће се називају и тајном или „мирном дипломатијом“ која може да да резултате на дужи рок (у међувремену смањити се број становника на свим, осим словеначким и македонским просторима, бивше Југославије) и заврши се неком конференцијом о Југославији, где би, иза кулиса договорена решења била само потврђена. Да би се то догодило, као што се догађало у другим приликама и другим земљама и сукобима, преговарачи из ЕЗ или УН мораће још да буду сигурни да ће потписи председника Србије, Хрватске и босанских Срба и Муслимана заиста значити и поштовање договореног.

У оваквој ситуацији домаћи и страни посматрачи, укључујући и дипломатске кругове у Београду и Загребу, скрећу пажњу само на две непознанице поводом тема на дневном реду тихе дипломатије. Непознанице су као и досад две кључне личности рата и мира: Слободан Милошевић и Фрањо Туђман, а питање које се поставља је: да ли су се оканили или бар преформулисали своју замисао, идеју (фикс-идеју) о Великој Србији и Великој Хрватској по сваку цену.

Очигледно је да је Слободану Милошевићу, губећи женевску сцену деловања, и даље веома важан Овен — Столтенбергов план о Унији на босанско-херцеговачким просторима. Пре свега то би могло да донесе извесне поене њему самом и да бар његов шеф дипломатије може путујући по свету, па где га приме, да говори о испуњавању главног услова за бар поступно скидање санкција Србији и Црној Гори. Унија би била још прихватљивија у данашњим условима поделе међу Муслиманима и стварање аутономних региона или кантона јер све више на све три стране личи на кантонизацију Венс — Овеновог од Срба одбијеног плана или на ону која је долазила из СПО чим је рат започео. Минимизиран значај муслиманске државе коју очигледно баш нико у Европи не жели, упркос згражању над злехудом судбином муслиманског живља, ишао би на руку и Београду и Загребу и омогућио би да се они затим комотније још више повежу у нагађању о судбини Срба у Крајини и Славонији.

У случају да се тихом дипломатијом иза сцене, међутим не буде дошло до решења за Босну, српско-хрватски рат се на пролеће не би могао искључити. Уступци који би са српске и хрватске стране изостали на босанској територији заострили би до крајње мере положај Крајине у Хрватској, показујући да су обе „велике државе“ још у игри у главама Милошевића и Туђмана.

Страх Европе од српско-хрватског новог сукоба или бар жеља да се спречи навела је Европску заједницу да у речник дипломатије иза сцене све више увлачи реч „реинтеграција“. Засад, према сасвим штурим, процурелим, вестима, то би могло да значи да босанске границе према Србији и Хрватској буду сличке правим европским (без пасошких контрола и полицијских метода), да Босна наизглед остане „целовита“, али са аутономним регијама (кантонима) најпре на муслиманској, али и на другим двома странама уколико за то покажу интересовање тамошњи становници, а при том не буду бајонетима и митраљезима спречени да идеју спроведу у дело.

Очигледно је, дакле, да је судбина мира заиста у рукама домаћих шерифа и господара рата, да је било какво решење тешко остварљиво до децембарских избора у Србији и да време засад никако не ради за СПС, а још мање за српско становништво под санкцијама. Да ли, међутим, ради за опозицију — такође је тешко речи.

ПОСЛЕ СУСРЕТА МИЛОШЕВИЋА, КАРАЏИЋА И АБДИЋА

У ИГРИ И „ЋЕЛАВЉЕЊЕ“

Долазак предсједника АП Западна Босна **Фикрета Абдића** у Загреб и Београд и потписивање трајног мира са Хрватима и Србима имао је много већег одјека у БиХ него што су то очекивале власти у Сарајеву. Није нимало случајно што је дошло до темељитије чистке у Армији БиХ управо после ових догађаја. На један начин може се то схватити као скретање пажње са „Абдићевог случаја“, али и као нужност. Јер, донедавно команданти Десете брдске и Девете моторизоване бригаде **Мушан Топаловић** — **Цацо** и **Рамиз Делалић** — **Ћело** нанијели су исувише зла у првом реду муслиманском живљу у Сарајеву, као што је то некада чинио **Јука Празина** са својим људима, којима је био на првом мјесту ратни плијен, а наводни „патриотизам“ су користили само као маску.

Крупно је питање, међутим, зашто до борбе против организованог криминала унутар муслиманских оружаних формација није дошло раније кад се све добро знало о тим људима. Босански аналитичари тврде да је то раније било неизводиво због оружаних сукоба са припадницима српске и хрватске војске „а ти људи знали су кад је требало да добро јуришају“. По оцјенама званичних власти акција је у потпуности успјела, али уз 17 жртава рачунајући и **Мушана Топаловића**. Акција чишћења сопствених редова наишла је на широк одјек међу босанскохерцеговачким Муслиманима уз најчешће коментаре: када ће се то радити „и у нашој средини“?

Одлуку о „искорјењивању криминала“ донијело је Предсједништво БиХ, а свој посао су успјешно урадили припадници полиције и војске. У свему томе пада у очи да је најслабија страна у босанскохерцеговачком рату јавно повела борбу против профитера и социјалног шљама. Други су, углавном, прилично стидљиво упирали прстом на поједине богате људе па се на крају испоставило да је политичком врху једне или друге зарађене стране управо веома стало до тих људи. Сигурно је да ће **Изетбеговић** добити одређене поене међу добрим дијелом својих сународника „зато што се одлучио на тако храбар потез“, јер „зулум домаћих кабадиџија био је превршио сваку мјеру“. Можда је читава акција изведена да би он лично поправио пољубани углед међу дијелом муслиманског народа. Осим тога, створиће утисак у свијету да чини све како би се завео ред и сигурност грађана на територијама које контролише. Сигурно је да се рат неће привести крају док свака од

Није искључено да се Фикрет Абдић нађе и на изборној листи СПС, али ни да у згради ЦК ускоро отвори амбасаду. Треба само да се укључи машина.

Пише: **Ејуб ШТИТКОВАЦ**

зарађених страна не очисти сопствене редове, а како ће то учинити ствар је њене процјене.

РАТНА „ЛОГИКА“

Све оно што се дешавало ових дана у Сарајеву директно је одраз збивања у Великој Кладуши, односно Цазинској крајини гдје **Абдић** хоће по сваку цијену да успостави „цивилну власт“ увјерен да ће у догледно вријеме читава регија бити бесцаринска зона што му је био давнашњи сан. Он ће то и успјети, само по коју цијену.

Рат је наметнуо своју „логику“ тако да без икаквог комплекса прима помоћ и од Срба. Догађа се нешто слично као на крају грађанског рата у Либану када је, на примјер, Ирак као исламска земља слао помоћ у оружју либанским хришћанима. Можда није исувише коректно спомињати често ову земљу која је крварила више од 15 година, али она је најсвјежији примјер — грађански рат може да разори све, али на крају живот, ипак, побјеђује. Може да изгледа нестварно када се виде фотографије великих група људи на бејрутском аеродрому како се клањају и љубе земљу из које су некада морали да побјегну из општег хаоса и пакла. Нама је сада тешко и замислити да ће се једног дана појединци или читаве муслиманске породице вратити на територије које контролишу српске или хрватске снаге, али сигурно је да ће доћи и то вријеме. Наравно, увијек се поставља питање КАДА(?) Да постоје бар три оваква живота могло би и да се чека, а овако...

Оно што у овом тренутку изазива највећу знатижељу јесте захватање „Абдићевог вируса“ још неких дијелова БиХ. Мисли се, прије свега, на Тузлу и Зеницу. Српски извори доста наметљиво говоре о дјеловању Покрета

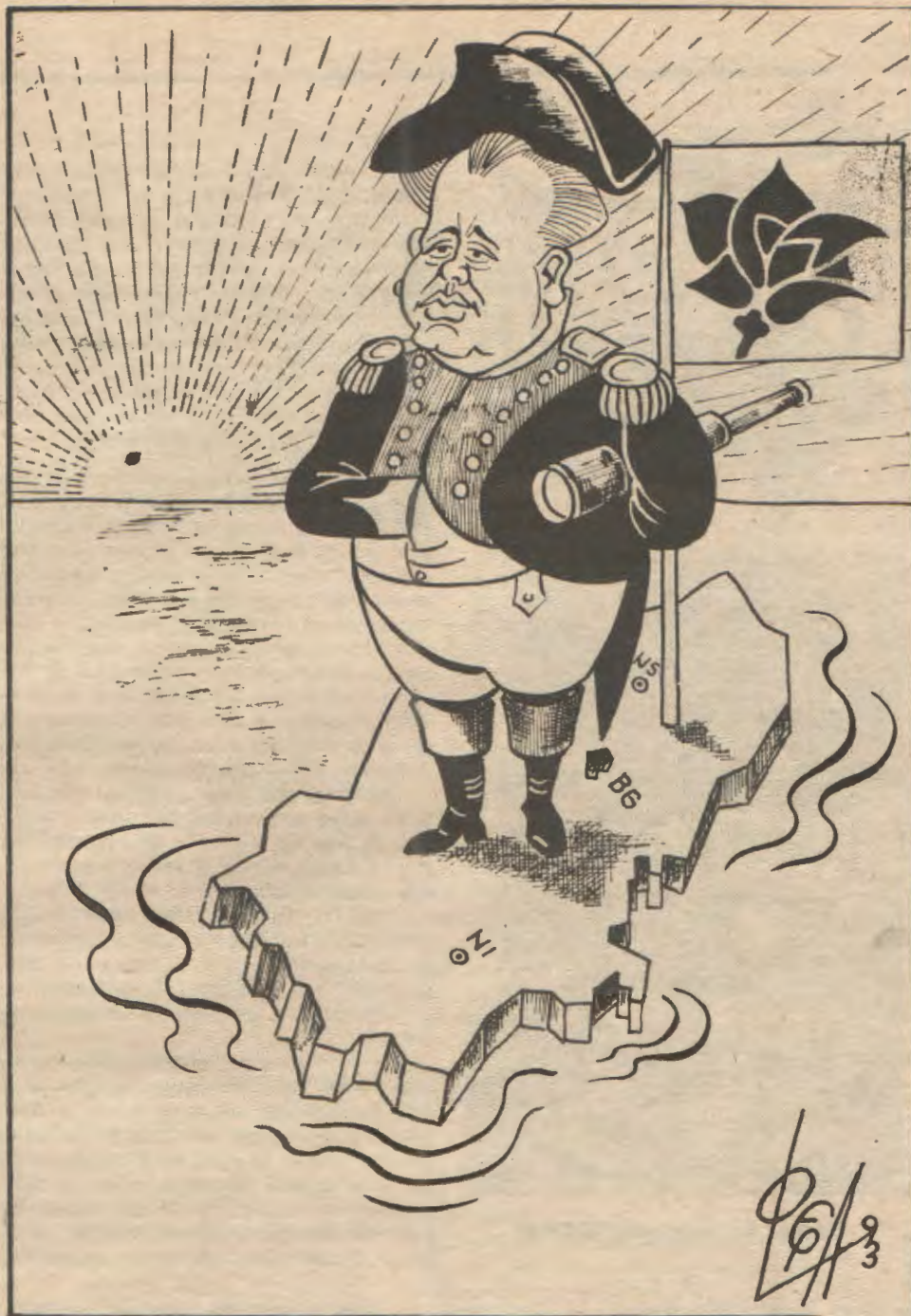
за аутономију у Тузли док хладнокрвни Енглез, лорд **Овен** узима овај град као примјер како је у БиХ остало подручја у којима је сачуван мултиетнички дух и карактер. То је тачно. Разговарао сам са више људи из овог града који исто тврде. Заправо, сви говоре о томе да су подједнако угрожени.

Што се, пак, тиче АП Западна Босна он сматра да ће ова регија остати унутар босанске државе као и „Херцег Босна“. По томе испада да ће БиХ сачувати какву — такву „цјеловитост“, али да ће бити подијељена на „природне“ регионе.

Први пут **Овен** наговјештава, заправо, могућност међусобних договора зарађених страна и на тај начин помало одгурује у други план улогу свјетске заједнице у разрјешавању кризе у средишњој републици бивше Југославије. Заговарање гломазне међународне конференције о целокупној југословенској кризи, и то почетком идуће године, више је покушај давања времена и простора Муслиманима, Србима и Хрватима да покушају да и сами нешто учине уз све дискретније посредовање свјетске организације и Европске заједнице. Тај експеримент може много да кошта. Но, ако се и до сада толико експериментисало зашто не пробати и још једном.

АНТИРАТНА ЈЕЗГРА

Свјетска заједница је свјесна да је рат дојавио и „Богу и људима“ те да се унутар националних заједница стварају антиратна језгра која ће постајати све гласнија како се приближава зима. Није пријатно у замрзнутом рову ни поред најмодернијег оружја као ни у празној и хладној кући. Поготово ако се имају у виду озбиљна упозорења високих личности да би ове зиме БиХ могла доживјети „хуманитарну катастрофу“. Показало се да је тога најсвјеснији **Фикрет Абдић** који хоће мир по сваку цијену и под било којим условима. Он не крије да муслиманска страна, с обзиром на општу позицију, и не може да поставља услове. С друге стране, заваравују се аналитичари у Сарајеву да ће се ове зиме исувише исцрпили Србија тако да ова република неће више бити у стању да помаже Србе у БиХ. Заборавља се при томе да је остало исувише оружја од бивше ЈНА у рукама припадника српских оружаних формација. Може неклеко умирујуће да дјелује изјава господина **Караџића** да је за Србе у БиХ рат завршен, али никад се не зна којим током догађаји могу да крену. То се посебно односи на Муслимане и Хрвате који још увијек нису, бар по процјена-

ма једних и других, рашчистили ни пола рачуна кад је ријеч о територијама. Једино се са сигурношћу може рећи да разне војске потпуно уништавају градове и села за која сматрају да им неће припасти. Најречитији примјер је источни дио Мостара који, због скоро потпуне разрушености, више и не припада никоме. Свијет на све то гледа с згражањем, али не може да помогне. Иста та свјетска заједница исувише је идеализована у свијести људи на просторима бивше Југославије па је већина мислила да ће управо она спријечити крвопролиће. Када се видјело шта она може а шта не да уради највећи постотак људи на подручјима захваћеним ратом осјетио се потпуно изгубљеним и заборављеним. Заправо, снаге УН су за њих биле последња шанса. Чак да су дошли и амерички војници, како је некада најављивано, ни они не би могли да смире ситуацију. Најбољи је примјер Сомалија у којој локални вођа Аидид врло спретно вуче за нос америчке оружане снаге у тој зељи, које могу да грешком бомбардују цивилне циљеве, али никако да пронађу његово

склониште. Аидид се бори, могло би се рећи, у пустињи, нема шуму као заклон. Ратници у БиХ имају је још довољно, а у босанским шумама странци никада нису могли да се снађу. Кад се већ спомињу шуме, има подоста провјерених информација да се ово босанско богатство све више исцрпљује; шуме се сијеку неплански, дрво „некуд одвози и продаје“. Кажу да су у те послове упетљане и неке више личности. Углавном, мало ко зна ко на томе највише зарађује као што се не зна о много чему другом. Стручњаци тврде да уколико се настави са овако неконтролисаним сјечом шуме Босна ће брзо постати „ћелава“. Но, то је посебна прича.

МЛАКО РЕАГОВАЊЕ СВИЈЕТА

Мало је чудно то што је свијет веома млако реаговао на потписивање споразума о трајном миру између Абдића и Караџиће (раније са Бобаном). Разлога има више:

У првом реду споразум између вође кладушких Муслимана и Срба у БиХ потписан је уз кумство српског предсједника Милошевића. Ако би се аплаудирало споразуму морало би се аплаудирати и Милошевићу, а то се бар у западном свијету, никоме не чини.

Ових дана у београдској политичкој чаршији могла се чути пошалица да ће се Абдић, можда, на изборима у Србији појавити на листи СПС ако неке друге високе личности из ове странке не буду „мариле за функције“. Иста чаршија прича, уз танку кафу, да ће Абдић у Београду отворити своју амбасаду итд.

Судећи по реаговању, свијет, као и београдске шаливизије, Абдића схватају полуозбиљно. Очигледно за већину утицајних земаља Европе он није тако значајан играч да му треба посвећивати посебну пажњу. Сигурно је, међутим, једно: свијету одговарају међумуслимански сукоби у западној Босни јер на тај начин може са себе да спере одговорност. Већина земаља, такође, прижељкује сукобе унутар других нација, што би у том случају било у стилу изреке: „Што горе то боље“.

На тај начин неутралисале би се снаге једних, других и трећих. У те сукобе не би се нико мијешао са стране јер то није етничко чишћење или нешто слично.

Оно што је у овом времену најкарактеристичније јесте чињеница да за појединачне земље југословенска криза није више интересантна, а стране ТВ станице углавном објављују снимке масакра као, уосталом, и из других подручја у свијету у којима се улудо гине. Чак се са много мање пажње послушује шта се догађа на релацији Београд — Загреб, од чега увелико зависе и односи на цијелим просторима бивше Југославије. У том контексту потписивање мировног споразума између двојице „локалних“ вођа из БиХ више је за штуру агенцијску вијест него за осврт или коментар.

Ипак, свијет је почео помало да схваћа да је између Срба и Муслимана могућ мир. Абдићев долазак у Београд (одлазак у Загреб није занимљив јер он тамо често борави) уздрмао је, ако ништа друго, ранија увријезана схватања у развијеном свијету, да су сукобљене стране на просторима бивше Југославије неспособне за било какво договарање и да на тим просторима још увијек владају племенски закони. Требаће веома много времена да се таква схватања потпуно искоријене, а то зависи у првом реду од будућих потеза актера рата и мира.

Директни преговори између Срба, Муслимана и Хрвата су неминовност. Колико је могло да се сазна, из неких извора, сусрети садашњег предсједника босанске владе, др Хариса Силајџића и предсједника парламента босанскохерцеговачких Срба, др Момчила Крајишника много су чешћи него што се то званично објављује. Тајни преговори, показало је то више примјера, обично имају више успјеха него они други. Ако се томе дода чињеница да је свима доста рата могло би се чекивати да мировни процес у БиХ добије замаха.

КОЛОНА

Председник Милошевић је распустио Скупштину после чега су сви били страшно изненађени јер су управо то очекивали. Када је пре два месеца академик Пиља први поменуо могућност одржавања превремених избора народ је рекао да му је доста гласања. Сада испада да је народ к'о луд без избора. Додуше, још је покојни академик Рашковић тврдио то исто. Од неких случајних пролазника које на улици пресећу случајни новинари с телевизије чујемо да је то био прави мушки потез. Јесте врага!

А да га није на месец дана пре најавила једна жена — госпођа Марковић која је сасвим случајно и супруга нашег председника, мада се то по презименима никако не би дало закључити. Она је у свом дневнику (свако од брачних другова има један дневник), управо најавила растеривање циркуса из шатре у улици Српских владара. По њој, по њему и по њима — то је демократски потез! А сличан потез блаженопочившег витешког краља Александра Првог Ујединитеља (copyright Радомир Смиљанић) из 1929. је диктаторски и фашистички. Мало морген!

Овога пута, међутим, фашизам у Србији неће проћи јер национал-социјалисти то неће дозволити!

Углавном, фирер национал-социјалиста посланике је послао на принудни одмор после интензивних консултација са својом супругом (како му не би пребацили да све одлуке доноси сам). При том је дао једно несумислено образложење уздуж и попреко и рекао је да Србија треба да се поноси својим

Пише: Александар ЧОТРИЋ

Схватили смо да је улица једино решење. Преостало нам је једино да прокимо.

изборе имати сваки дан, па онда три пута дневно — пре и после јела...

На крају свог обраћања Милораду Вучелићу, генералном директору СПС-а, Милошевић је казао и да народу Србије жели много среће на изборима. То је тако изгледало као да треба да идемо у рудник, а не на изборе.

Овог пута парола: „Сви на изборе!“, неће моћи да се оствари јер сви нису ту. Триста хиљада младих, средњих и старих нису више у Србији. Отишли су из Србије зато што нису имали пуно среће на претходним изборима.

Милошевић још није ни стигао да нам пожели срећу, а Зоран Ђинђић, председник Извршног одбора онога што је остало од Демократске странке трчи пред камере да каже да ће на изборе. Ђинђићу је толико стало да остане и без пет садашњих посланика, да то просто није нормално. Господин Ђинђић мисли да треба без размишљања прихватити излазак на изборе, а о условима за представљање у медијима, о финансирању странака, о бирачким списковима и свему осталом може се са комунистима опозиција договарати нешто касније.

СПС би ту понуду великодушно прихватила и у њеној организацији разговори о медијима би били одржани већ 19. јануара 1994. док би остала питања дошла на ред већ током следећег миленијума.

Осим што хоће на изборе, Ђинђић хоће да смени и Мићуновића. Да је био толико упоран у захтевима за смењивањем Милошевића, Слоба би до сада већ проводио пензионерске дане у шетњама на Топчидерској звезди.

Да се разумемо, Мићуновића ми није жао. Ни сам није знао шта је хтео. Хтео је да буде опозиционар, али да не критикује власт. Хтео је да буде власт, али да до ње дође без избора. Хтео је да руши власт у парламенту са пет посланика. Хтео је да победи на изборима са пет хиљада чланова... Мићуновић несумњиво поседује лидерске амбиције. Доказао је то још на Голом отоку где је одмах по

МУШКИ ПОТЕЗ

парламентом. За председника није ништа рекао. Мислим, да ли треба да се поноси и својим председником?

Председник нас је достојно и информације за неупућене да ће избори бити одржани 19. децембра.

Размак између првих и других избора је био две године, између других и ових ће бити годину дана, а доћи ће време када ћемо

СРПСКИ АФОРИЗМИ НА НЕМАЧКОМ

У септембарском броју књижевног листа „Литература и критика“ који излази у аустријском граду Салцбургу објављени су афоризми Александра Чотрића. Афоризме је изабрао и на немачки језик превео познати аустријски књижевник и преводилац Мило Дор. Сви афоризми који, углавном, говоре о рату на бившим југословенским просторима најпре су објављени у рубрици „Српске речи“ — Петја колона.

Под насловом Нови српски афоризми у прегледу су, поред Чотрића, заступљени Радивоје Дажубић, Горан Таћеша, Витомир Теофиловић и Раде Јовановић. А. Ч.

доласку постао логорашки **капо**. Касније је у демонстрацијама шездесет осме држао ватрене говоре на Црвеном универзитету „Карл Маркс“ (copyright Драгољуб Мићуновић) и тако био проглашен за једног од вођа побуне.

Војислав, али не Шешел, већ Коштуница каже да је Делос завршена епизода за његову странку. Епизодиста Коштуница је захваљујући Вуку и СПО прошле године добио двадесет посланика, што је било нешто мање него што је његова странка у то време имала чланова. Сада тај епизодиста мисли да његова ДецЕс треба на изборе да иде сама. Нека иде, то је његово право!

Али, у многим местима Србије за г. Коштуницу још нису ни чули, док су предизборни скупови његове странке — **невиђени**. Не дође нико да их види. Изузимајући Београд, ДСС у другим изборним јединицама нема шансе да пређе изборни цензус. Кад буде био сведен на праву меру Коштуница ће увидети да је још увек **зелен**. Коштуница мисли да ће постићи добар изборни резултат зато што је одбио **Весн-Овенов**, а прихватио **Караџић-Шешелев план**.

Зато би адекватнији назив на Коштуничину странку био Демократска странка **Босне и Херцеговине**.

Канађани су на својим изборима за премијера изабрали неког **Кретјена**. Ми се искрено надамо да на нашим изборима нећемо поново изабрати неког **кретена**.

Полиција која је зверски испребијала глумицу **Надежду Булатовић** поднела је и пријаву против ње јер их је наводно спречавала у вршењу **службене дужности**.

Како да не? Глумица је на њихове пендреке насрнула леђима и главом, и тако једно тридесет пута. А, уосталом, требало је да зна да је пребијање невиних људи њихова службена дужност.

Њихова службена дужност је и чување криминалаца од народа. Пре три године имали смо **три хиљаде долара** по глави становника. Сада имамо **три хиљаде удараца пендреком** по глави истог тог једног становника. Пре три године били смо **средње развијена европска држава**. А сада нисмо чак ни држава. Овој власти је пошло за руком да оствари гесло: **сви Срби без државе**.

Комунистички суд је по трећи пут (то је већ **хет-трик**) одбио да региструје **Равногорски покрет**, због наводно сарадње равногораца са окупаторима за време Другог светског рата.

Како суд може да тврди тако нешто када је историјски доказана чињеница да **четници нису сарађивали са партизанима?**

Жуголо и шарлатан познат под конспиративним именом **Данијел Шифер** у последње време не шири истину о Србији већ **лажи о опозицији**. У интервјуу тзв. дневној новини „Политици Балкан експрес“, овај дични хуманиста филозофира на тему српске опозиције и закључује да је врло неморална јер се **бори за власт**. Па, јесте! У земљи нема шта да се једе, а они такву ситуацију користе за рушење владе. Шифер међутим, има и шта да **једе** и шта да **ј---**, па се за велике паре овог измученог народа солидарире са њим боравећи у хотелу „**Интерконтинентал**“ и вечеравајући по елитним ресторанима

уздух и попреко бившег Београда. Шифера је, пре него што је прешао на издржавања код СПС-а, финансирала **временшна госпођа грофица Висконти**. Кад је грофица испразнио касе дошао је код нас, а већ поручује да ће и нас напустити. Човек има такве прохтеве да бисмо због њега сваких петнаест дана морали вршити **ребаланс државног буџета**.

Шифер каже да од нас иде **Сомалијцима**. Чуо сам да га тамо једва чекају. Чак се води рат око тога ко ће га дочека.

Унашој земљи влада **невиђена демократија**.

Где још људи могу да **бирају** између **комуниста** и **фашиста**? И то слободно, тајно и демократски. Код нас свако може да каже своје мишљење. А пред полицијом може да каже и **туђе мишљење**, што се посебно **цени**.

Код нас је такав избор артикала да може свако да бира шта неће купити. Свако слободно може да не купи хлеб, млеко или месо.

Али, зато, као у **комунизму**, код нас се те **намирнице** деле. У нехуманим, западним, капиталистичким државама за те ствари треба ринтати, док је код нас само довољно стати у ред на **Тргу слободе** и мало чекати.

Власт је због тога врло задовољна. За њу је боље да се народ окупља у редовима за дефицитарне, тј. све производе него да се окупља по трговима и улицама.

Многи су, било да су за власт, било да су за опозицију, схватили да је улица једино решење. Преостало им је једино да **просе**.

За Југославију се четрдесет година говорило да је **земља радника и сељака**. За ову данашњу беду од државе може се рећи да је **земља бедника и просјака**. Просјаци више не просе само на улици већ се појављују на шалтерима у својим предузећима и на банкарским шалтерима где чекају милостињу за свој месечни рад.

Свакоме ко тврди да Слободан Милошевић није вођа **целог народа** пружићу супротна уверавања. Зар нас он није довео **баш све до пропасти**? Милошевић се, међутим, не предаје тако лако. Тај бивши банкарски чиновник је недавно потписао **меморандум** са **Фикретом Абдићем** и **Радованом Караџићем** о успостављању мира у Босни. Том приликом је тријумфалистички кликнуо да је **мир успостављен на половини територије бивше БиХ**. Ако Срби контролишу **седамдесет посто територије бивше БиХ**, а Абдић **седамдесет посто територије општине Велика Кладуша**, онда са његовим **половичним дипломатским успехом** нешто није у реду.

Шешел сматра да није у реду ни то што специјалне групе послане из Београда вршењају по Босни у потрази за доказима о злочинима његових доброво-

љаца. На конференцији за новинаре Шешел каже да има информације да **Служба државне безбедности** припрема његово хапшење. „Војвода“ сматра да у овом рату његови људи **никоме нису нанели зло** јер су рушили само српске градове. За разлику од њега, социјалисти тврде да су радикали стварно неморални, с обзиром на то шта су све радили уместо њих.

Суд историје, а можда и Међународни суд у Хагу утврдиће ко је шта радио, а наша историографија већ постиже запажене резултате. Најновије откриће је да су Срби одувек живели на Балкану и да се нису ту, како се до сада мислило, доселили тек у шестом-седмом веку. Можда је то и истина. Ето, **др Смиља Аврамов** је живи доказ да Срби на овим подручјима живе у континуитету **четрнаест векова**.

Од **Веселина Буретића**, **Растислава Петровића** и **Славенка Терзића** се очекује да потврде претпоставке да су Срби настали директно од **амаза**, а да су се за царство небеско определили пре него што је Бог првог дана раздвојио небо од земље.

Милић од Мачве је новинару листа „Индепендент“ изјавио да су Срби најстарији народ на Земљи и да су они овде дошли са неке **планете** из свемира.

Зато се ми, ваљда, понашамо као да **смо пали с Марса!**

Ако на изборима победи демократска опозиција постоји опасност да неће реализовати своја предизборна обећања.

Ако на изборима победе социјалисти или радикали постоји опасност да ће испунити оно што су током кампање обећавали.

Пуно среће на изборима. **Тако ће вам требати!**

РЕКЛАМА

Књигу афоризама „**Даћемо ми вама демократију**“, **Александра Чотрића** можете купити у редакцији „Српске речи“, **Бранкова 13-15, шести спрат, од 10-16 часова** сваког радног дана и у књижарни „**Стилос**“, **Чика Љубина 10 од 8-20 часова** сваког радног дана. О цени књиге можете се распитати на телефоне **011/620-891 и 628-242 („Српска реч“)** и **624-371 (Стилос)**.

ИМАМО ПРЕД СОБОМ ЈЕДНУ СЈАЈНУ КЊИГУ АФОРИСТИЧАРА ЧОТРИЋА КОЈИ СЕ ТОМ КЊИГОМ УВРСТИО У РЕД НАШИХ НАЈЗНАЧАЈНИЈИХ САТИРИЧАРА, НЕ САМО АФОРИСТИЧАРА. ШТА ЗНАЧИ БИТИ МЕЂУ НАЈБОЉИМА У ЗЕМЉИ КОЈА ВАЖИ, ПО МНОГИМА, ЗА ЦЕНТАР ЕВРОПСКОГ И СВЕТСКОГ АФОРИЗМА, ТО ЋЕ ВИДЕТИ ЧИТАОЦИ КОЈИ КЊИГУ БУДУ ИМАЛИ У РУКАМА.
(АЛЕКСАНДАР БАЉАК)

Специјални попуст за читаоце „Српске речи“ од 20% на цену књиге афоризама „Даћемо ми вама демократију“, Александра Чотрића. Још једна повољност: Приликом куповине три или више књига једну добијате практично бесплатно.

Штампање ове књиге омогућила је фирма „ИНВЕСТЕКСПОРТ“ власника Драгослава Миличића. Штампарија ИНВЕСТЕКСПОРТ, Смедеревска Паланка, Светог Саве 8, телефон: 026/32-908

ИМА ГЛА СРБИЈА

ДАНИЈЕЛ САЛВАТОРЕ ШИФЕР, ПОСЛЕДЊИ ПУТ (?)

Од када је кренуо рат на просторима бивше Југославије свака нациократија пронашла је у свету људе који раде за „њену ствар“.

Тако Ален Финкелкраут „вози“ по шинама хрватског режима, Бернар Анри — Леви је на страни муслиманског лидера Алије Изетбеговића. У Србији је ситуација другачија. После употребе испуштених авганистанских ветерана, козачких атамана, пензионисаних совјетских генерала, бољшевичких депутата и доживотног кандидата за члана британског парламента Џона Кенедија унајмљен је Данијел Салваторе Шифер, лепушкасти рента-афилозоф режима у Србији. По публицијети који му је дат у овдашњим медијима, Шифер је далеко за собом оставио друге белосветске „пријатеље“. Доказ за то може да буде и беседа академика Марковића на последњем Вуковом сабору у Тршићу када је констатовао да у свету нема више интелектуалаца попут Гетеа, браће Грим, Ролана, Барбиса, Мама „који су између два рата били савест човечанства“. Једина светла звезда у мрачном сазвежђу корумпираних и нехуманих интелектуалаца и нобеловаца је, по његовим речима „Данијел Шифер који је данас међу нама“. Од првог дана овај хуманиста и филозоф, како сам себи тепа, постао је државни пријатељ № 1.

СТАН

Стан у Косовској 5 Данијел Шифер добио је у аранжману Браће Карић. Претпоставља се, у замену за предавање (чега?) на Карићевом интернационалном универзитету.

По свему судећи Шифер се опет наљутно и напустио нападеног му клијента. Али, нема разлога за забринутост. Чим му понестане пара, ето њега опет

Забеложно: Војкан Ристић

Пре него што ће постати једини светски интелектуалац који није пристао на свеопшту заверу против небеског народа овај политички плејбој био је предавач при Француском културном центру у Милану. У својој аутобиографији пише да је „Италијан француске културе“! Шиферова мајка је јеврејског порекла, отац му је белгијски протестантски пастор, тако да он никако не може да буде оно што за себе тврди, јер по хебрејском закону свако рођен од Јеврејке само је и једино Јеврејин. Ко зна, можда ће се једног дана испоставити да је и Србин јеврејске културе, попут оног „Црногорца српског рода“. Тачно је да је студирао на Универзитету у Лијежу, али је сасвим сумњиво да има „агрегацију“ (више од доктората) филозофије, осим ако му то звање није лично средио Миливоје Павловић, његов лични секретар за промоцију у српском народу. При Француском културном центру у Милану он је одржао неколико предавања, али је то далеко од онога што он приписује себи као „професор модерне литературе и књижевности“.

Представља се и као новинар, а од свега што је објавио, једино се зна за интервју са

ПОСАО

Из Лозане и кругова блиских Владиширу Димитријевићу, једном од покровитеља Данијела Шифера, „Српској речи“ је стигла вест да се он лично залаже да његов пријатељ и „шампион српске ствари“ буде примљен за „visiting professor“ на Новосадском универзитету.

Све ово из разлога што је Шифер одлучио да извесно време живи и ради у СР Југославији. У те сврхе биће му издејствовано и двојно држављанство.

Миланом Панићем у „Коријеру дела Сера“. И тај интервју објављен је више због Панића, а мање због аутора. Ко зна, можда у своје новинарске успехе Шифер убраја, као и Џон Кенеди, писма које је објављивао заједно са осталим читаоцима неких италијанских листова. У издању миланске куће „Сидаго“ појавила се Шиферова књига „Критичка историја“ (од Емила Золе до Вацлава Хавела). Сем књиге која је прошла тотално незапажено овај господин шест година шапуће на јастуку италијанске грофице Зани Тоски Марцани Висконти. Веза је била успешна, без обзира што је

ПОРУЏБЕНИЦА ЗА ХУМАНИСТУ

САВЕТНИК

Интересантно је да Слободан Милошевић ниједанпут није примио Шифера у службену посету. Шифер му се јоште прикључио на Лондонској конференцији у својству „саветника“, вероватно на иницијативу Добрице Ћосића, али у Београду наводно контаката није било.

грофица од српског пријатеља била три „банке“ старија — она је права грађанка овог света — пише њен поштовалац и очигледно савршени жиголо. Грофица Висконти је свој наводни рад у позоришту и на филму, привремено заменила списатељским радом. Између ноћних сеанси заљубљеног пара настаје књига „Време буђења“ у којој Шифер објављује интервју са Добрицом Ћосићем, а грофица Висконти памфлет против Хрвата и Туђамана. Интервју са бившим шефом државе Шифер је направио приликом боравка у Београду заједно са Ели Визелом који је дошао да посети логоре у БиХ. Визела је пратио као новинар при обиласку логора, и тада је имао намеру да се прикаже као „ослободилац“ Мањаче. И то му није пошло за руком, али је од тада себи додао епитет „хуманисте“. Од тренука када се Визел јавно оградиле од улоге Шифера његов углед нагло расте у очима српског режима. Диљем Париза организују се промоције књиге „Време буђења“ коју је издао Владимир Димитријевић — „Димитри“. Средства за ову брошуру и износ од око триста хиљада долара обезбеђује српска Влада која постаје главни спонзор новог српског домаћина. Од тада он добија статус дипломате и државника.

Након доласка у Париз (Милано је ипак далеко) Шифер проналази нову забављачицу.

То је извесна госпођа Флоренс Шарнијер, мајка троје деце којој не смета да „усвоји“ младог филозофа и хуманисту. На пријемима у амбасади СРЈ где је он у улози домаћина госпођа Шарнијер је главна дама. По налогу Шифера о њој брину конзул Зоран Поповић и Владимир Првуловић. Своју девојачку собу на периферији Париза Шифер замењује пресељењем у комфорни стан госпође Шарнијер у елитном делу Париза. После „Времена буђења“ у мају ове године појављује се нова књига — „Реквијем за Европу“ на за Шифера импозантних 157 страна. У то време Срби у Француској у више наврата организују демонстрације на тргу Бастиља на којима говори и Шифер, промовишући уједно и своју књигу коју Срби плаћају по петсто франака. Књига се продавала као на вашару.

Љубав за љубав, а патриотизам за паре — схватио је наш пријатељ.

Када је Ћосић неславно окончао своје шефовање државом, Шифер се брзо сналази и прелази у победнички табор Слободана Милошевића. Његов ментор за Србију Миливоје Павловић позива га у Београд. Под изговором да „хитно мора у Београд да донесе лек којим спречава смрт десетогодишње Миреле Радовић“ авионом амбасаде СРЈ у Паризу Шифер стиже у „Интерконтинентал“. Сутрадан је похитао у Институт за мајку и дете на Новом Београду, као гост министарства за информације. „Све нас је више који не желимо да учествујемо у овом злочину“ — изјави-

ће Шифер. Од тада па до данас о несрећној девојчици Мирели Радовић из Бечића нема ни речи. Случај овог детета био је самоа улазница за филозофа и хуманисту на терен Србије из које ће да шаље поруке преко државних медија промовишући себе и оне који га плаћају.

У време када су на позив Владе Француске у Паризу на додатним прегледима боравили Вук и Даница Драшковић, Шифер говори на још једном митингу Срба. Касније у Београду, након критике из редова СПО-а да је плаћеник режима одговорио је: „Ја никада нисам био плаћен да радим било шта у вези са Србијом. Само ми је стало до народа — српског, муслиманског и хрватског. Ја радим само једно — помажем њиховој земљи, њиховом народу излажући се понекад опасностима физичке и моралне природе“. Он је тада обелоданио да је чак тражио сусрет са Вуком Драшковићем у време боравка у Паризу, али „да му овај није одговорио“. Шифер је још док се башкарно са групом телохранитеља и Данијелом специјалном српском пратиљом у апаратману на Светом Стефану желео да се сретне са Драшковићем; када овај политичар није реаговао на позиве Шифер је по налогу својих финансијера рекао и следеће: „Жалосно је што један вођа опозиције пристаје на специјално лечење у Паризу, док његов рођени народ, деца, жене и старци, не могу да се лече у Београду“. Волели бисмо да се и Шиферу деси оно што се десило породици Драшковић па да он остане на лечењу у Србији.

У рубрикама писма читалаца (неких београдских листова) све чешће се појављују захтеви да се Шиферу додели орден. Називају га другим Арчибалдом Рајсом. Наредбом одозго и уз подршку локалног СПС-а, а уз противљење целокупне опозиције, СО Краљево Шиферу додељује „Повељу против рата — за мир у свету“. Шифер је уз помоћ власти победио и самог Патријарха Павла који је био предложен за ову награду која две године није додељивана. „Ја ћу се лично заложити да Патријарх следеће године добије ту награду“ — изјавиће после тога награђени Шифер.

Сем медијске промоције, награда и признања Шифер је у Београду открио и нову љубав. Данијелу из Чачка која је у загарљај хуманисте доспела преко кругова блиских српском режиму. Због породичних обавеза Шифер се сели у нови стан у Косовској улици број 5, јер како сам признаје има намеру да се жени и да има пуно лепих српчића“. У међувремену помпезно се догађа промоција књиге „Реквијем за Европу“ на којој Миливоје Павловић главни покровитељ Шиферовог шеткарења диљем Србије изговара следеће речи: „У књизи има и слабих места када аутор говори о политичкој сцени Србије, на којој се не сналази најбоље, па понавља преузете и паушалне етикете прикачене лидерима странака или патриотама од великог угледа.“ Тек толико да све не буде похвално и да фарса буде комплетна.

У писму које ће Шифер упутити Елију Визелу с којим је и стигао у Београд Шифер ће написати и реченицу: „Осећам се одговор-

СПОНЗОРИ

Није тајна да је скупи Шиферов боравак у Београду наизменично плаћан од стране Министарства за културу и министарства за информисање Републичке владе.

ним за твој боравак у Београду“. Ко се осећа одговорним за његов (Шиферов) боравак у Србији зна се. Отуда је у још једном наступу у српским медијима нервозно и без трунке културе за Вука Драшковића изговорио речи које постоје само у речнику овдашњег режима. Плаћеник је изнервиран и отуда је најавио свој одлазак. Једино је неизвесно да ли ће тиме отпасти идеја о женидби са Данијелом.

Од свега највише користи има авантуриста и преварант у лицу Данијела Шифера. Српски режим и срећна Данијела су открили младог Минхаузена, а пре њих он је открио како лако може да у једној несрећној земљи себи обезбеди паре и славу.

„Док има ћурана биће и подварка“, каже народна мудрост, а зна се у овом случају од чијег материјала и пара је направљен подварак са шиферовским укусом.

ПЕХ МИЛОША БОЈОВИЋА

Адвокат Милош Бојовић је посланик са, вероватно, најкраћим мандатом у Југославији.

Бојовићев посланички статус је верификован 7. октобра 1993. на почетку скупштинског заседања посвећеног поверењу влади Николе Шамновића. Бојовић је по одлуци своје партије СПС на том месту заменио Зорана Пилића који је изабран за председника СР Југославије.

Бојовић је у прошлом скупштинском сазиву био посланик две године, а овога пута је на том положају био непуне две седмице — до 20. октобра, када је председник Србије распустио Народну скупштину и Бојовића поново вратио у статус — кандидата за посланика.

Изборни штаб СПО расписује: **КОНКУРС ЗА НАЈБОЉИ (АНТИ)ИЗБОРНИ СЛОГАН** **Награда 200 ДЕМ**

Изборни штаб Српског покрета обнове расписује конкурс за најбољи ИЗБОРНИ или АНТИИЗБОРНИ СЛОГАН, што зависи од тога да ли ће СПО и Демок учествовати, или не на изборима 19. децембра 1993. године.
 Ваше предлоге разматраће комисија Изборног штаба СПО у саставу: Слободан Станишић, председник, Александар Баљак и Александар Чотрић, чланови.
 Успешан предлог постиже СЛОГАН СПО (Демок), а аутор ће бити награђен са 200 ДЕМ.
 Предлоге шаљите до 15. XI 1993. на адресу:

СРПСКИ ПОКРЕТ ОБНОВЕ
 Терезије 3/Х
 11000 Београд

(Комисија за избор слогана)
НАГРАДУ ЈЕ ОБЕЗБЕДИЛА КИЊИЖЕВНА ЗАДРУГА „СТИЛОС“
КИЊЖАРА ГАЛЕРИЈА „СТИЛОС“ ЧИКА ЉУБИНА 10, БЕОГРАД

АРКАН КРАДЕ И ПАРОЛЕ

ВАШКЕ У ТАКОВСКОЈ 10

Главни ослонац Социјалистичке партије Србије на предстојећим изборима није ни економски, ни политички, ни социјални програм те партије, већ програм Радио-телевизије Србије.

Драгољуб Милановић, уредник информативног програма ТВ-Београд је неколико дана пре јавности био обавештен да ће Слободан Милошевић 20. октобра саопштити одлуку о распуштању Скупштине. Управо тог дана ТВ-дневник је променио дотадашњу концепцију, дизајн и водитеље.

Учињене измене темеље се на Елаборату о информативним емисијама РТС-а који је сачињен специјално за децембарске изборе. У том Елаборату пише — како треба да изгле-

дају дневници, ко може да се појављује у њима, колико извештаји могу да трају, како водитељи треба да се облаче, итд.

Драгољуб Милановић, међутим, и поред свега није задовољан, па после сваког Дневника у 19,30 грди реализаторе:

„Уколико СПС не победи на изборима, ви ћете ми бити криви!“

У „ТВ-Бастиљи“ немају, међутим, проблеме само са Дневником. Пре извесног времена у телевизијском фризеру појавиле су се вашке, што је међу свим запосленима изазвало праву узбуну.

На крају крајева, ништа ту није чудно. У свакој тамници има и вашки.

„Желећи да допринесе бржој демократизацији друштва, владајућа партија је и сама формирала неколико странака“.

Тај афоризам Александра Чотрића може се применити и на странку Жељка Ражићковића Аркана која се ових дана промовише уз обилату медијску и финансијску помоћ Социјалистичке партије Србије. Странка српског јединства, по замисли идеолога СПС-а треба да замени Српску радикалну странку, јер је њен лидер отказао лојалност Слободану Милошевићу.

Господин Ражићковић је почев од 25. октобра закупио једну салу у Центру „Сава“, све до 19. децембра 1993. Осим закупа сале Аркан је платио и услуге особља конгресног центра које ће му бити на услузи за потребе организовања предизборне кампање. Већ се проносе гласови да је СПС Аркану ставила на располагање пет хиљада својих људи. Странка српског јединства би тако, према очекивањима њеног лидера, од СПС добила новац, чланство и публицитет. од СРС-а би добила гласаче, а од СПО-а су већ присвојили слогане: „СРБИЈИ ЗА СПАС, СТРАНЦИ СРПСКОГ ЈЕДИНСТВА ГЛАС“ и „МИ ДРЖИМО РЕЧ“.

Међутим, СПО је имао и овакав слоган:

„Србији за спас, не дајте им глас!“

КАД УДБАШИ МАРШИРАЈУ...

У Њујорку је од 8. до 10. октобра 1993. године одржан тзв. Конгрес српског уједињења. Том скупу у земљи је дат велики медијски значај, па је чак и Радио-телевизија Србије акредитовала специјалне извештаче. Телевизијски и Танјугови извештаји из Њујорка намењени Србима у отаџбини ни су, међутим, саопштили пуну истину о поменутом конгресу.

Скуп је претенциозно назван „Конгресом српског уједињења“, иако је у његовом раду учествовало тек нешто више од пет процена српских националних организација и удружења на северноамеричком континенту. Конгрес су бојкотовала сва већа српска удружења, као што су Српски културни клуб „Свети Сава“, Српска народна одбрана, Организација српских четника „Равна гора“...

Тим поводом, али и због укупног стања у Србији, америчко-српски комитет из Њујорка организовао је испред зграде Уједињених нација „демонстрације против српског комунистичког режима у Београду“. Комитет се обратио и посебном поруком делегатима Конгреса у којој је, поред осталог, стајало:

„Да вам представимо само неке од главних организатора вашег Конгреса у Њујорку. Марија Годфордс, бивша жена Пенезића (фамилија је добро позната), директора Југобанке у Њујорку, где је и сама била персонални референт; Дуња Шумански, председница тзв. Београдског клуба, који је пре 14 година основан у Њујорку, на тражење познатог удбаша и ондашњег конзула Негосава Пантелића; Раде Милановић, бивши директор ЈАТ-а за Америку, познати титовац, који је недавно „купио“ вилу на Дедињу; Дејан Петровић, син Боривоја Петровића, по злу познатог крагујевачког удбаша и, донедавно потпредседника Скупштине Србије“.

На крају поруке, која, наравно, није објављена ни у једном режимском гласилу у Београду, стајало је:

„Не дозволите да се ваше родољубље и доборнамерност искоришћавају од комунистичких десперадоса који су своју битку изгубили!“

**АКО ЖЕЛИТЕ ДА БУДЕТЕ СПОНЗОР,
ИЛИ НА НЕКИ ДРУГИ НАЧИН
ПОМОГНЕТЕ ФУДБАЛСКИ КЛУБ
„РАВНОГОРАЦ“ ИЗ ХРВАТАНА
(РЕПУБЛИКА СРПСКА), ОБРАТИТЕ СЕ
НА АДРЕСУ:
ЖИВОЈИН ШУМАН
78436 ХРВАТАНИ
РЕПУБЛИКА СРПСКА**

КАД УДБАШИ МАРШИРАЈУ...

НИКОЛА СТОЈАНОВИЋ -КОКИ

БЕОГРАД, МАЧВАНСКА 16, ТЕЛ. 444451

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ „ЧИЧА“ ОГЛАШАВА ПРОДАЈУ КЊИГА

**1. ДОКУМЕНТИ ХУВЕРОВОГ ИНСТИТУТА
РОДОЉУБ ИЛИ ИЗДАЈНИК: СЛУЧАЈ ЂЕНЕРАЛА ДРАЖЕ МИХАЈЛОВИЋА,
стр. 500, ЋИРИЛИЦА
ЦЕНА: пв 3 ДЕМ**

**2. ЗВОНИМИР ВУЧКОВИЋ
ОД ОТРОВА ДО ГРАЂАНСКОГ РАТА
стр. 230, ЋИРИЛИЦА
ЦЕНА: пв 2 ДЕМ**

**3. ЗВОНИМИР ВУЧКОВИЋ:
СЕЊАЊЕ ИЗ РАТА
стр. 230, ЋИРИЛИЦА
ЦЕНА: пв 2 ДЕМ**

СВЕ ТРИ КЊИГЕ ИЛУСТРОВАНЕ СУ ФОТОГРАФИЈАМА ИЗ ДОБА РАТА

ПОРУЖБЕНИ КУПОН

„Српска реч“ (за ИП „Чича“)
Бранкова 13-15, VI спрат, 11000 Београд, тел. 011/620-891, 628-242

ПОРУЧУЈЕМ КЊИГЕ

под редним бројем _____ зг. укупно динара _____

презиме, име оца, име _____

занимање _____

број и средиште поште _____

улица и број _____

НАПОМЕНА: Књиге се могу поручити и преко телефона из поруџбенице

Милга Србија

РЕБУС ЗВАНИ РЕГУЛУС

МИЉКА ВАТИКАНКА

Иако суфикс „логија“ може неупућене навести на помисао да се ради о некој „науци“, астрологија уствари нема никакве везе са тим. Напротив. Реч је о једном крајње опскурном занату који најчешће практикују особе са наводним способностима да предвиђају будућност и проричу судбину.

Према општеприхваћеним дефиницијама (Encyclopaedia Britannica), астрологија почива на тзв. вештини гатања судбине људи или народа уз помоћ хороскопа, тј. на основу положаја планета и звезда које се okreћу око земље. Позната још у древном Вавилону и Египту, и нарочито развијену од стране Арапа који су примили Ислам, астрологија би се можда и развила у једну легитимну дисциплину, да јој се није омакла једна мала „ситница“, тј. да се Земља окреће око Сунца!

Своје геоцентричне премисе, међутим, астрологија се није одрекла ни до данас, иако је — према речима француског мислиоца Сен-Симона: „најзначајније раздобље у историји људског духа оно када су астрономи протерали астрологе из свог друштва“.

Испитивања су показала да се астрологијом најчешће баве психички лабилне и емотивно нестабилне особе код којих се поједина душевна стања (нпр. слутње, предвиђања, жеље, итд.) манифестују као чудесне „визије“ и „поруке“ неког моћног бића или тајанствене небеске силе. Са друге стране, често је реч и о сасвим нормалним особама које користе своја „надприродна“ својства ради стицања брзе и лаке зараде. Ни за једне ни за друге, међутим, организовано друштво не показује неки посебан интерес, изузев, што се — још од времена Старог Рима — на гатање и наводно прорицање будућности (заједно са скитничењем, блудничењем, коцкањем и ситном преваром) гледа као на узнемиравање грађана и ремећење јавног реда и мира. Тако и наше актуелно законодавство (које се не може похвалити неким посебним квалитетом), јасно санкционише ову врсту ситне деликвенције, тиме што изричито предвиђа новчану казну или затвор за лица која се „баве врачањем, прорицањем судбине, тумачењем снова или сличним обмањивањем на начин којим се угрожава спокојство грађана или ремети јавни ред и мир“.

Испитивања су, такође, показала да присутност астролога и пророка на јавној сцени нарочито добија на интензитету у условима појачане социјалне турбуленције и политичке нестабилности. Отуда није необично што интересовање за „специјалне услуге“ ове врсте нарочито показују поједине „специјализоване агенције“ за политичку агитацију и пропаган-

Како то да се предвиђања Милге Вујановић Краљевић до у длаку поклапају са жељама и потребама Социјалистичке партије Србије

ду, односно идеолошку индоктринацију, као што су разни „штабови“ за медијско-психолошке активности и поједине „тајне“ службе“ у оквиру државне безбедности. Као примери могу се навести, сада већ непостојећи, „АГИТ-ПРОП“ (тј. Одељење за агитацију и пропаганду Цека Капе: „ко друкчије каже, клевете и лаже“) и тајна служба државне безбедности „ОЗНА“ (тј. Одељење за заштиту народа: „ОЗНА све дозна“). Од новијих примера пажњу наше јавности привлачи још увек нерасветљени случај око војно-обавештајне афере „ОПЕРА“ (тј. Одељење за психолошки рат: „генерисање дезинформација у одбрамбене сврхе“).

Како нас је у овим тешким временима, осим економске беде и ратне трагедије, захватила и дубока социјална и морална криза, створени су не само погодни услови за инфлацију безвредног новца, већ и за инфлацију наводних видовњака, пророка и астролога типа „Вава“, „Деда Милоје“ и „Клеопатра“.

Ипак, звезда са најјачим сјајем у садашњој астролошко-политичкој констелацији на небеском своду Милошевићеве Србије, свакако је извесна Милга Вујановић, алиас „Регулус“. Ова неостварена драмска глумица, некадашња лепотица и Ју-мис, недавно се духовно венчала за једну небеску звезду, постављајући нам тако ребус под тајанственом шифром „Регулус“.

Сваком патриоцу Миљиног хороскопа одмах мора пасти у очи изненађујући број „случајних“ поклапања онога што пророкује тајанствена „Регулус“ са текућим политичким ставовима не тако тајанствене, али зато владајуће Социјалистичке партије Србије и актуелног државног врха. Са друге стране, тек објективна и непристрасна анализа открива велику сличност, чак и подударност, начина на који „Регулус“ прориче и објављује „неизбежну“ судбину свог народа са техникама и методама тзв. специјалног психолошког рата. Ово из разлога што је (како се наводи у радовима из области „Науке о одбрани“): „... облике специјалног рата тешко откривати и као такве класификовати, јер се користе у свим областима живота, многобројни су и разноврсни, а најчешће су илегални и прикривени...“. У том контексту посебно се истиче да је метод тзв. испирање мозга (brain washing), посао „модеран облик специјалног рата који се примењује преко средстава масовних медија ради масовне индоктринације јавности против једне стране, а у корист друге“. Када се саберу два и два, закључак се намеће сам од себе: јер, има ли ичег погоднијег од (зло)употребе масмедија која су под државном контролом у циљу масовне индоктринације сопственог становништва уз помоћ тајанственог женског бића „Регулус“.

Као илустративни пример употребе астрологије у политичке сврхе може послужити сада већ „чувени“ недељни хороскоп у режији Милге Регулус за период 5-11. март 1992. нарочито. године, израђен за познати београдски дневни лист „Политика“. Када се осим читања само СВОГ хороскопа, прочитају СВИ хороскопи за ову недељу уочава се јасна порука грађанима Србије: не учествовати на јавном скупу који је заказан поводом годишњице великих антирежимских демонстрација 9. марта 1991. године. Тако се онима рођеним у знаку Бика прориче да ће бити „нарочито иритирани од 8. до 10. марта“, онима у знаку Рака да „буду крајње опрезни 9. марта“, а Шкорпијама (посебно онима из унутрашњости) директно се каже „не крећите на пут без већег разлога, нарочито ако бисте били у контакту са униформисаним или наоружаним особама“, итд. („Српска реч“, март 1992).

Почетком ове године „Регулус“ је за један новосадски лист изјавила да су „вампири са Запада међу нама“ и да „сишу српску крв“ („Време“, фебруар 1993). Вампире са Запада (као што су Геншер, Кол, Кушнер, Визел, Овен и остали), народ може лако препознати по „шиљатим ушима“, довољно је да гледа ТВ Дневник. И док грађани и грађанке Србије са највећом пажњом прате ударну информативну емисију РТС (како им не би промакле шиљате уши неког вампира са Запада), режим и владајућа странка користе прилику да помоћу тог истог ТВ дневника лаковерним ловцима на вампире политички „исперу мозак“.

У недавном директном ТВ дуелу са једном познатом драмском уметницом („Блиски сусрети“, октобар 1993) могло се јасно видети у чему се заправо састоји „тајанствена моћ“ чудесне М. Вујановић: она заправо прича без везе, и то о свему и свачему што јој тренутно прође кроз главу и падне на памет. Тако нам је, рецимо, том приликом М. В. саопштила да се „светска завера“ против Србије проширила и на просторе Јапана, што доказује „чињеницом“ да је ову земљу погодио земљотрес од седам степени и да је тамо одржан сусрет седморице лидера најразвијенијих земаља Запада. Тајну астролошку везу М. В. је пронашла у „магичном“ броју седам, тј. у земљотресу од „седам“ стелени и састанку „седморица“ светских лидера. Иако се представља као видовита, тј. да има увида у будућност, Миља, међутим, није гледаоцима објаснила зашто своју моћ није употребила да свет благовремено обавести да ће Јапан погодити земљотрес од седам степени и помогнe становништву да се спасе ове несреће.

Поводом овог ТВ дуела, треба рећи и још нешто. Јасно се могло уочити да Миљино саговорници (а ни водитељки емисије) није дошло за руком да успоставе разуман и рационалан дијалог са особом која себе назива „Регулус“. Очигледно је да се јавни дијалог и комуникација са личностима као што је М. В. не може остварити на уобичајен начин, већ је потребно да се за сваки разговор са њима мора претходно извршити брижљива и темељна психолошка и медијска припрема. Све у свему, за овакав „блиски сусрет“ пре би се могло рећи да представља озбиљан уређивачки пропуст, јер, по природи ствари, „пророчицама“ и није место у контакт емисијама првенствено политичког карактера.

Конечно, иако је природно да сваки „специјални небески агент“ има и свој тајни назив, поставља се питање зашто је Миља за свој тајни назив изабрала баш латинско име „Регулус“, односно зашто се (као хипер декларисана Српкиња) није определила за српску варијанту овог имена, тј. уместо за Миља — Регулус, за Миља — Краљевић (с обзиром да српски превод речи „регулус“ гласи „краљевић“, односно „царевић“).

Познато је да је латински већ вековима мртав језик, али је исто тако добро познато и то да је он још увек у службеној употреби од стране Свете Столице, тј. у Ватикану. Да случајно М. В. нема неке посебне везе са тим, тј. да случајно и она нема шиљате уши — уоста-

лом зашто их увек покрива косом? По свему судећи ни сама Миља није начисто с тим.

Када се има ово у виду, међутим, испада да „ребус звани Ребулус“ и није некакав ребус. Загонетке заправо и нема, јер је порука Миље Вујановић-Регулус потпуно јасна и формулисана њеним речником могла би да гласи:

„Драги моји, драги моји, пре него што се видимо следећи пут, можда сам пропустила да вам кажем да су пуну истину о астролозима и пророцима још у далеком шеснаестом и седамнаестом веку свету саопштили чувени Никола Коперник (1473-1543), Јохан Кеплер

(1571-1639), а нарочито храбри Ђордано Бруно (1548-1600), који је на ломачи главом платио тврдњу да се Земља окреће око Сунца. Међутим, драги моји, драги моји, пазите да се тако нешто не догоди и Вама уколико посумњате да је истина другачија од оне коју Вам ја уз помоћ мојих астролошко-политичких колега из одељења за специјалне психолошко-пропагандне активности студија Радио-телевизије Србије у својим редовним емисијама на Трећем програму, као и у другим значајним приликама, пласирам.“

С. Л.

ПОГЛЕД ПОПРЕКО

ЦРН, ЦРЊИ, ЦРЊАНСКИ

Да ли ова земља, ова држава, ова власт — третирају Милоша Црњанског и даље као малог бедног одрпаног лондонског емигранта?

Открили смо му, додуше, споменик на Калемегдану. Али, како?! Свака част и чест госпођи Нади Поповић—Перишић, која је била „задужена испред власти“ да обави овај велики чин, али она је, ипак, само потпредседница градске владе. Где је била, рецимо, градоначелница? Да и не говоримо о „вишим ивоима“ — председнику републичке владе или Скупштине, па и — зашто не — председнику Републике Србије?

На седници Одбора за обележавање годишњице говорио је Добрица Ћосић, писац достојан Црњанског, али само као „његов читалац и поштовалац“, човек лишен било какве званичне функције. Шта тек рећи о просто невероватној чињеници да на свечану седницу Одбора, иако је био њен члан, није дошао Зоран Лилић, председник СРЈ?! Да ли је био заузет важним државничким пословима или му је скуп о Црњанском био „испод нивоа“?

У суседној Мађарској, међутим, на свечаној академији посвећеној Црњанском не са-

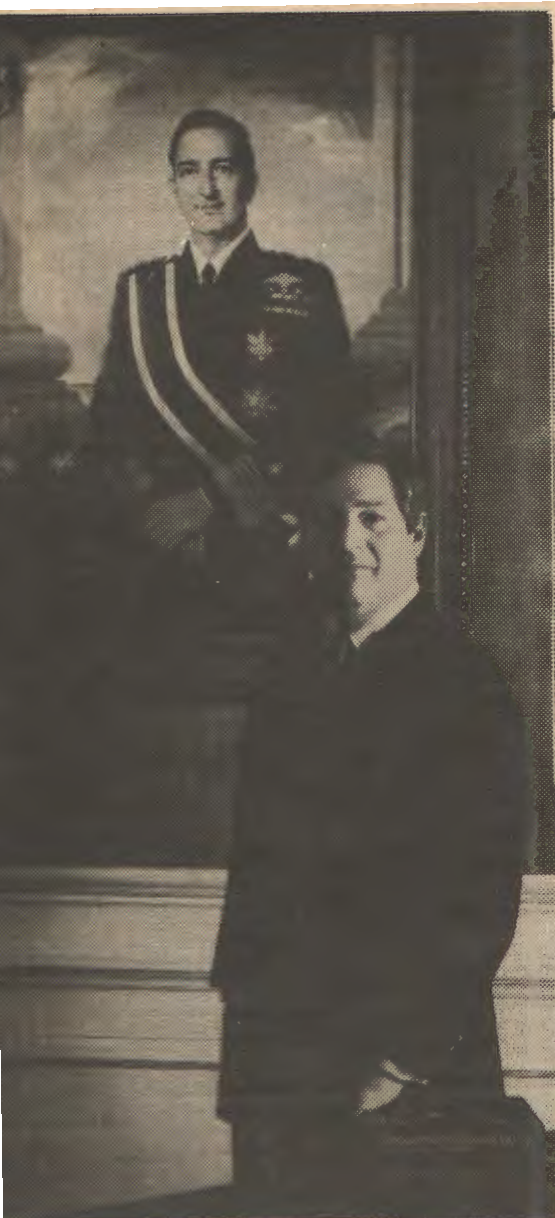
мо да што је дошао председник републике Арпад Генц, већ је одржао и уводно слово! Рекао је, јављају из Будимпеште, да је Црњански био литерарна личност која је „брисала границе између српског и мађарског народа повезујући их у пријатељству“. И још је изразио „понос што Милош Црњански не припада само Србима, већ и Мађарима“.

Тако то раде Мађари — који, иначе, као и цео остали свет — „мрзе Србе“. А на београдској вечери у част Црњанског коју су приредили УКС, Задужбина Црњанског и Задужбина Коларац, није се појавио нико од званичника града и републике! Града Београда и републике Србије. Досад није објављена ни једна једина књига из планираних целокупних дела Црњанског! Званичне државне институције нису издвојиле ни динар, а једини прилог од 3.000 марака дао је патријарх Павле, рекавши том тужном приликом да је то новац који је примљен за његову, Патријархову, сахрану.

Је ли, дакле, Милош Црњански и даље емигрантска персона нон гррата или велики српски писац којим треба да се поносимо? Је ли он српски или мађарски литерата? Да, можда, црни кукавац, није био — аутономаш?! Плашим се да ће, колико сутра, неко од надобудних цензора из агитпропа актуелне власти оптужити Мађаре и мађарског председника да „својатају“ Милоша Црњанског. Био би то, збиља, врхунац оцене о нама — када оцењујемо друге.

Н. Бурзан

КОЛИКО ПЛАЋА „СРПСКА РЕЧ“

Војслав Шешел, председник Српске радикалне странке у разговору са Томом Џаџићем, новинаром „Нина“ рекао је:

„Створена је Српска народна обнова у Новој Пазови, на Бадње вече, 1990. године. Како? Ја сам септембра-октобра 1989. године почео у кругу пријатеља да заговарам формирање политичке странке. Неки су пристали да се у то укључе. Само се Вук нећкао и, чекали смо Вука. То можете да проверите код Александра Чотрића, он је у то време био много ближи са мном него са Вуком. После га је Вук купио парама из „Српске речи“.

Александар Чотрић је, коментаришући ту тврдњу господина Шешела, изјавио:

„Тачно је да сам купљен новцем „Српске речи“. Од тих пара купио сам кућу на два спрата у Батајници и јапански аутомобил марке „Тојота“.

КАНЦЕЛАРИЈА Њ. К. В. ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКА АЛЕКСАНДРА

доставља јавности на увид и знање
саопштење
КРУНСКОГ САВЕТА

у вези са злонамерним и тенденциозним
тврдњама о наводној абдикацији
блаженопочившег Краља Петра II
САОПШТЕЊЕ КРУНСКОГ САВЕТА

Поводом појаве у неким листовима тврдње да је Петар II Краљ Југославије абдицирао после рата на притисак Черчила у корист председничког дуета Тито-Шубашић, и да због тога његов син Престолонаследник Александар данас не може бити пуноправан Наследник, Крунски савет, ради истинитог обавештења јавности, указује на следеће неоспорне историјске чињенице: На другом заседању АВНОЈ-а, одржаном 29. новембра 1943. године у Јајцу, донета је одлука о забрани Краљу Петру II да се врати у земљу до коначног решења питања о облику владавине Националног комитета ослобођења Југославије са обележјем владе као извршног органа. Овај Национални комитет сачинио је са Краљевском владом Споразум од 16. јуна 1944. године, по коме Национални комитет ослобођења Југославије сматра да у овом тренутку није потребно истицати и заоштравати питање Краља и монархије, јер „оно данас не представља сметњу за сарадњу између Националног комитета ослобођења Југославије и владе г. Др Шубашића, пошто је са обе стране прихваћено да ће коначно решење државног уређења донети народ после ослобођења целе земље“ (тачка 3 Споразума).

На дан 1. новембра 1944. године, постигнут је Споразум између Председника Националног комитета ослобођења Југославије Маршала Југославије Јосипа Броза-Тита и Председника Краљевске владе Др Ивана Шубашића, између осталог, и у следећем: „Пошто је Југославија призната у друштву Уједињених народа у свом старом облику, и као таква, функционише, ми ћемо тако нашу земљу представљати и даље пред вањским свијетом и у свим актима спољне политике док наша државна заједница, будућа демократска федеративна Југославија, не добије, слободном одлуком народа, свој дефинитивни облик владавине. До тог часа, да би се избегло свако могуће заоштравање односа у земљи, споразумели смо се да Краљ Петар II не улази у земљу док народи о томе не донесу своју одлуку, а у његовој отсуности краљевску власт да врши Краљевско Намесништво“ (ст. 3 и ст. 4 Споразума).

Према истом Споразуму, Краљевско Намесништво поставља се уставним актом Краља, на предлог Краљевске владе, које полаже заклетву Краљу.

На основу ових Споразума, Петар II по милости Божјој и вољи народној Краљ Југославије, одлучио је 29. јануара 1945. године у Лондону, да Краљевску власт, до одлуке Уставотворне скупштине, пренесе на Краљевско Намесништво.

На основу ове одлуке, а на предлог Председника Министарског савета, Петар II по милости Божјој и вољи народној Краљ Југославије, решио је 2. марта 1945. године у Лондону, да се за Краљевске Намеснике поставе: др Срђан Будисављевић, бивши Министар, Др Анте Мандић, адвокат, и инж. Душан Сернац, бивши Министар и Бан.

Председник Министарског савета Др Иван Шубашић је затим 5. марта 1945. године, гђсподи Краљевским намесницима поднео оставку целог кабинета пошто је Краљевска влада извршила свој задатак у смислу Споразума.

Уставотворна скупштина, која је била заснована на нелегитимним изборима, донела је 29. новембра 1945. године Декларацију о проглашавању Федеративне Народне Републике Југославије, а Указом Председништва Президијума Народне скупштине ФНРЈ од 8. марта 1947. године, на нелегитиман начин одузето је држављанство ФНРЈ Петру Александра Карађорђевићу, као и свим члановима ове Династије и извршена је конфискација њихове целокупне имовине. Овај нелегалан Указ данашња власт у Републици Србији и СР Југославији и даље држи на снази.

Као што се из горе означених докумената види, Петар II по милости Божјој и вољи народној Краљ Југославије, није никада абдицирао, т.ј. није се никада одрекао Престола, већ је насилно, на нелегитиман начин био свргнут са Престола од стране комунистичке власти. Напротив, именовањем Намесништва, он је исказао и потврдио Своју намеру да остане на Престолу.

Да је икадав документ о абдикацији краља Петра II икада постојао, несумњиво је да би његов факсимил већ педесет година био објављиван у букварима и изложен у Музеју револуције, а не би се тек данас спомињао у лаичким и злонамерним расправама.

КРУНСКИ САВЕТ

Дано у Београду, октобра 1993. године

БРАНКО МИХАИЛОВИЋ, ЧЛАН ГЛАВНОГ ОДБОРА СПО

БРАШЊАВИ ШЕТАЧИ РЕЖИМСКИХ ОПАНАКА

фото: Бордо ВУКОЈЕ

„По мојој процени, ако опозиција не изађе, режим би се обрадовао, јер би добио скупштину по вољи Председника, без икакве буке. Рекао је да тражи и стабилну владу, што значи чисто социјалистичку. Нензласком на изборе опозиција би учинила услугу режиму, а себе осудила на маргинализацију, да као ванпарламентарна снага ишчекује да се један немогућ режим некаквом имплезијом уруши сам у себе“, каже човек који би у случају уласка у српски парламент, као његов најстарији посланик, председавао првим сазивом. Тако би Слободан Милошевић слушао сина Драже Михаиловића.

Разговарала: Славица ЛАЗИЋ

Уколико СПО ипак изађе на изборе, Ви ћете, господине Михаиловићу, имати задовољство да као најстарији посланик председавате првој седници Скупштине док се она не конституише, а у скупштинским салијама седеће председник Републике Слободан Милошевић. Замислите ту ситуацију и реците нам хоћете ли у том симболичном чину имати осећај да се језичак на тасу правде померио, бар за тренутак, на праву меру?

Верујте да о томе до овог тренутка нисам уопште размишљао. Једноставно ми није пало напамет. Речено ми је да ћу, уколико до избора уопште дође, бити на кандидатској

листи, а то онда значи да ћу се хипотетично наћи у тој занимљивој ситуацији и подели улога. Све је у бојним рукама и сасвим је могуће да Милошевић, незадовољан и тим евентуалним новим сазивом скупштине, заведе ванредно стање и распусти скупштину пре него што буде заседала и на тај начин ми одузме ово задовољство да он седи у клупи, а ја да водим седницу. Лепо сте рекли да би то било тек померање језичка правде на страну на коју треба да се врати наша политика и да би то, макар симболично, била нека правда вишег реда.

Који су Ваши разлози да уђете у политику у позним годинама?

У породичној традицији, ми смо војници. Деда по мајци је био школовани официр, пуковник у чијем пуку је служио свој кадровски рок принц Ђорђе, који је у то време био престолонаследник, што је за мог деда била велика част. Ујак ми је као млади официр погинуо у Првом светском рату у Мачви, иначе је био класни друг мога оца. Отац ми је, што знате, био школовани официр. Ја сам прекинуо ту традицију. Што се политике тиче, нисам ни сањао да ћу се у овим позним годинама бавити политиком, јер сам веровао да ће ме горко послератно сазнање, када сам видео у шта су се велики идеали извргли, дефинитивно удаљити од било каквог бављења политиком. Познато Вам је да сам се супротстављао диктатури Ј. Броза и завршио на Голом отоку, а после тог искуства нити је било услова, нити сам желео да се икада више бавим политиком. Моје садашње политичко ангажовање проистекло је из задатка који сам поставио — да помогнем свој народ. Зато сам у Српском покрету обнове који се између осталог залаже за цивилизовано, достојанствено живљење српског народа и ново вредновање историјских догађаја у којима би мој отац добио праву оцену и право место. На тој основи сам се са Вуком и нашао и спријатељио још у почетку стварања СПО, када је дошао код мене са намером да пише роман о мом оцу. Урадили смо велики интервју да би Вук бацио перо и окренуо се политици. Повукао је и мене.

ОНИ ЋЕ БИТИ У НЕУГОДНОЈ СИТУАЦИЈИ

Као председавајући те имагинарне скупштине о којој причамо, бићете у прилици да се, ако желите, јавно обратите и председнику Републике. Шта бисте га питали?

Не видим шта би требало да му кажем. Ја сам некад био „на тој страни барикаде“ на којој се он непоколебљиво зацарио, премда је комунистичка идеја дефинитивно пропала у целом свету, али сам имао памети да још давне 1948. године увидим да је то катаклизма за мој народ и вратио сам се традиционалним моралним, политичким и културним вредностима српског народа. Тако да он и ја немамо ниједну додирну тачку, а сигурно не бисмо дозволили да се свађамо или размењујемо тешке речи, јер пријатељског разговора сигурно не би могло да буде.

Ви улазите у парламент републике. Да ли бисте желели да уђете у парламент монархије?

Условно бих ушао у парламент републике, свестан шта један такав парламент значи и

чега све у њему може бити. Нисам човек који може да трпи увреде, вређања и да се спусти на ниво на који је парламентарна већина спустила српски парламент, тако да са извесном забринутостју гледам на свој евентуални рад у парламенту. Међутим, када би добили парламент монархије какав ми у СПО очекујемо и желимо, онда би то били неупоредиво другачији односи, сасвим други људи би одлучивали о нашој националној судбини, а као прво начело важило би слоган „Господине, ја се не слажем са Вама, али ћу се борити да Ви слободно кажете Ваше мишљење“. Тај степен културе опхођења овај парламент никада није могао да досегне.

Јесте ли спремни на несумњиво тежак положај у коме бисте се нашли као посланик СПО и син Драже Михаиловића у парламенту који ће, што је опет несумњиво, Слободан Милошевић испунити својим људима по мери Бица, Баца и сличних мезимаца?

Они ће бити у много неугоднијој ситуацији од мене, јер ја ћу седети у скупштини у којој они и дан данас држе петокраке због којих сам одлежао на Голом отоку. Увек могу да их питам — „Где сте ви били када се из уверења и чистих идеала борило за ову идеологију?“ Ја сам био командир батерије на Сремском фронту и због тога пострадао читавог живота, а ви се данас поигравате и злоупотребљавате знамење, идеје и људе, а да се ниједном истински нисте уложили и жртвовали за њих, већ из чистог користољубља и голе жеђи за влашћу заводите овај народ. Мој живот је увек био веома чист и некористољубив. Где год сам био — и у рату, и на Голом отоку и где год сам службовао — нисам подлегао жељи да се користим, обогатим или злоупотребим. Вукао сам наизглед парадоксалне потезе — током рата би било природно да сам био уз оца, јер је тако мој положај могао да буде лакши, али сам отишао на супротну страну, о чему сам често и опширно говорио у интервјуима. После рата, као официр са одликовањима и бриљантним успехом на Правном факултету, могао сам да изаберем угоднији положај Титовог љубимца, али сам се одупро и завршио на Голготи званој Голи оток, оставивши жему са двоје деце без службе, на улици. Ја не знам шта би ико могао да ми пребаци из животне биографије као нечасно? Било је грешака и глупости, али никада нечасних и користољубивих ствари.

У чему бисте подржавали или подражавали нека од политичких схватања Драже Михаиловића?

Не само политичка, него и војна уверења мог оца показала су се дубоко исправним. Равногорски покрет — Југословенска војска у отаџбини борила се против Немаца, али не тако да српски народ изложи уништењу 1:100, колико су Немци убијали после сваке ослободилачке партизанске акције. На крају се показало да су Срби могли да прођу, као рецимо Бугари, безболније у прошлом рату, а не да захваљујући комунистичком „ослобађању“ буду доведени до биолошког истребљења. Томе је крива политика Винстона Черчила, који је Броза довео на власт да би остварио потезе који ће 1948. Југославију окренути против СССР-а. Линија мог оца је била апсо-

лутно исправна и Срби који су били наоружани могли су за кратко време крајем рата устанком да реше јужни део фронта и скрате рат за осам месеци, као што су скратили Први светски рат пробојем Солунског фронта. Све је то покварила с једне стране Черчилова политика, с друге стране долазак Црвене армије која се ставила на страну Броза.

Што се политичких уверења тиче из предратног живота у породици, а поготово из каснијих догађаја знам да је мој отац био изразити демократа, за будућу државу која би била уставна монархија. Идеал мог оца била је демократија САД, с тим што је емотивно био веома везан за Француску. И као војсковођа није заводио диктатуру, већ је показивао изразити смисао за демократију.

Ви бисте седели у парламенту са буљском самозваних четника, ђетника, војвода и ко зна чега и кога још. Знате и сами да су се многи окористили именом Вашег оца, да су многи говорили и убирали политичке поене кунући се да су четници од политике накинџени кокардама, масни и примитивни. Ко је најбруталније манипулисао равногорским романтизмом, о коме нисмо знали готово ништа, а био нам је близак?

Неко је врло лепо рекао да се у Босни боре четници под командом партизана. Политички покрети који заиста немају никакве везе са равногорским идејама, злоупотребили су симболе, барјаке и ту велику жељу Срба да реafirмишу равногорске идеје. Слушао сам Мартића који каже да је у сукобу са Арканом, али да Аркана јури девет националних полиција. Треба ли уопште са таквим људима седети у скупштинским клупама, то је моја дилема. Много је оних који су окрвавили руке у Босни говорећи, а можда и мислећи, да су то традицији равногорских четника. Како ја могу са њима да седим у истој сали? Ово што ради Шешељ је лакрдија, компромитовање Равногорског покрета.

НЕМА ВИШЕ ИДЕОЛОГИЈЕ

Док правимо овај разговор за „Српску реч“, у сали до нас тече затворена седница Главног одбора СПО, на којој је главна тема расправа о будућем не-уласку у изборну трку. Чули смо аргументе и за и против. Шта Ви лично мислите, треба ли поново кренути у трку за гласове и посланичка места?

Није случајно да је распуштен парламент. Сетите се да је распуштен са образложењем да је дошло до блокаде. Међутим, парламент није никада боље радио него та три дана. Да је пала влада, па поверен мандат неком новом мандатару који не може да састави владу, то би била парламентарна криза. Користећи своје уставно право које је донела претходна чисто комунистичка скупштина, Милошевић је владу којој су већ висиле ноге, спасао распуштањем скупштине. По тој логици, криминалац који процени да ће га осудити, предложи неком да распусти судско веће! То су нонсенси! Опозиција је опет пред хамлетовском дилемом — гласати или не гласати, питање је сад?! По мојој процени, ако опозиција не изађе, режим би се обрадовао, јер би добио скупштину по вољи председника без икакве буке. Рекао је да тражи и стабилну владу, што значи чисто СПС-овску. Мислим

да би неизласком на изборе опозиција учинила услугу режиму који би лако дошао до скупштине којом може да манипулише, а себе би осудила на маргинализацију и као ванпарламентарна снага, на пасивно ишчекивање да се један немогући режим некаквом имплозијом уруши сам у себе и престане да влада. Ако се одлучи за излазак на изборе, биће суочена са парламентарном већином састављеном од разних левичарских странчица блиских СПС-у. Ако опозиција победи, Милошевић може једним потезом поново распусти скупштину, што би био велики бламаж пред светском јавношћу, али он пред светом и тако нема никаквог угледа, тако да претпостављам да је за њих сваки избор који их одржава на власти добар, без обзира на то шта ће свет казати. И прошли избори нису признати као демократски, па је парламент егзистирао, а режим држао власт.

Да ли је досадашњи парламентарни циркус био прави одраз наше парламентарне свести?

То би била преоштра констатација! Мислим да се треба присетити предбозовског државног живота и у Србији и у бившој Југославији, и та сећања сигурно нису умрла а Срби сигурно знају шта је права демократија. Овај тзв. парламентарни циркус који је више него циркус у негативном смислу наметнут је од стране режима, од стране владајуће партије и то само зато што је то њихов манир откада ја знам за тај покрет, да ако се неко супротстави онда су дозвољена сва средства, па и најнижи ударци. Ово што смо ми видели на телевизији је само борба изнад воде, уначе, у пракси те партије је било много горих ствари када су своје неистомисљенике распљњали на разне начине.

Њихов најновији изум је вулгаризација парламентаризма и демократије. Ненада су вулгаризовали Маркса, данас вулгаризују капитализацију друштва, парламентаризам, грађански живот и сл. О каквом Ви српском парламенту сањате?

Комунисти ранијег кова су имали некакве идеале, идеологију и уверења. Оно што их ставља на оптуженичку клупу јесте пракса и начин на који су покушавали да остваре ту утопију. На постављено питање: Има ли ишта горе од комунизма? један паметан човек је одговорио: Има, то је оно што долази после комунизма. Слажем се да уколико има ишта горе од комунисте, онда то може бити само садашњи социјалиста. Од Руске револуције наовамо, они су запамтили само: власт, власт и очување власти! Нема више идеологије, нема више прича да ће победити српски чекић, да ће пролетери свих земаља да се уједине. Остало је само очување власти до у бескрај, све док су биолошки живи.

Опозиција на жалост није у ситуацији да може да бира и поставља неке услове од којих би најважнији био да се избори врше за уставотворну скупштину, а не овакав парламент у коме ће седети паравојске режима. Парламент о коме сањам је тај који би питао народ да ли је за републику или за монархију, да реши основна егзистенцијална питања народа и такав парламент био би излаз за Срби-

ју из амбиса у коме се налази. Тај пад у амбису заустављен, још падамо а дно ћемо додирнути када будемо смогли снаге да раслишемо изборе за уставотворну скупштину. Лично сам за уставну монархију јер би то био најкраћи пут за враћање поверења света и јасан доказ да више нисмо комунистичка земља. Сасвим је јасно да је право на престо на страни Александра Карађорђевића.

БЕДА И ПОТЧИЊАВАЊЕ

Шта би Срби морали да поправе у својој историји, карактеру и државотворности да би добили парламент који ће служити држави, народу и друштву, а не као сада цементирању режима Слободана Милошевића?

Срби имају у постулатима цркве реченицу која каже да је свака власт од Бога. Ми смо се 500 година покоравали једној власти да би правили изванредне подвиге у Првом светском рату када смо јуришали на Колубари и на Церу, на Солунском фронту. Посебан смо народ, јер смо подложни и да се покоравимо насилничкој власти и да показујемо надљудско херојство. Броз је знајући за ово тако потчинио Србе, да нису могли деценијама да се колективним бунтом одупру. Када би се сада цео народ побунуо, зауставио живот и показао одлучност да протера ову власт, та власт би морала да побегне за 24 часа. Међутим, уколико је већа беда, утолико је потцењивање веће. Највише ме брину потомци оних који су шетали турске опанке, а изгледа да их је много. Мање је оних који су скидали митраље са водених топова, од оних који су шетали опанке. Сви они који послушно, ћутке чуче по редовима за грам брашна шетају опанке овом режиму.

Зашто у војсци данас нема оних који би се попут Вашег оца супротставили општем суноврату?

Срби су изгубили државу, а један од елемената државности и државе је војска. Срби немају српску војску, немају химну, немају српски грб. Чија је химна „Хеј, Словени“, чији је грб управо усвојен, без круне? Мислим да је то један од разлога да се национална свест Срба не буди. Срби у Босни су, мимо политичких игара, осетили јединствену националну свест када су били угроњени и одупрли се, а Срби у Србији се још не осећају угроњенима. Најбољи показатељ колико је одсутна та свест је пример када је Србија мобилисала младе људе, а није била у рату! Незамисливо је да 200.000 младих људи побегне преко границе! Никада Србија није имала толико дезертера. Дезертерство је било непознато у српској војсци. Момак који би био одбијен на регрутацији, тешко је могао да се ожени. Војска је била саставни део народне части и угледа.

Уколико се будете одлучили да браните боје СПО на изборима, шта ћете рећи бирачима?

Још увек не знам да ли ће странке изаћи на изборе. Слажем се са неким члановима Главног одбора да не треба нападати влада-

јућу партију. Народу не треба много указивати на кривце, јер их препознају; не треба им много указивати ни на последице, јер их сви осећамо на својој кожи. Треба говорити о путевима изласка — како треба да изгледа парламент, који су правци изласка из државног колапса итд. Не треба замајавати народ да ће заустављањем рата у Босни аутоматски бити скинута блокада. Морамо имати демократски режим који ће гарантовати свету да Србија неће учествовати ни у каквим ратним несрећама на тлу Балкана, него да ће бити фактор смиривања. На таквом поверењу треба обезбедити улазак средстава споља, која ће подићи Србију. А то је програм СПО. Ако би СПО имао одлучујући утицај у вођењу спољне и унутрашње политике, проблеми би се за кратко време разрешавали. У свету не влада подозрење према Србима, него аверзија према српском режиму и свему ономе што је он донео на овим просторима. Ако се тај режим промени, промениће се и однос света према нама.

ГЛАСАЊЕ ЈЕ ПРАВО, А НЕ ДУЖНОСТ

Фрапантна је Ваша физичка сличност са Вашим оцем. Верујете ли да ће то бити отежавајући или олакшавајући моменат бирачима приликом заокруживања Вашег имена?

То многи примећују. Често у психологији бирача неки гест, реч, сличност који су примерени или непримерени имају одлучујући утицај, далеко већи од онога што човек говори. Моја досадашња искуства су добра. На јавним промоцијама СПО сам увек био добро примљен. Ја немам никаквих личних амбиција, али би ми било веома жао ако би доживео неуспех, јер би то значило да сам одмогао СПО, а ја сам ту зато да му помогнем.

Срби скоро пуна два века теже демократији, заправо још од владавине Милоша Обреновића. Да ли по Вама неко истински зна шта је то демократија и каква је демократија потребна Србији?

Ја сам усвојио оно мишљење да је срећан народ који не зна ко му је председник, него ради своје послове. Једном у четири године изађе на изборе, оствари то своје право — не дужност, како то ови наши говоре и онда се слободно даље бави својим пословима. У току наредне 4 године он на својој кожи осећа да ли је власт коју је изабрао добро радила, или није. Ако није добро радила, онда се деси оно што се ових дана у Канади десило, да је друга странка дошла на власт. То је за мене права демократија — да сви стално не учествујемо у некој прегрејаној, грозничавој политичкој грозници, него да изаберемо једном у 4 године власт, а да радимо сваки свој посао. Политичари да раде свој посао и да одговарају смењивошћу за грешке, а не да буду вечити.

ТРИКОВИ ПА КРИКОВИ

Нема више скупштинског циркуса — овде сада влада општи циркус. И тако ће то бити све док не добијемо парламент којим ћемо се поносити. А можда и после тога. Тако треба — наредио је врховни шеф општег циркуса.

Главни шеф је тиме показао да није, како га неки набеђују, ни болшевик, ни конзервативац, већ прави демократа, а уз то још и у тренду савремене политичке моде — распуштања парламента, коју су лансирали такође велики демократи **Лех Валенса** и **Борис Јељцин**. Ако ни у чему другом није успео, то му је пошло за руком без по муке, једним потезом пера. Мушким потезом.

Ко су протагонисти циркуса — није тешко погодити. Од када је летос себе представио као анђела мира да би убедио Запад да укине санкције, пише бечки „Ди пресе“, **Слободан Милошевић** је дошао у колизију са својим бившим радикалским пријатељем **Војиславом Шешељем**, који у мрачном мртвачком плесу у бившој Југославији радије носи четничку шубару.

И док је, каже, Шешељ склапао пријатељства у армији и београдској полицији, Милошевић се ослањао на свој монопол над средствима јавног информисања. У овом тренутку он очигледно осећа већу нелагодност при помисли да би могло доћи до пуча у полицији или војсци, него због изборних гласова. Без обзира на то како ће се окончати циркус између злих духова у српској политици — економски угрожен и национално задојен народ неће од тога ништа имати.

ОПАСАН ПОЛИТИЧКИ ПОКЕРАШ

Уосталом, шта се може и очекивати од циркуса злих духова? Милошевић је, пише бриселски „Соар“, потврдио да је играч политичког покера који улива страх. „Сваки пут када му је режим угрожен, када је његова лична власт пољуљана или када његову владу вреба опасност да постане мањинска, он извлачи из рукава свој громогласни адут: распуштање парламента и сазивање превремених избора“.

Није баш сасвим тачно — има он и других адута, али — није важно. „Данас — наставља лист — Милошевић креће у кампању из баруштина екстремног национализма. И то са амбицијом да свог некадашњег савезника, лидера СРС Војислава Шешеља, који му је постао терет, врати његовим ратоборним маштаријама...“

У реду — са Шешељем нек' ради шта хоће. А опозиција? „Она је до сада само умела

„Мушким потезом“ Воћа је укинуо скупштински, али је земљу Србију претворно у — општи циркус

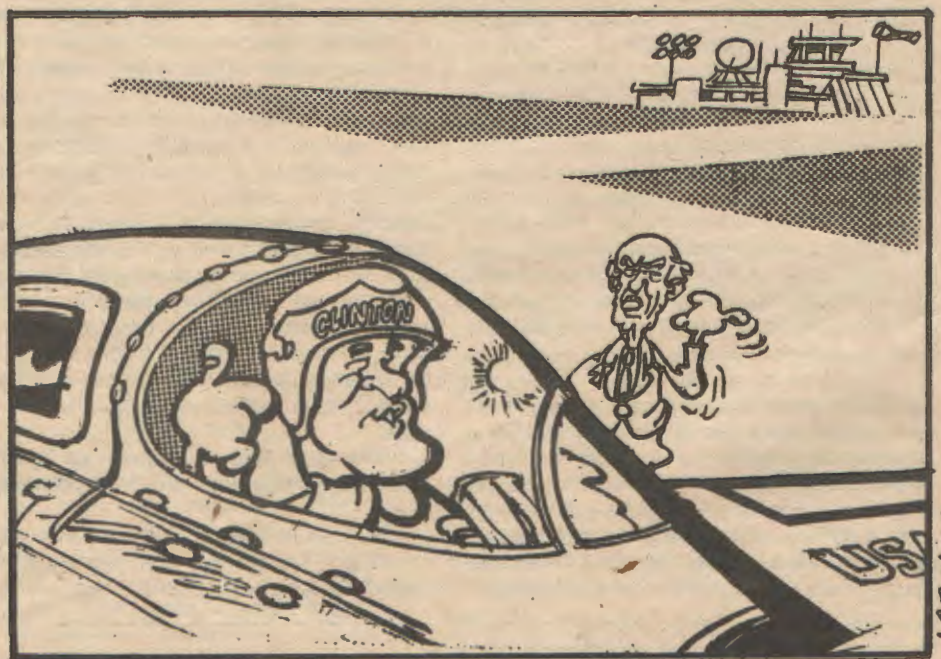
да показује своје слабости, како у јавности, тако и на нивоу неког алтернативног програма — с правом истиче „Соар“. Лист налази и извесно оправдање у томе што је Милошевић „брижљивим затварањем приступа националној телевизији, остварио готово потпуни монопол у унутрашњости где аудиовизуелна средства остају једини извор информисања“.

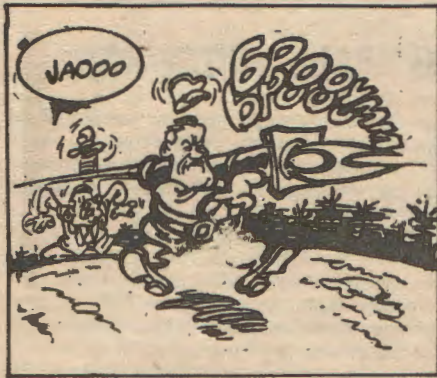
Демократској опозицији тако остаје само узани појас око Београда. „Ако се томе дода културна и научна елита, која пре свега настоји да оде из земље уступајући своје место избеглицама из Босне и Хрватске жељним одмазде, маневарски простор противника режима се изузетно сужава“. Лист сматра да опозиција треба да изађе на изборе, јер се другачије не може победити „готово макијавелистичка снага Милошевића“. И додаје: „Иако искривљено, његово лукавство сваки пут јача његов легитимитет у очима великог дела српског становништва које тражи стабилне репере. То такође сваки пут све више узнемирава западне земље које очајнички ишчекују да у Београду дође до убедљиве политичке промене“.

СТРАХ ОД ГОРЕГ

По свему судећи, још ће мало попричекати, поготово ако демократска опозиција, незадовољна и љута (на саму себе?) дигне руке од избора. „Ноје цирхер цајтунг“ каже да је

Пише: Никола БУРЗАН

Милошевић још једном, својим „умешним и за многе неочекиваним шаховским потезом, пресекао демократску опозицију, која је данас још више завађена него пре последњих избора“. Лист сматра да је, ипак, ствар у — телевизији: „Пошто би социјалистичка влада у случају изгласавања неповерења у скупштини доживела пораз, опозиција би можда успела да променом закона успостави контролу над телевизијом, а тиме би полазне позиције на могуће изборе на пролеће биле потпуно другачије“.

И то је тачно. Паметан је наш Велики Вођа к'о пчелица. Тако мисли и милански „Ил соле 24 оре“: „Уместо да ризикује избијање грађанског рата наметањем војног режима или да закаже изборе за наредну годину, после зиме која ће бити изузетно тешка, Милошевић је, дакле, одабрао пут који је очигледно сигурнији, будући да испитивања јавног мњења, упркос предвиђеном смањењу броја гласова у односу на прошлост, показују да он још увек има релативну већину“.

О Вођиној вештини пише, у уводнику, и лондонски „Тајмс“, истичући да је он „селективан када прибегава гласачкој кутији: за њега су избори начин да подсети јавност да само он има стварну власт и да подвуче неслагања у политичкој опозицији. Он има на располагању и друге, ефикасније начине да се обрачуна са својим мање опасним противницима, као што је показао у јуну када је организовао смењивање председника СРЈ Добрице Ђосића и бацио противника рата у Босни Вука Драшковића у тамницу. Међутим, он је овог пута проценио да разлаз са својим омиљеним политичким штићеником и бившим савезником Шешељем захтева радикални корак...“

Сасвим је тачна и процена угледног лондонског дневника да „док се двојица лидера нису посвађала, једна снажна ултранационалистичка странка је била корисна за Милошевића, не свега да би навео стране дипломате да се баве њиме из страха од горега. Међутим, изненада се стекао утисак да ће Шешељ да збаци владу приликом гласања о поверењу у скупштини. Ни једна српска влада није била поражена. Како би избегао да му углед буде угрожен, Милошевић је ударио први“.

БРУТАЛНО И БЕСКОМПРОМИСНО

Опет агресија — на опозицију! „Гардијан“ такође истиче да је Вођа избегао опасно стање: да му се „поткопају три стуба владавине — државна телевизија, полицијске снаге и

народна банка“. Са своје стране, Би-Би-Си додаје да Милошевић покушава да „избегне пад владе и политичко понижење“ и најављује злослутну могућност: ако демократска опозиција не изиђе на изборе, Шешељеви радикали постаће главна српска опозициона странка!?

Сачувај нас, Боже, такве „опозиције“! Међутим, бечки „Стандард“ оцењује да је Вођа на „најбољем путу да и званично приграби сву власт у земљи“. Следи објашњење: „Његова рачуница је јасна: он жели да потврди своје претензије на неограничену власт пре него што наступи гладна зима. Јер, на изборима који би се одржали следећег пролећа, он би више морао да се плаши гнева својих нападених сународника, него политичке снаге опозиције“.

И закључак: „Милошевић је још једном доказао да поседује таленат за брзо, брутално и бескомпромисно деловање. Али, можда тако отворено демонстрирани разлаз између Шешеља и Милошевића представља само драматуршки договор између њих двојице: ако се узме у обзир ток парламентарне трећеразредне позоришне представе, онда би се пре могло рећи да су два бескрупулозна политичара ишла један другом на руку“.

Ако и није тачно — добро је речено. Ни писац ових редова још се не може отети том утиску. Јер, како пише бечки „Курир“, упоређујуће Милошевића и Јељцина, „Рус је можда својим шаховским потезом желео да помогне демократским структурама да се пробију, а Србин размишља о очувању своје моћи — све док је то могуће“. И још каже да ће избори, ако до њих уопште дође, представљати „привидно демократску фарсу“.

Занимљиво је мишљење минхенског „Зидојче цајтунга“, који за Вођу каже да је „познати стручњак за трикове“ (опет циркус!), заправо „човек који никада не игра отвореним картама и који стално увија своје намере“. Тако, каже, ни о свом, наводном, сукобу са Шешељем није изнео пуну истину. У ствари, он је манипулисао могућим пучом радикала, а одлуком о распуштању скупштине омогућио је себи да има апсолутни утицај на ток догађаја, поготово уз помоћ телевизијског глајхшалтованог медијског апарата.

ИЗМЕЂУ ДВЕ ЛАЖИ

С друге, пак, стране „Велт“ сматра да ће Вођа новим изборима добити и глајхшалтовани парламент, што му је и главни циљ, а напо-

миње да се већ говори и о новом уставу који ће укинути и последње остатке самосталности Црне Горе. Кад смо већ код Црногораца, Радио Франс-ентернasionал, помало иронично, каже да је реаговање већине црногорске јавности на Милошевићев потез било у „стилу образложења ове одлуке — тако треба“.

Међутим, наставља француски радио, Милошевић „као вешт политичар и његова супруга Мира Марковић као еминентни теоретичар вероватно добро знају да власт какву су обликовали последњих година може функционисати само ако је тотална, дакле ако контролише све важне полуге система. Зато део црногорске демократске опозиције сматра да расписивањем избора Милошевић, у ствари, жели да поврати апсолутну власт“.

Случајно или не, тек у хелсиншки „Волкскрант“ мисли исто: „Ако желите да заиста знате шта се стварно одиграва у Србији, морате читати чланке Мирјане Марковић“, јер се, каже, све њене „прогнозе“ остварују. И још један глас из земље хиљаду језера „Хелсингин саномата“: „У аутократској држави, каква је Србија, народ ће изаћи на улице тек када глад буде јача од страха. У Србији још увек не влада таква глад. Њено руководство намерава и даље да пркоси осталом свету“.

А што се тиче најновијег „одмрзавања цена“ од стране српске владе, француски радио верује да је и то „предизборни маневар“: произвођачи ће, наводно, бити стимулирани да робу из магацина износе на тржиште, макар и по знатно вишим ценама. Није важно пошто ће шта бити — важно је да нечег буде у радњама! Очигледно, то је наша судбина — дај шта даш, пошто — пото, а ко преживи изаћи ће на изборе.

Мени лично највише се свиђа оцена „Франкфуртер рундшау“ који, између осталог, истиче: „У борби за власт одлучујуће је која ће заблуда надвладати: да ли националистичка бука или лажна нада у окончање социјалне беде. За реалистичну политику у трајној затворености готово нема шансе, такође ни за демократску“.

И ту је, чини се, право решење: ако између Сциле и Харибде, националистичке буке и социјалне беде, пронађе прави пролаз, демократска опозиција не би требало да се плаши избора. Има ли она такав пролаз?

ИСПОВЕСТИ МИРЈАНЕ МАРКОВИЋ

СУПРУГА КОЈА НИЈЕ ХТЕЛА ДА БУДЕ ПРВА ДАМА ИЛИ ОТКРИВАЊЕ ТОПЛЕ ВОДЕ

Ако је сад и обелодањено оно што је од самог почетка игре скривалица са Војиславом Шешелџем било јасно, да је он др Џекил у политичкој личности Слободана Милошевића, онда је мистер Хајд у њему (ту се господин председник показао као центлмен) његова супруга др Мира Марковић. Она је то лице, умивено, које ће кад затреба показати свету. А како ствари са политиком стоје, па још имајући на уму председниково слабо сналажење приликом обичних људских контаката (највећи степен ризика при том су ситуације које захтевају какав-такав осмех — он тада исцеди некаку гримасу), поправка личног и политичког имиџа Слободана Милошевића захтева се као приоритетна ствар. А то може само женска рука. Треба, дакле, засући рукаве, јер да има да се ради, има. Не само ригидних политичких ставова и поступака, него и мусолинијевске мимике и гестикације, српски председник бацио би у очајање и најбоље светске агенције за промоцију политичких личности у јавности. Упркос томе он до сада није унајмио психолога као Борис Јељцин, да га научи да се смеје, не пада му на памет да као Бил Клинтон свира саксофон, па чак ни оне несрећне кифлице из прошлого-

Супруга Слободана Милошевића и неслужбени лидер Савеза комуниста — Покрета за Југославију покушава да унесе песничку ведрину, или чамотињу, у живот прве породице Србије. Све би било у реду да се поетика њене душе не може квантитативно изразити класичним фронтовским и политикантским категоријама које сви осећамо на сопственој кожи.

Пише: Ружица РАНИТОВИЋ ЈОВИЋ

дини, плаћеници из Енглеске и Холандије, југословенски принчеви запослени као трговачки путници и земљорадници, престолонаследници чији родитељи су побегли из земље када се заратило...

Све је, дакле, бајковито, а сама Мира Марковић је као Алиса у земљи чуда — шта нас је то наједанпут задесило? Ни трага од оне професорке марксизма на ПМФ-у, све еминенције легендарног Градског комитета СК у Београду, под чијом руком су као од глине стварани јуришници Осме седнице. На страницама „Дуге“ то је романтична жена која је још као гимназијалка кришом читала Достојевског, Кафку, Франсоаз Саган... А једну песму Јована Поповића о љубави и слободи „преписала и дуго носила једне зиме у џепу од капута. А онда је једне ледене вечери на снегу испод уличне светиљке читала некоме...“ Емотивно и дирљиво. Мека женска душа, уз то комунисткиња, забринута је за грађане бивше Југославије, који „немају никакву шансу да се заштите од муахедина, фоторепортера, престолонаследника и посматрача“, и не види „како да се разјурни та хорда ноћних утвара“ у које убраја и онај део југословенских политичара „који су изашли из затвора

ПРЕДСЕДНИК СЕ КУ

дишње предизборне посете једном српском селјаку — није пробао. Ваљда није био гладан, а и непознат му је утицај кифлица на демократске изборе. Због српских кифлица Слободан Милошевић није, наравно, изгубио на изборима, толика истанчаност у прецепцији обичног српског бирача заиста се не може очекивати, али претпоставка да је српски председник такође човек остаје и даље без довољно материјалних доказа:

И шта да ради председник државе кога многи не могу да замисле у некој обичној животности ситуацији, који за просечног српског бирача, кад није пред камерама РТС, живи у некој кули Вавилонској, а кога на париским улицама представљају на постерима заједно са Адолфом Хитлером, док га у америчким новинама називају „балканским касалином“. А то му, пошто је национални задатак обављен, пошто се дошло до тачке када су на виду подједнако и Велика Србија и биолошки нестанак српског народа, и када је најава стране војне интервенције добила контуре извесности, не дође баш згодно. Треба, дакле, свету показати друго лице. Тако је на сцену ступио председников алтер его.

И док се на јануарском мразу, на Јахорини, на самом почетку ове године мукотрпно увежбавала кооперативност Републике Српске са светом, у оквиру женевских преговора о Босни и Херцеговини, а Срби у Србији сад хушкају на мир, др Мира Марковић почела је на страницама „Дуге“ кротко и меко, женски сензибилно у виду дневника, да нам нуди своју причу „изван сваког зла“.

„Ја знам да ноћ има две стране — једну романтичну и једну зловестну“, каже она. „Мене је, ноћ увек асоцира на звезде, на месечину, на зачаране сејке испод дрвећа, на расцветали јоргован у априлу испод модрог неба... Ружну страну ноћи нисам хтела да знам и нисам морала, до сада. А сада је ноћ само ружна и траје дуго... И као што у бајкама у мрак излазе вампири, лопови, вештице, тако кроз „југословенску ноћ“ пролазе „незапослени Румуни, руске проститутке, муахе-

или из луднице“. Она верује у Југославију, у могућност поновног заједничког живота, али без „белосветских бизнисмена“, пискарала, лопова и убица југословенског порекла којима то порекло служи само као покриће за плячку сопственог народа, за лично богаћење и саморекламирање, који нуђењем својих пара и поука, финансијских и политичких услуга“ покушавају да компензују фрустрацију што нису били грађани ове земље када је била слободна, успешна и цењена“ (сиц!).

СУРОВО, УЗ НЕШТО МАЛО ИНТИМЕ

Одбивиши да као супруга председника буде и „прва дама“ државе Мира Марковић не иде са мужем подруку по белом свету, не осмехује се за јавност у ТВ камере, али она је ту, иза њега. Својом личношћу, а кад је то било важно и својим презименом. Супруг јој се одметнуо у социјалисте, али њих двоје знају да се ту ништа не мења: у њеним рукама остала је шифра трезора и буде ли неки нови Хазбулатов у неко доба можда срећније руке, ето ти комунистичког блага опет на нашим просторима. Иако као феминисткиња тврди да су шансе жене, „кад је у питању учешће у власти у нашем друштву сасвим скромне, такорећи занемарљиве“, сама одлично зна где јој је место у политици — као Надежда Крупскаја пушта свог човека да ствара историју, док истовремено као Чијанг Чинг или Елена Чаушеску пажљиво повлачи полуге власти које ће таме ићи у прилог. Буде ли потребно ту и мало интима, ето и тога, рецимо, на страницама „Дуге“. Супруг се углавном не помиње, али он је ту, дише у мраку: „Рано сам устала

јутрос. Можда због светлости. Чак и кроз густе завесе бљештало је сунце и могла сам да читам не палећи лампу, као зимус, као доскора. Тихо да никако не пробудим, сакупила сам новине од синоћ", пише 31. марта професорка Марковић. Мало позитивне идентификације није на одмет: тако се успешније продају и телиси „Дијана“, кафа „Центропром“, а тек какве су стране рекламе за псећу храну! Што се на сличан начин не би завио и председник. А што се тиче господина супруга самог, ту су и експлицитније ствари, као што су демантији који почињу са: „Ко зна мога мужа и мене томе је јасно...“ или директније (25. августа): „Мој муж није био на Брионима, ни на одмору, ни на викенду, ни на службеном разговору од два сата“, или „мој муж нема шећерну болест“. Осим што једнократно негирају неке гласине или недоумице у јавности, са убедљивошћу исповедног, демантији у овом дневнику могу да послуже и за далекосежнију, па и дугорочнију употребу. Тако, 25. августа професорка Марковић такође пише: „Толико пута сам чула да се неко у својој друштвеној и политичкој активности позива на разговор са председником републике, и при том знала да се тај човек, на пример никада са њим није срео. (...) На жалост касније сам све чешће била у ситуацији да слушах људе који се у мом присуству позивају за своје ставове на мог мужа, иако се са њим нису консултовали, иако чак знају за његово супротно мишљење“. Не звучи као нешто нарочито,

ни) центар одлучивања у држави, који јој се стицајем околности налази „са друге стране јастука“.

Да ли само политички инстинкт, или је имала и нешто опипљивије, тек Мира Марковић знала је тачно када је на коју од до тада неприкосновених политичких личности дозвољен одстрел или је најпросто треба подсетити да би јој се то могло десити. Тако је Радован Караџић крајем марта укорен „у име 12 милиона Срба“, па га професорка Марковић упозорава, да у име ње и њене деце, не може да говори те да их изузме из поменутих 12 милиона. Супруга није помињала, али већ овакав иступ био је довољан да сирене пажњу на то да се у српској државној политици према братској суседној држави нешто мења, те да се кад је Венс-Овенов план у питању челници преко Дрине узму у памет. Галантна изјава Биљане Плавшић (која је узгред око Венс-Овеновог плана стално нешто затезала) да Срба има толико да ако их изгине и 6 милиона, ипак ће их још толико остати, изнервирала је професорку Миру, која је тим поводом 27. марта написала: „Докторкина идеја о издржљивости Срба, није на српску жалост нова, јер је раније образложена па и примењена. Срби могу много да издрже. То је доказао један други доктор по злу познат из II светског рата“. Следи поређење др Плавшић са др Менгелом, па се још каже: „Садашња докторка ако и није здрава, ипак је Српкиња, зато тешко могу да разумем ту склоност да

ће да се ратосиља лошег друштва, јарана из кафанске теревенке, па је одлучио да пре него што и сам добије флашом по глави, са тим више нема никакве везе. Инсистирање његове супруге на томе да Муслимани, Срби и Хрвати у Босни итекако имају нешто заједничко, и да је то у крајњем случају потреба да — људи живе, можда најављује на овим просторима неку нову представу (у режији, рецимо, СК — ПЈ) са новом поделом, у којој је Фикрет Абдић џокер са муслиманске стране. Радовану Караџићу би тада могло да буде прилично топло под ногама.

ПОСЛЕ ПРАЊА — ИСПИРАЊЕ

Својим дневничким белешкама др Мира Марковић месецима је упорно прала свог мужа од одговорности за безнађе у коме смо се нашли, за то су се кривци, ако треба, могли наћи и у ноћним утварама, само не у њему. Сада је на реду — испирање. Све што је, не тако кратко, објављивала у виду дневника, изишло је пре неколико дана у интервјуу „Борби“, само сажето, и подвучено. Да не остане ни трунка сумње. О нападима на Војислава Шешеља од стране СПС-а које је за само који дан претекла у свом тексту у „Дуги“ „Све боје осим црне“, она каже: „О опасности од фашизма већ две године пишем у неколико новина“. Тврдећи да су она и њена партија о Шешељу од почетка говорили што и сад говоре, она истиче: „То је човек који компромитује српске националне интересе, и који уопште компромитује политику. Онај страх и ону одбојност, коју сам доживела када сам га први пут видела и чула, носим и данас у себи“. СПС-у замера што су реаговали касно, што су улазили са њим у било какву сарадњу. За изјаву свог супруга да од опозиционих лидера највише цени Шешеља, каже да се односи на његову доследност у мишљењу и финансијску независност од иностранства, што не значи да „дели његова политичка мишљења нити да их цени“. Опет, за грађански рат у бившој Југославији одговорни су сви југословенски народи, а што се тиче пароле „сви Срби у једној држави“, у аутентичном смислу она је значила „сви Срби у једној држави Југославији“. За криминал је крив капитализам у фази првобитне акумулације, а у складу с тим је и плата од 20 марака. И интелектуално и емотивно је везана за идеју Југославије, и чак сматра да право решење свих проблема народа на Балкану лежи у обједињавању. Не, Југославија се није распала на Газиместану, него пре у Цанкарјевом дому или на Старом тргу. Комунисти и националисти никада у историји нису ишли заједно. Неморално је у Србији говорити о опасности од усташа и муџахедина, а не помињати при том четнике. Није портпарол СПС, нити њихов адвокат, али сматра да им је главни недостатак што имају слабе играче у политици за коју се залажу“. Не желим да кажем да је све последица промене система, рата и санкција, остао је проценат кривце, 20 или 30 одсто (сиц!) који лежи на нама“. „Да, тешко је бити супруга председника“, што се утицаја на супруга тиче, он је велики, што не значи да је апсолутан, није присутан увек, и не односи се на све ситуације.

Председник се, дакле, купа, мехури сапунице лете на све стране. Када пусти туш и прљава вода оде, биће као нов, од мајке рођен. Пет до дванаест је, али овде никад није касно. Што би рекла његова супруга — сутра је нови дан.

ПА У ПОНОЋ

али оставља се врата отшкринута за неслушене просторе ко се доиста консултовао са председником? И да ли га је исправно схватио? Можда није докучио да он уствари има супротно мишљење, можда је радио самовољно? Подастро је тепих за универзални алиби, чувен још за време Јосипа Броза — Председник није знао шта се око њега догађа. Лагали су га, радиле му иза леђа. А за то наравно после не може ни бити крив.

Председник, дакле, и упркос свему, не само да је човек, него је и мета којекаквих клевета и лажи, кулоарских политизирања и подметачина, како непријатеља, тако и пријатеља, уз сав околних непријатељски свет — па то треба разумети! Умочено у носталгију за комунизмом све делује тако — бенигно.

ПОКРЕТАЧ ИЛИ ПРОРОК

Сваки писац дневника, помало је и хроничар догађаја, а Мира Марковић у овом случају ту је и нешто више — њихов покретач. А можда и пророк. Јер, много од оног наговештеног у „Дуги“ добијало је убрзо потврду у стварности. „Не ради се о видовитости, наравно“, каже она у недавном интервјуу „Борби“. Тачност њених предвиђања ослања се, како сама истиче, на њено бављење социологијом, а и на чињеницу да је у самом центру друштвених и политичких збивања, као и сопственом осећају за политичко. „Нисам ја у каквој вези са било којим центром одлучивања у том смислу. Једноставно, могуће је да својим ставовима инспиришем неке одлуке“, каже професорка Марковић, остављајући недоумицу везану за један (ако не и једи-

арчи српски народ“. Додаје се затим љутито и да је добар део Срба у Босни, на жалост пристао да себе стави на располагање настраности Биљане Плавшић, али и других са сличним настраностима“. Што се Срба у Србији тиче, ми не спадамо у њену надлежност“, опет наглашава др Марковић, „и немамо ни потребу ни жељу да своју издржљивост приказујемо пред Европом и светом, још једном“. Толико од једне принципијелне комунистичке која, истина није баш сасвим јасна: јесмо ли то ми срећни што нисмо у надлежности Плавшићеве, и евентуално, чим настраностима смо ми на располагању. Осим ретког лицемерства који се у овој прилици граничи са цинизмом, овако оштар приступ Мира Марковић показао је бар две ствари: Супружници Милошевић у истанчној су корелацији у изјавима (председник је, дистанцирајући се од докторке Плавшић такође помињао болницу, са јасном асоцијацијом коју), као и да се ствари од сада пуј-лике не важе, па се надаље Дрина има рачунати као државна граница. Што је већ почетком маја на практичном примеру схватио и сам Радован Караџић — на граничном прелазу нису га пустили у Србију. А кад су давања за Републику Српску у питању, професорка Марковић је као добра газдарица, јасна: „Наша одрицања морају имати меру, чију границу између осталог одређује и однос према тим одрицањима оних због којих их чинимо“. Уз то, њој је „једно питање у глави поводом преговора о Босни и Херцеговини: „Да ли су три народа у Босни сигурна да њихове интересе заступају одговарајући представници? „Можда није у питању само то да Слободан Милошевић хо-

КОСОВСКЕ СЛИЧИЦЕ

ИГРА БОСОВА НА СРЕД КОСОВА

На Косову и Метохији се дуго држе отворена многа питања. Међу њима су и следећа: Да ли је некадашња „Србија из три дела“ опет цела? Да ли у Покрајини постоји или не постоји правна држава? Да ли у Покрајини постоји Србија и да ли уопште постоји сама Покрајина? Да ли су привремене мере дале резултате јер се узимају као мера успешности интеграције Покрајине у Републику и моћи „јединствене Србије“?

У наредних неколико слика и примера покушаћемо да дамо одговоре на та и њима слична питања.

СЛИКА ПРВА: ФИРМА

На згради бивше Скупштине и Извршног већа Косова и даље, ово три године од доношења српског Устава, који означава јединствену Србију (чак се датум његовог усвајања прославља као државни празник!) и даље стоји табла на којој пише: **СОЦИЈАЛИСТИЧКА РЕПУБЛИКА СРБИЈА** и **СОЦИЈАЛИСТИЧКА АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА КОСОВО**. Дакле, на једној државној згради, првој по важности, згради која се и у рату до последње брани, и данас стоји **ФИРМА** у златним словима, која недвосмислено говори, рекли бисмо не и само симболично, о томе да овде и даље постоји само **СОЦИЈАЛИСТИЧКА Република Србија** и само **СОЦИЈАЛИСТИЧКА аутономна покрајина Косово**. Нема ни неидеолошке **РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ** ни **Метохије**.

Ако неко мисли да је то безначајно, грдно се вара. Јер, познато је да се имена фирме означава суштина. Прво што су републике које су се одцепиле од Југославије урадиле било је скидање фирми и обележја Југославије, зар не? То је наша ТВ — Бастилја истицала као доказ сепаратизма. Они који су мењали фирме, међутим, то су чинили да би доказали да су створили и да су се изборили за нешто **ново и своје**.

Српска власт, међутим, замајавајући народ да је нешто променила, оваквим таблама суштински доказује да ништа није променила и, што је још горе, да не жели да мења. И због тога нам мора бити јасно да јој се не може веровати.

Неки кажу да је Косово света српска земља. Други кажу да је то само Слобина политичка пијаци. Треће ипак нико не слуша.

Пише: Мило МИЛУТИНОВИЋ

СЛИКА ДРУГА: НЕЈЕДИНСТВЕНА СРБИЈА

Уједињавање Србије из „три дела“ у један, означено као отаџбински задатак од историјског значаја, било је полазиште и одскочна даска режиму Слободана Милошевића. Међутим, и данас на Косову и Метохији има много примера који показују да јединствена Србија не постоји. Социјалистама је она јединствена кад им требају политички поени, а нејединствена је практично често када то грађани покрајине треба да осете.

Тако, на пример, иако је прокламовано да треће дете, које има некакве бедне привилегије у односу на друго или прво, а све у име стимулесања грађана и спречавања „белог куге“, треба да добије бесплатно обданиште — тога на Косову и Метохији и даље нема. Али зато има у Београду. Да ли је то јединствена територија? Да ли су деца равноправна?

Образложење је да се на тај начин (омогућавањем бесплатног обданишта) стимулишу и Албанци. Због тога нема примене закона. Али, што је још горе, то доказује да српски режим не зна како да решава питање Косова и Метохије, па зато и држи статус кво. Како социјалисти схватају, јединствену Србију доказује и пример здравства и коришћења права из социјалног осигурања. Рецепти и здравствена књижица из Приштине данас не важе у Београду или Новом Саду, као што ни књижица оверена у Новом Саду не важи у Приштини. Упут на специјалистички преглед у Ниш или Београд данас је теже добити у тој јединственој Србији него онда када је Покрајина Косово практично чинила самостални систем. Тако и смртно болестан Косовац мора прво уплатити 1000 марака па да се прегледа на нишком скенеру, на пример. Дакле,

за болеснике у јединственој Србији нема ничег јединственог, иако се из јединственог републичког фонда здравства у Покрајину шаље 48 одсто средстава фонда, да би се у исти Републички фонд из Покрајине вратило 30 одсто, како би се услови лечења изједначили.

Зашто је то тако? Да можда неко опет неће рећи да су криви албански сепаратисти? Таква „јединствена“ Србија све је тежа свим овдашњим грађанима, сем онима који од тог јединства имају личне користи, и свесни стања седе, згрћу паре и спремају се пут севера.

СЛИКА ТРЕЋА: ПРИВРЕМЕНЕ МЕРЕ

Привремене мере уведене својевремено у стотине колектива у Покрајини, које су с разлогом послужиле и за обрачун са албанским сепаратистима и биле „смишљене“ као вид заштите друштвене својине, претвориле су се временом у начин за богаћење појединаца и средство за обрачун и са Србима, политичким и идеолошким неистомисљеницима.

Прва теза се доказује тиме да су појединци били у пет и више привремених органа, пунећи тако месецима своје џепове десетинама хиљада марака. Радећи у име државе они су се обогатили. Шта данас значи имати те марке, није тешко закључити. Истовремено, они нису спасили предузећа од пропадања. Напротив, овде је пропало готово све. Чак и „Трепча“, која је радила и за време рата, данас животари. Слично је да „Ферониклом“ у Глоговцу или „Електропривредом“ у Обилићу, где се делови с једног блока скидају и стављају на други! Куда ће нас то одвести. Да ли су за то криве само санкције? Или су и даље криви албански сепаратисти.

Ових дана је приштинско „Јединство“ дошло текст у којем се тешко оптужује пожаревачки „Бамби“ за разношење опреме и распродају некадашњег „Минекса“ из Урошевца. Тврди се да су машине однете а да је Петар Тутавач, генерални директор, са својим рођацима купио највише акција. Текст је тешка оптужба и иде у прилог тези да се привремене мере и „интеграција“ користе за лично богаћење и злоупотребе. Његов помоћник за Косово и Метохију Слободан Ђокић, међутим, тврди да су то измишљотине, да је продато

мање од три одсто вредности „Минекса“, да су однете само две машине на оправку а (једна враћена) и да „Бамбијев“ систем у Покрајини добро функционише.

Ако у овом случају, тврди Ђокић, и може бити недоумица, чињеница је да су у „Биначкој Морави“ у Гњилану биле уведене привремене мере иако је колектив имао 80 одсто уговорених радова и 18 милиона марака на жиро-рачуно. Учињено је то да би се режим обрачунао са политичким неистомишљеницима, тврди Драган Јовић, инжењер из ПИК-а „Младост“, који је и сам остао без посла, и показује списак од 35 инжењера Срба и Црногораца, Муслимана и Македонаца који су избачени. Неки од њих су као и сам Јовић, распоређени на непостојећа радна места. И правник Славољуб Паламаревић, на пример, на градилишту је у Качанику, које не постоји; Драган Јовић је као биолог добио задатак да се бави калифорнијским глистама и печуркама, оним чега у „Младости“ нема!

Из овако изнетих примера зли (социјалистички) дуси би могли устврдити да наврћемо воду на сепаратистички млин. Али, уместо те идеолошке флоскуле прече би било да се одговори: зашто је тако било и која то памет може на Косову и Метохији да из једног колектива протера 35 инжењера и истовремено истрајава на тврдњи да овамо треба довести кадрове?

СЛИКА ЧЕТВРТА: МИКРО И МАКРО

Слика (не)прилика са Косова и Метохије је много. Оне доказују истинску драму српског народа, са неизвесностима сличним као и у време „албанске власти“, како овде људи кажу. Због те „албанске власти“ овде ће и данас многи рећи: „И кад умрем, бићу уз Милошевића“.

Опозиција се мора суочити са тим психолошким феноменом. Чини се да то лако превиђа. Јер, феномен су и пустињски празне продавнице у којима ничег нема сем слике Слободана Милошевића и слогана који позива на беспоговорну послушност „Тако треба“.

Они који овде промишљају логички, размисљају стратешки о будућности Срба и Црногораца и њихове државе на дужи рок виде да је „враг однео шалу“, да наша кола јуре без кормилара, али су усамљени и ућуткани савршеном технологијом власти социјалиста која се своди на присилу и злоупотребу времена када је била „албанска власт“. „Српску власт“ чине управо они који би „за вечеру продали веру“, они који мисле да је могуће да Грачаница даје више одборника за градску скупштину него Приштину. Овде се као анегдота прича да не постоји Градска скупштина Приштине већ Грачанице. Тај проблем се даље прелама заправо на рак-рану политичке борбе и несугласица подела на староседеоце и дошљаке. Први држе микровласт, у општинама, а други макровласт, на Универзитету, Радиотелевизији, банкама, „Југопетролу“ и другде. Јасно је да су ту распоређене неједнаке моћи и да је антагонизам све већи, па он сигурно постаје инструмент којим социјалисти одржавају власт.

ВЕЋЕ ЗА ЉУДСКА ПРАВА ОТВОРИЛО ЈЕ SOS ТЕЛЕФОН ЗА СВЕ ЖРТВЕ ПОЛИТИЧКЕ, НАЦИОНАЛНЕ, ЕТНИЧКЕ, ВЕРСКЕ И СИНДИКАЛНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У СРЈ.

УГЛЕДНИ ПРАВНИЦИ БЕСПЛАТНО ЋЕ ВАМ ПОМОЋИ У ОСТВАРИВАЊУ ВАШИХ ПРАВА.

ТЕЛЕФОН 011/626-623 ОТВОРЕН ЈЕ СВАКОГ ДАНА ОСИМ ВИКЕНДА ОД 10-15 И 18-20 САТИ.

МОЖЕТЕ СЕ ОБРАТИТИ И ПИСМОМ: ПОШТАНСКИ ФАХ 325, БЕОГРАД

МИРОСЛАВ СТЕФАНОВИЋ НОВА ДЕМОКРАТИЈА, САВЕЗНИ ПОСЛАНИК У ВЕЋУ ГРАЂАНА

И ЛЕВИ И ДЕСНИ У ЦЕНТАР - МЕТЕ!

„Гласачи СПС ће по обичају, дисциплиновано, из навике изаћи на изборе. Ја бих апеловао на гласаче опозиције да изађу! Апелујем да се на демократски начин овде промени власт. Значи, или да изборе бојкотијемо сви, или да сви на њих не изађемо!“

Разговарала: Благоица СТОЈАНОВИЋ

Пред нама су избори. ДА или НЕ, по Вама?

Ја имам свој лични став о томе: под овим условима, одлука о изласку или неизласку на изборе мора бити јединствена, целокупне опозиције. Али већ сада се види да од тога неће бити ништа. Једини излаз је да сви будемо јединствени и десни центар и крајње десни, и странке левога центра које су сада празне као социјалдемократи са Чедом Мирковићем. Они су засад празни и то такође не ваља. А врло је битно да се и ту заузму позиције, јер је леви центар једино празно место у укупном политичком миљеу Србије.

Назирем неки јединствен став, што значи да се нешто ипак помера у укупној политичкој сцени Србије, за коју мислим да је већ формирана. То што се ту и тамо појављују неке странке формиране од де-бва, усмерене на

развијање и разводњавање укупне политичке сцене Србије, то већ губи смисао у гласачком телу Србије!

Кад би Србија била оно што је свет! Политичке странке и постоје да би избориле нешто своје у народу, али, ми нисмо као тај остали свет. Изаћи или не изаћи? Изаћи под условима како смо до сада излазили — доживљавати оно што смо доживљавали од стране државне телевизије и неких псеудоопозиционих медија (који су у ствари већи злотвори

опозиције него државни медији, што ће се временом и показати!), значи освојити много мање гласова него што би то било могуће под нормалним условима предизборног представљања.

Мислим да више не треба понижавати самога себе, не излазити под условима који су исти као '90. и '92. године!

Међутим, гласачи СПС-а ће по обичају, под овом дугогодишњом пресијом одлажења у затвор, одузимања имовине, једноставно приморавани дуго година уназад да излазе на изборе који ништа нису значили да би се стварао привид неке демократије — из те навике бирачи СПС-а ће изаћи — ја користим „Српску реч“ да апелујем на људе да ипак изађу на изборе! Апелујем да се на тај демократски начин, путем избора, овде промени власт.

Рођен 1947. у Љигу, одрастао у селу Витиглаво код Мионице. Типичан представник западне Србије. Завршио је Архитектонски факултет у Београду. Политиком се није бавио до настанка вишепартијског система, а интензивно се укључио после првог пораза опозиције на изборима 1990.

Директор је „Колубаре“, фирме која се бави пројектовањем и инжењерингом.

Значи — да се вратим на почетак — или да изборе бојкотијемо сви, или да сви на њих изађемо!

Морамо да знамо да је СПС прошле изборе изгубио. Не би сада председник Милошевић онако „мушки“ треснуо књигу да те претходне изборе није изгубио! Распустио је Скупштину као „циркус“, а знамо да тај циркус не чине посланици демократских странака, него у већини посланици СПС-а.

СПАСАВАЊЕ ЕКОНОМИЈЕ — ПРВИ ЗАДАТАК

Које су по Вама сада, уочи избора, могуће коалиције?

Ја бих најрадије видео удружене све партије од левог до десног центра. Ту подразумевам Српски покрет обнове, Нову демократију, Демократску странку, Демократску странку Србије, Сељачку странку и све остале парламентарне странке али и Грађански савез и Српску либералну странку.

Међутим, пошто ми овде живимо са српским синдромом „оцеубиства“, ДЕПОС је створио странку Војислава Коштунице, и захваљујући ДЕПОС-у ДСС је добила 20 посланика у парламенту. Није необично да се он сада-понаша онако како се понаша. Овде је право свакога да иде својим путем и — срећан му пут!

Али, у ДЕПОС-у су остала три оснивача: СПО, Српска либерална странка и Нова демократија, ДЕПОС постоји и он као такав, у тој коалицији може да изађе на изборе. А и странке које су ван ДЕПОС-а а хоће да изађу с нама, добродошле су.

Питање је где ће отићи гласови којима располаже Српска радикална странка. Ту су се неко лево и десно крило СПС-а раздвојили и мислим да те две партије не могу да освоје већину. Њихова политика ће им се сигурно сада вратити: људи не могу да забораве Језду, Дафину, брзе пруге и стару штедњу, редове за хлеб и млеко, пензије и плате! Знамо колико су обећавали на прошлим изборима!

Шта би био први корак опозиције уколико сада освоји власт?

Ми смо сада под санкцијама и сигурно је да би оне биле брже скинуте да опозиција преузме власт у овој држави. Али питање је и тада кад и како. Јер и ми сигурно не би продали Србе у Босни и Крајини! А бојим се да их неко сада продаје. Такође ни Србе у Санџаку, ни на Косову опозиција не би продала, и ми бисмо имали тешку борбу да скинемо ове санкције. Али, то би ипак ишло неупоредиво брже са неком демократском влашћу овде.

Опозиција мора да заустави убрзано уништавање економске супстанце. Власт сада уводи порез од 2 одсто за железницу, на пример, да би извукли свог генералног секретара који је на челу железнице! Финансирају приватну сточарску производњу, део кредита им поклањају, а други део износе из земље, купују од дилера девизе а за њих нафту у Бугарској и Грчкој! Нафту купљену по 15 фенинга сељаку продају по марку и по и стварају привид да за њега не знам шта чине! Тако се остварује огроман профит, за који не бих имао ништа против да је он здрав. Он је вештачки. Тај је профит остварен на хиперин-

флацији и на осталим соц-економским манипулацијама. То су пословања која нас воде у пропаст.

Спасавање те већ уништене економске супстанце би био главни задатак опозиције уколико би дошла на власт.

Кључни проблем је такозвана „друштвена својина“, која је до сада била свачија и ничија. Шта са њом учинити?

Мислим да би целокупну друштвену имовину требало подржавати да би се видело чиме држава располаже. Отприлике, оно што је урађено у Русији. Повратити све оно што је приватизовано на крађи и превари, када су приватизоване огромне вредности. Био сам недавно у једној транспортној фирми где ме је фасцинирао и сам плац и број камиона и аутобуса, али сам касније сазнао да је директор, иначе један од челника СПС-а, власник 51 посто капитала који вреди 100 милиона марака! Знате ли када би на Западу човек могао то да заради?! Који је то минути рад који би он уложио да би узео 51 посто таквог капитала! То су сада неки економски цинови на стакленим ногама, и такви директори узимају новац из примарне емисије да би платили социјални мир и купили гласове бирача.

Неопходно је да економисти све то израчунају и да се друштвена имовина подели грађанима кроз некакве ваучере, као у Русији. Па нека свако са тим што добије на тржишту хартија од вредности располаже како зна и уме.

И капитал Срба који су успели у свету добро би нам дошао. Они желе да улажу у праве ствари, у производњу, а не у викендице. Срби из света би улагали овде када би имали сигурност, али не да прођу као Панић са Бранковићем. Панић је један од богатих људи у Калифорнији и он је део америчког сна, а не српског сна о свету, он није Рада — мирођија него је Милан Панић!

Не смемо дозволити да страни капитал уђе у Србију на начин како ће то СПС бити принуђен да прихвати. А продају Србију будзашто. Ми то нећемо дозволити!

Суштина програма Нове демократије јесте да се кроз регионализацију привредног развоја у Србији укључимо у европске токове.

Какав је Ваш однос према питању Косова?

Шиптари морају да схвате и прихвате реалност да је Србија њихова домовина. То би показали ако би сада изашли на изборе. Да све што имају — кажу у парламенту! Онда би се о свему лако договорили. А приче о нацији, о великој Аланији, све су то приче 19. века! Ми на овим просторима можемо да живимо једино заједно, а не једни поред других! Не дај Боже да им падне на памет неки други пут, донеће страшну несрећу свом, албанском народу. И што пре се буду укључили у политички живот Србије, то боље за њих.

Какову улогу треба да има телевизија?

Ако је Румунија показала како се уз помоћ телевизије руши власт, онда смо ми показали како се уз помоћ телевизије одржава власт!

Немам ништа против да социјалисти оснују своју телевизију. Наследили су имовину Савеза комуниста и Социјалистичког савеза, па

су данас вероватно најбогатија партија на свету! Оно што је рекао њихов генерални секретар — да је СПС сиромашна партија — ништа циничније одавно нисам чуо!

БОЉИ И ЛЕПШИ ЖИВОТ

У парламенту сте покушали да повратите један закон. О чему се ради?

То је Закон о слободи од страха, који је '45. године покушао да уведе Драгић Јоксимић, доктор правних наука и адвокат по занимању. Он је био један од бранилаца Драгољуба Михајловића на процесу, а свој живот је завршио у Сремској Митровици '51: када се обесио о радијатор у својој ћелији, у присуству власти! То ће отварање архива показати, и уопште те архиве су веома интересантне.

Ја сам тај његов предлог закона само модификовао на данашње време. Један од чланова тог закона био би да ће се казнити онај ко изазива страх у време избора. Овај закон је посебно интересантан због тога што се до данас ништа није променило. И онда су лидери опозиције хапшени, малтретирани и кињени као сада. До туче у скупштинама, пребијања народа у редовима, до тих неких паравојних и парамилитачких јединица.

Предлог закона је одбачен, тако што је председник републике треснуо књигом и повукао онај „мушки потез“! Али, дискусија о томе ће се наставити када сви буду поново у сали.

Какав је Ваша порука грађанима Србије?

Ја сам животни оптимиста. Све има свој крај, према томе, доћи ће крај и овим нашим несрећама и мукама.

Ми знамо шта су социјалисти до сада обећавали, шта су до сада испунили. Наша обећања остају иста — ми знамо, можемо и хоћемо боље! Сигурни смо да врло брзо можемо Србију извући из блата, према томе, нека нам народ Србије овог пута пружи шансу!

Бољи и лепши живот сваком човеку у Србији — то је моја порука и наш суштински циљ.

Како ви видите будуће односе Србије и Црне Горе?

Ми знамо како је ова држава направљена. Мени је јако криво што нису расписани избори и за Савезну скупштину. Заостравање односа са Црном Гором је последица нездравог односа на коме је прављена ова држава.

С једне стране део политичких снага у Црној Гори мисли да би они самостално много лакше скинули санкције. Док те тенденције јачају, с друге стране се долива уље на ватру тајним односима две владајуће странке у Србији и Црној Гори, што ја никако не разумем.

Зауостављају се камиони на републичкој граници, чују се оптужбе о шверцу и никоме ништа није јасно! Нешто се ту иза брда ваља.

Ми са црногорским партијама имамо пријатељске односе, са ДПС-ом, Либералним савезом итд, тако да смо обавештени шта се догађа на црногорској политичкој сцени.

Сарадњу која засад постоји требало би да негујемо. Немамо другог избора.

БАНКАРСКА ИМПЕРИЈА СОЦИЈАЛИСТИЧКИХ БОЈА

ОКРШАЈ КОД ОК ШАЛТЕРА

Мало ко може да их обиђе. Да потисне из мисли и свог живота, уопште, њу или њега, банкарку или банкара. Јер, у трагању за властитим новцем који му банка даје само онолико колико јој се хоће, док остатак мирно обрће за властите (читај: државне) потребе, наш несрећни грађанин одавно је навикао да обија њене прагове и снисходљиво чучи пред њеним шалтерима. Притом углавном покорно ћути и трпи, пошто зна: у дичној му домовини, јединој коју има, право и морал су мислене именице и не вреди их ни спомињати. Али вреди — голог преживљавања ради — сачекати ону кашичицу исплате: с текућег рачуна где је „легла“ плата или пензија; са жиро рачуна где је, недељама након уплате послодавца, можда најзад стигао поштено зарађени хонорар; или пак с тзв. старе девизне штедње, коју је, зна се, држава узаптила, а њему, грађанину, маже очи понеком мрвицом, док о исплатама по уговору с државном дамом госпођом Дафином или некад ауторитативним газда Јездом, наравно, нема ни говора.

„ВАЖНИЈИ“ ОД ЛЕКАРА

Прича није нова, напротив, препричавамо је месецима, годинама чак, али није незамисливо опет јој се вратити, уз употребу мало оштријих, заправо оних правих речи које се у штампи из необјашњених разлога не употребљавају. Као да неко мази банкарке; као да не лежи да им се замери, ко зна зашто...

Пошто у овом случају наведених ограда нема, читаоцу ће бити предочене извесне, надохват покупљене, али запањујуће чињенице. Рецимо, службеница у једној банци, у једном граду — нека то, примера ради, буде Вршац — има... седам пута већу плату од месног гинеколога! А када дотични стручњак хоће, односно када је недавно, заправо, пре деноминације, хтео да подигне с рачуна своју месечну зараду, могао је да добије — само једну милијарду динара, док му је за наредну или за трећу милијарду тражена провизија! Другим речима, требало је да властита новац подели с неким тамо банкарским величанством и да се можда још осећа почастованим што му је и толико омогућено...

Кад смо већ код медицинске професије, споменимо да лекари у београдским домовима здравља зарађују упола мање од оних који им, уз пословну шалтерско-банкарску ароганцију и нескривено презрење, зарађени новац додељују „на парче“.

У београдским банкама, опет, код којих грађанин има жиро-рачун, већ пословишно затежу с исплатама колико год могу. И тако,

Плаћени су боље од лекара, професора Универзитета — о „ситној интелектуалној риби“ да и не говоримо. Очигледно такве банке и такви банкарни одговарају онима на врху. Чак су им неопходни...

Писмо: **Нада МИЈАТОВИЋ**

хонорар уплаћен — говорим о одређеном примеру у Славија банци — тринаестог у једном, књижен је тек седамнаестог у наредном, а грађанин је извештај о уплати примио четвртог у трећем месецу. Дакле, после седам недеља! И сада се он пита, да ли је тај до бесцења девалвиран износ „смео“ да потроши пре тог четвртка, и да је то учинио, да ли би „упао у минус“, или банка не би имала право да му тај вештачки „дуг“ прикачи?

НЕМОЋНЕ ШТЕДИШЕ

Чисто сумњам да не би, јер банке могу да раде што год им се прохте. Да узимају све што им је и колико им је потребно за властите позамашне плате које — сачувај Боже — не леже на рачуну да би се одатле, као другим смртницима, делиле на пипету, него им се, нормално, исплаћују у кешу. Узгред, може ли неко да ми укаже макар на једног банкарског службеника коме је један једини пфениг, или један једини цент — о маркама и доларима да не говоримо — остао узапћен старом девизном штедњом, као нама, обичним смртницима? А претпоставка се, у поверењу, односи и на политичаре и многе друге грађане блиске власти, и то не само у вези са старом девизном штедњом, него и с „Дафиментом“ и „Југоскандиком“, као и с добијањем кеш лове уместо „сиће“ на чеку.

Набројаним примерима ни издалека није исцрпљена прича о свемоћи банака. Има их још, као она о народу нашем неуништивом који воли да путује у иностранство, упркос, или за инат санкцијама, а за то су потребне девизе, с уредном потврдом банке на износ од, највише, 1000 марака. Ништа једноставније, помислићете ако имате нешто стране валу-

те у сламарици, а мању или већу количину истих на отетом вам „старом“ рачуну: отићи ћете у своју банку и добићете потребну потврду.

У реду, добићете је, али како? Бео, Југо и друге банке код којих су грађани имали у нека стара времена девизне рачуне, радо ће вам дати „признаницу за границу“, али уз провизију од један одсто и то, наравно, по црном, најцрњем курсу, а не оном по којем вам исплаћује. Можете се бунити, можете запенушити од беса што на основу властитог, узапћеног рачуна немате право наgratis потврду да собом носите у иностранство колико је дозвољено, или можда много мање — неће вам вредети. То је тако, рећи ће вам службеница или службеник, који се, бар у поподневним часовима, а конкретно у Југобаци у Улици Српских владара у Београду, од лењости и немања посла вуку као црево, против тога сте ви, обесправљени штедиша, потпуно немоћни.

НЕКОМЕ, ИПАК, СЛУЖЕ...

Зато су они моћни. И њихове колегинице и колеге у неким другим канцеларијама „тамо иза“, где... заиста није јасно шта раде. И за шта примају астрономске плате. Можда за то што служе потребама оних који владају, који имају моћ и могу да троше туђе паре за своје страначке потребе...

И још нешто: та војска запослених у свим банкама заредом, што ће рећи, привилегованих па тиме подмићених, ни у лудилу не би на неким следећим изборима гласала за други и друкчији систем — намерно избегавам реч странка, јер то је у овом контексту неважно — који би успоставио правну државу. Разумљиво, јер у правној држави шалтерски службеници у банци, не само вршачкој, већ у било којој, не би могли да имају — не седам пута, него ни седам динара већу плату од гинеколога, хирурга, лекара опште медицине. Него бар седам пута мању. И не само од њих... Али, странци на власти, несумњиво, овакве и сличне аномалије и те како одговарају. У противном, не би тих аномалија ни било... Не би их сама власт стварала...

ПРИЧА О СОЦИЈАЛИСТИЧКОЈ ПАРТИЈИ

ДРУГОВИ СЕ НИСУ ДОВОЉНО НАЈЕЛИ

Када је Депос у својој предизборној кампањи обећао живот без санкција, Соња Караџић се путем НТВ Студија Б грохотом насмејала. Панићево залагање за мир је представљено, а и доживљено, као лакрдија још једног издајника. Ништа боље се није гледало ни на понуду да плата буде у висини од 1000 марака, мада ју је Вук Драшковић упутио оном истом народу који је само две године раније толико зарађивао. Категорије попут мира, живота без санкција и плате у висини социјалне помоћи у Немачкој, вероватно ни у једној земљи на свету не би представљале баш успешан избор предизборног маркетинга, па није ни у нашој. На жалост, из сасвим других разлога. Соња Караџић се није грохотом смејала зато што је сматрала да је живот без санкција једно нормално и природно стање. Дакле, опозиција је окарактерисана као неко ко обећава много и неумерено.

Чак и да је тако, чињеница је да то нико не може да докаже. Да ли је опозиција лагала или не, да ли се хвалисала или не — никада нећемо сазнати. Тренутак у коме су све то обећавали је прошао, а њега је искористила једна друга политичка странка. Дакле, СПС је једина извесност на нашој политичкој сцени. Само она је имала ексклузивно право да пред лицем јавности провери да ли је кадра да учини све оно што је у својим предизборним слоганима најављивала. А најављивала је много и дуго.

Прва предизборна кампања СПС почела је на време, пре него што је партија уопште

Ово је тужна прича о обећањима која су од нас направила крпе. Тужна прича ће се наставити, а ми вам желимо срећан пут кроз нове пароле. Нема неизвесности да ће тако требати

Пише: **Сандра ПЕТРУШИЋ**

конституисана и пре него што су расписани први вишестраначки избори у Србији. Зашто да не, њима је у руке пао зајам за Србију заједно са милијардама или циклијардама које је у претходном периоду скупио СК. Ако се томе додају некретнине са све телевизијом, изборна трка је могла да почне. Недостајало је само мало слатких обећања. Али, ту је била градоначелница.

„Верујем да ће то бити партија, не колективна, него партија појединца који желе да заједно створе нов квалитет, да се боре за социјалну правду, за солидарност међу људима, за хуманизам, за поштен однос према раду“, обећала је гђа Слободанка Груден непосредно пре него што су рашчишћени појмови да ли ће се ССРНС улићи у СКС

или обрнуто, и додала: „Моћи ћемо да окупљамо људе који верују у социјализам, који неће имати мржње према другом човеку, без обзира што не мисли као што ви мислите. Који ће желети да живи у друштву где ће човек бити највећа вредност и неће бити подвргнут ни терору идеје, ни тиранији профита, где човек неће, рецимо, бити изгубљен зато што нема посао“.

Тако нам је обећала градоначелница тик пред „братоубилачки“ рат, тик пред 9. март и тик пред отварање новог радног места под називом „плаћени одмор“. А да би њена обећања била комплетна, требало их је зачинити са мало славне прошлости и, наравно, културом. Ко ће боље него академик Антоније Исаковић: „Сматрам да се са Социјалистичком странком ми најпре можемо вратити Европи, јер смо Европа увек и били. О томе нам не сведочи само наша ововековна прошлост већ и наша средњевековна историја. Високи Дечани су били Европа још пре Европе“, подсетио нас је Антоније Исаковић, мада нам том приликом, а ни касније, није објаснио да ли су Високи Дечани још увек, ако не Европа, онда бар Србија.

После тако нежне, а ипак историјски моћне увертире, изборна трка је могла да почне. Следећи задатак СПС био је да прикаже ко је ко и шта је шта у Србији. Ко ће боље од Радоша Смиљковића:

„Управо ми смо започели да рушимо једнопартијски монопол чиме смо створили процес опште друштвене демократизације у Србији и источној Европи“. (Ваљда човек до тада није чуо шта се догодило у Чешкој и Румунији). Дакле то је СПС, али ваљало је понешто рећи и о другима. Г. Смиљковић је био исцрпан, ДС је оптужио да тражи распродају свега онога што су генерације радника и сељака деценијама стварале, а реформисте да се наводно боре за очување Југославије само тамо где је нико не угрожава, у Црној Гори и Србији.

Ако мислите да је то било довољно да Србија сазна ко је ко у њој, грдно се вараје. Последњу је морао да каже „велики тата“: „Разни лажни пророци и лудаци нуде српском народу као залог будућности и у име прошлости — националистичке обрачуне, реваншизма и општи хаос“. Да би слика била

комплетна помену је и рушилачке и примитивне снаге као и издајце које су у време Осме седнице биле у мишјој рупи, а сада би на политичку сцену.

Једној земљи која је бар те давне 1990. претендовала да понесе назив демократске били су потребни избори. И права кампања. СПС је отпочела серију митинга под називом „За мир, слогу, бољи живот у јединственој Србији и Федеративној Југославији“. Да би наш народ што боље схватио слоган, Слободан Милошевић се широм Србије пео на говорнице (тада је то редовно чинио) и појашњавао тачку по тачку. Па је у Бору крајем новембра између осталог рекао: „Зар би било ко разуман могао да прихвати као добру идеју да преко ноћи истера стотине хиљада људи на улице, да не тражи и не налази друга, боља, хуманија решења за њихову егзистенцију“. И тада, а и сада сви смо се сложили — нико разуман то не би урадио.

Истина о СПС је почела да се шири Србијом. У Нишу смо сазнали да је Србија сада једна (тада се још нису помињале оне три-четири) и да је она отаџбина сваког, без обзира на националну и верску припадност. Мада на том митингу нису говорили Ругова, Агоштон и Угљанин, нисмо имали разлога да не верујемо г. Животи Живковићу, градоначелнику Ниша. На истом месту смо такође сазнали да ће се Србија определити за мир, економски и културни просперитет, а не за сукобе и мржњу који ће блокирати све напоре да се изађе из кризе. Било је то време када се марка куповала у банци, када је месечна инфлација била 3%, када је Југославија била цела, а сви Срби у једној држави и када је просечна пензија била око 500 марака. Дакле, права криза из које је правим избором требало изаћи. И још нешто, било је то време када је председник Србије још увек помињао културу.

До првог круга гласања сви грађани су већ били уверени у то да је највећи део посла обављен (укидањем покрајина) и да нас сада очекује само привредни препород. Уз обећани мед и млеко, СПС је на свом Главном одбору ипак утврдила и нешто конкретније ставове. Закључено је да ће се залагати за Југославију као федерацију равноправних грађана и равноправних федералних јединица, за Србију засновану на владавини права и социјалне правде, за Косово без расејања грађана уз довођење и насељавање нових, за мир, слободу свих грађана, за поштовање људских права, за прогрес и економски просперитет.

Стручњаци су израчунали да ће инфлација у следећој години бити око 20%, страначки прваци се нису међусобно сучелили, странке су се на филмској траци низале брзином хлеба на покретној траци и вишестраначки избори су могли да почну. Опозицији, којој се баш и нису свидели услови, г. Милошевић је поручио: „Треба да знају да ова држава ником не би дозволила, да после свега што је учинила, доводи у питање њен углед“.

Парола „Са нама нема неизвесности“ је упалила. Слободан Милошевић је 11. јануара '91. приредио свечани пријем поводом победе на коме је први и последњи пут добровољно примио парламентарне чланове опозиције. Само четири дана после тог свечаног

СПС

**БИЈАФРА 1946,
АЛБАНИЈА 1958,
РУМУНИЈА 1949,
ИСЛАНД 1243,
КИНА 223 П. Н. Е.
САРАЈЕВО 1993,
МАУРИТАНИЈА 1814...**

**НЕ ПРОПУСТИТЕ ПРИЛИКУ ДА ПРОШЕТАТЕ КРОЗ
ДЕО ЧОВЕЧАНСТВА**

догађаја, тадашњи председник Југославије **Борислав Јовић** упозорава да ће се с обзиром на снажне дезинтеграционе тенденције у земљи, Југославија, по свему судећи, распасти. Све поборнике горе поменуте пароле, а и оне који то нису, ова изјава је затекла неспремне. Како то да СПС (са којим нема неизвесности) није знала да се Југославија распада већ се залагала за њено очување на федеративној основи. Да ли је могуће да им Борислав Јовић није чак ни натукнуо у време предизборне кампање о чему се у ствари ради и на тај начин их довео у ситуацију да испадну лажови?

ДОЛАЗАК МИЛАНА ПАНИЋА

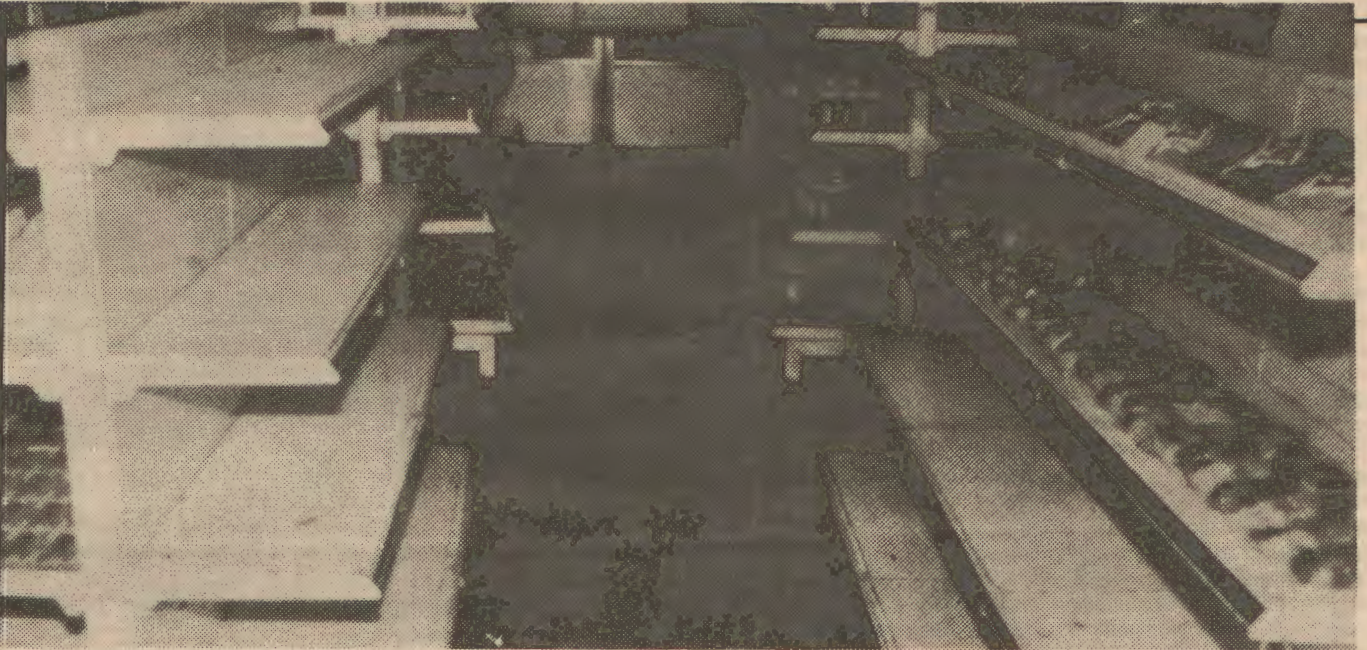
А онда су догађаји почели да се нижу. Букнуо је рат у Слоенији, па у Хрватској — у воду је пало и друго предизборно обећање под називом „мир“. Најављена инфлација није износила 20% већ 291%, а лично доходи су уместо увећања претрпели пад од 16,9%. Друштвени производ је опао за 15%; индустријска производња и извоз за 20,7%. Толико о трећем обећању које се односило на економски просперитет. Помпезно најављивана приватизација доживела је шок већ 21. јануа-

ра у виду нових пореских обавеза путем којих је приватни сектор доведен на руб егзистенције. Што се односа према праву, моралу, равноправности, хуманости и поштовању туђег мишљења тиче, демонстрацију смо имали прилику да видимо 9. марта када је на политичке неистомисљенике изведена не само сва милиција, већ и ЈНА. Извођење тада још увек заједничке војске за целу СФРЈ од стране г. Јовића не појашњава само каква ће бити природа режима у Србији, већ и какав је однос владајуће странке према осталим федералним јединицама, које нису дале свој пристанак за извођење војске и којима је Милошевић гарантовао равноправност. Тек да се зна чија је војска.

Непланиране околности су почеле да се нижу онима са којима нема неизвесности и који су једини у стању да сачувају мир. Међутим, непланиране околности нису чудо, чудо је могућност народа да их баш у тим количинама прогута.

А онда је дошла и друга година владавине социјалиста, а са њом још и још непланираних околности. Рат је букнуо и у Босни, уведене су нам санкције, а народу се чинило (не знајући шта га тек чека) да је дошао на сам руб егзистенције. Основан је Депос који је

MARKET

ВЕКОВЕ. БУДИТЕ МЕЂУ ОНИМА КОЈИ ЋЕ ВИДЕТИ ОНО О ЧЕМУ НАЈВЕЋИ МОЖЕ САМО ДА САЊА

пред зградом Скупштине из дана у дан приказивао своју моћ уз помоћ неколико стотина хиљада присталица, композитори су клечали, студенти су демонстрирали прескачући драгоцене испитне рокове уз помоћ којих су добијали визу за земље у којима је живот, а СПЦ је издала Меморандум у коме се између осталог каже: „Ничија столица није важнија од судбине целог народа и нико нема монопол над народом и будућношћу наше деце“. Искамчени су још једни, превремени и подједнако равноправни избори.

Погледи на Србију просечног грађанина и СПС-а у том тренутку су се разликовали више него икада. Синдикат је октобра '92. издао саопштење којим је упозорио да је 90% одсто грађана нове Југославије сиромашно, а **Радоман Божовић** да је Програм за ублажавање последица економске блокаде у многим областима почео да даје конкретне резултате. Народ је и даље веровао да је **Милан Панић**, човек кога је СПС најавила као спаситеља, збиља и спаситељ када је СПС почео да тврди како је он само пролазна епизода у чије способности су од првог дана сумњали. Народ је такође веровао у тржишну привреду (катеорију чије постојање СПС никада ни-

је довео у сумњу) када је отпочео принудни откуп жита у корист Робних резерви.

Приближавали су се избори, али и хладна, гладна зима, а Панић је обећао нафту за хуманитарне сврхе. Ваљало је нешто учинити. За почетак председников експозе у Скупштини. „Иако под великим притиском санкција, нагло расте склоност да се питање економије наше земље третира од данас до сутра — влада Републике Србије управо у тим околностима треба да има и довољно храбрости и довољно компетентности да не подлегне тој склоности и да у суженом маневарском простору буде у стању да трезвено и стручно процени све чиниоце од значаја“, рекао је Слободан Милошевић и додао да, иако мисли да санкције неће још дуго трајати, верује како су оне изазов који Србија не трпи први пут и у коме уме да се докаже.

Мада је **Владимир Ристин**, директор „Југославија комерца“ изјавио да га тај говор асоцира на молбу да вози глисер у базену у коме је могуће само леђно пливање, многи су наоштрили своје херојске српске нагоне са жељом да се докажу. Томе им је припомагао још један председников говор који је,

као случајно, одржао на нафтном налазишту у Турији баш у време када је Панићева нафта требало да стигне. „Врло ми је драго што сам на лицу места могао да се уверим да оптимизам наших нафташа није празан, већ заснован на чврстим чињеницама“, обрадовао нас је председник и тим и чињеницом да се нећемо смрзавати, нећемо гладовати, а највише овим: „Наша економија је у стању не само да одржи своје виталне функције већ и да напредује“. Дакле, већ смо имали рат, већ смо имали санкције, већ су се догодиле све непланиране околности, а вођа СПС је тврдио да се то неће, бар не битно, одразити на наш стандард.

И за неверне Томе би то било довољно да се којим случајем нису огласили стручњаци који су нам шапнули да се код нас производи само 1.180.000 тона нафте, а да нам је потребно још четири милиона тона, као и то да је колапс захватио кључне индустријске гране и да се сада очекује само ланчана реакција.

СПС се брзо снашао, саопштио нам је да је за то крива Савезна влада, СССР која се распала, Немачка која се ујединила, САД који се удвара муслиманима и ЕЗ из само њој знаних разлога. Али, за победу на изборима није

било довољно само указати на кривца, једна озбиљна странка морала је да укаже како са њом и у таквим околностима тече мед (млека већ није било на тржишту). Због тога није било на одмет да Слободан Милошевић незадовољном Синдикату металаца открије вест да, иако можемо са санкцијама, питање је не деља, а не месеци док се оне не скину.

Оскар Ковачу, осведоченом социјалисти, али и осведоченом економисти, то није било довољно, па је упозорио како ће српска влада у међувремену појести сав капитал. Дакле, ваљало је нешто брзо и ефикасно учинити. Шта боље од Конгреса (подмлађивања)?

Била је то прилика да СПС покаже не само шта ће учинити, већ и шта је до сада учинила и због чега српски народ треба да буде захвалан. Борисав Јовић је у свом уводном говору све прецизно образложио. На првом месту је истакао како је СПС заслужио за сва грађанска права и слободе, за стварање 80 странака, за слободно изражавање политичке воље путем демонстрација и за укидање сваке дискриминације, било да је политичка, верска, или национална.

Да се којим случајем радило о говору одржаном пред прве изборе, можда бисмо имали могућност да му поверујемо, али он је све то изрекао после личног извођења тенкова на демонстранте, после хапшења једног лидера, после нестанка муслимана из воза и после смене судија у независном судству (од пет најурених судија троје је било друге националности). Међутим, г. Јовић је изгледао као неко ко верује у оно што прича (што је нашем просечном бирачу изгледа довољно) па је свој исказ крунисао реченицом: „Сачувана је матица српског народа“. Тако смо коначно схватили да је успешан владар онај који успе да сачува биће свог народа без обзира на шта се оно у међувремену изродило.

„СРБИЈА СЕ САГИЊАТИ НЕЋЕ“

Ипак, конгрес као предизборна победничка активност не би успео да се на говорници није попео сада већ замрзнути председник Србије, најављен као ујединитељ српства који нам је саопштио да ће се креатори санкција врло брзо покајати због своје грешке и да ће санкције отићи у неоврат. Готово да је жалио због тога, јер је СПС снага пуна виталности и способности да одговори изазову времена и тешкоћама са којима се суочава.

Лорд Овен изгледа да није слушао „ујединитеља“ па је изјавио: „Укидање санкција? Ни у сну. Ради се управо на томе да се поштре примене“. А српски народ није слушао или није веровао Лорду Овену.

За то време су на светлост дана изнети многи страни производи, радње су постале пуне и шарене, а продавачице су нам у поверењу шапутале да је то роба из времена Анте Марковића која се до сада крила. Отпочело је и убрзано штампање новца, тако да је др Даница Поповић била принуђена да упозори: „Ако се настави са штампањем пара и социјалном демагогијом, крајем године јешћемо новац јер ништа друго нећемо имати“. РТС је објавила срамну емисију о Милану Панићу, а Вучелићу чак није ни замрзнута дужност у СПС, јер генерални директор нема директни утицај на информативни програм. Кампања

се, дакле, захуктала и ваљало је бацити и по које обећање у живом контакту. Слободан Милошевић је кренуо, додуше, нешто троме је и нешто пробирљивије него раније, мада му се то није одразило на количину обећања.

„Добро знамо да Србија неће трпети патње ни од глади, ни од хладноће, али неће ни умирати од страха... Није тачна формула питања како преживети у условима санкција. Напротив, формула мора да буде како убрзати развој у условима санкција користећи компаративне предности наше привреде“, премијерно су чули грађани Сремске Митровице, док су они у Руми добили још нешто боље: „Домаћа привреда није у безбедној ситуацији, нити у њу може доћи. Видљива је живавост и виталност те привреде“. Шлаг је дошао на крају у виду обећања да ће почетком године, а нарочито у пролеће доћи до читаве лепе инвестиционих програма.

Да је тако нешто могуће, потврдио је и тадашњи премијер Радоман Божовић који је у предизборној кампањи крстарио Косовом и оптуживао Панићеву владу чак и за многе објекте чија је изградња почела пре пет година, а никада није завршена. Он је на конференцији за штампу одржаној само пар дана пре избора изнео податак да је под санкцијама дошло до незнатног пада друштвеног производа у вредности од 20%, али и до значајног пораста у другим привредним гранама као што су електропривреда, рударство и гасови. (Вероватно је у питању сузавац пошто је то једино што се расипало током њихове владавине).

Свој допринос кампањи су дали и млади социјалисти на чијој конвенцији је Слободан Милошевић истакао како нема тих тешкоћа које Србија неће савадати. Горан Перчевић је то крунисао речима: „Ми демократију стварамо и зато нема потребе да нам је неко увози“.

СПС је још једном обећала све што се обећати могло, и скидање санкција и благостање под санкцијама, и успех и препород и демократију. Остало је само да се то појасни. Зато су смишљени предизборни спотови и слогани.

Било је довољно да Добрица Ћосић у једном интервјуу изјави како ће се Србија повијати, сагнути, али не и клекути, да вођа „лични“ кова који са својим народом ратује сам против свих узвикне: „Србија се сагињати неће!“ Лепо звучи. На жалост, само то. Ипак, довољно да се на то надовеже: „Ми ћемо се против неправде борити и заједно са вама победити“, као ни она типична за СПС који не тражи гласове за себе, већ гласове против целог света. „Гласајте за независност српског народа у новом светском поретку“.

„ТАКО ТРЕБА“

Данас, на прагу нових избора, било би сасвим нормално да су већ испуњена сва предизборна обећања. Од скидања санкција остала је само херметичка блокада, од широкле лепе инвестиција — инфлација већа од милион процената, од победе над неправдом само „неправда“, а сагињање се одавно претворило у бауљање. Србија већ гледају и Србија се већ срзава. Дакле,

могло би се рећи да СПС и њен челни човек нису од речи. Тачно је — нису, али не у потпуности. Два слогана су се показала сасвим искреним и сасвим тачним. Први, који није баш слоган, али је већ постао национална баштина — онај у коме нам ускоро замрзнути председник саопштава да неће ништа да мења. У праву је, ништа није променио, једино што више није само сам против света, већ и против огромног дела сопственог народа (вероватно против свих, али им дозвољавам да то једном схвате сами).

Други, који је уједно и врхунац цинизма њихове владавине, а гласи: „Довршићемо започето“. Тачно је, они довршавају започето. Југославија је разбијена, Срба је најмање у Србији, од Велике Србије је направљен највећи ситојеж који је икад аједна држава доживела, народ је опљачкан до голе коже и доведен испод руба егзистенције у ситуацију у којој се многи између понижења и глади одлучују за самоубиство.

Од грађанина су узете све девизе, опустошени су њихови пензионери фондови, натерани су да продају злато (чак и зубно), ускраћено им је право и на рад и на новчану зараду уколико раде. Остало им је само мало апарата по кући, по неки телевизор (срећнијима) и шпорет (несрећнијима). СПС се још није докопао тога, а ако израчунамо колико вреди неколико милиона шпорета схватићемо да то није мала ставка. Уколико бисмо их продали и те паре им однели на ноге можда бисмо имали прилику да избегнемо ову фарсу од нових избора. А можда и не бисмо, све мора да буде демократски.

То нас враћа на један давни интервју који је Слободанка Груден дала „Свету“ и у коме је рекла да је извесне пропусте комуниста могла да разуме тек онда када је разумела речи своје мајке, предатног комунисте: „Несрећа је што се наши другови нису довољно најели“. Очито је да нису, питање је само колико ће их држати апетити и да ли је за његово задовољење адекватна цена живот свих нас.

Е, да би се другови довољно најели, ми ћемо морати да прођемо кроз још једне изборе. И кроз још једну кампању. Она је већ почела. Зар није Милошевић са поштеним муслиманом склопио мир? Зар није Караџић најавио крај рата? Зар није Јовановић запретио опаком свету да СРЈ неће учествовати на новој мировној конференцији уколико нам не скину санкције? Зар се није свет од тог ултиматума најезио од страха?

Ако је то довољно, онда ће СПС и овог пута наћи бираче. Могла би да слаже и обећа шведски стандард, вредело би и ко све горе набројано. Могла би, али неће. Радње су нам и даље празне, станови лишени грејања, а у аутобусима се возимо горе од стоке, јер она бар не чека сатима да је утоваре. Тако нам је и по свему судећи, тако ће нам и бити до избора. СПС овога пута очито неће куповати гласове удобнијим животом, јер је по свему судећи исцрпла све залихе. Остао јој је само српски јуначки интерес. И одлучно „не“ опаком свету. И још по нешто што ћемо сазнати када пусте нове слогане и нове спотове. А можда нас чак и обиласком?

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ ВУКА ДРАШКОВИЋА

ТРИ САТА
НЕДОВОЉНА

У петак 22. 10. 1993. одржано је у Дому омладине књижевно вече Вука Драшковића. Повод: излазак из штампе Драшковићевих сабраних дела (Молитва I, Молитва II, Нож, Суднија, Руски конзул, Коекуде Србија, Одговори). Издавач „СТИЛОС“ (други издавач Агенција „Драганић“) ово вече планирао је још за почетак лета, али су јунски догађаји и хапшење писца све то пролонгирани за четири месеца.

Сала Дома омладине била је дупке пуна, а завршни део вечери протекао је у складној равнотежи елемената књижевног и политичког митинга.

Када би се књижевним вечерима могле водити политичке изборне кампање Вук Драшковић би се убрзо нашао на челу Србије! Ово је утисак који се намеће после књижевне вечери Вука Драшковића одржане у препуној сали Дома омладине у Београду.

Ни пуна три сата динамичног и узбудљивог разговора нису била довољна да се замори знатижељна београдска публика. Вече — много више од књижевне вечери. Разговори су улазили и у сфере политичког, историјског, националног. Уз учешће академика Николе Милошевића, књижевног критичара Љиљане Шоп и надахнутог водитеља Александра Чотрића, форме изражавања су достигле потпуни књижевни колаж: од приповедачког, драмског и поетског казивања до сатиричног, анегдотског и афористичког сажимања. Ритам комуникације се кре- тао од беседе до полемичке трибине.

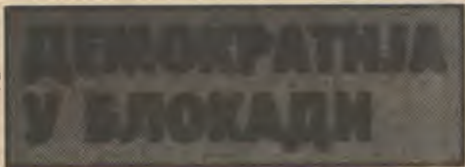
Благонаклона, али и провокативна публика је омогућила Вуку Драшковићу да се по- тврди као толерантан саговорник, али и оштар полемичар.

Својим метафоричним и сугестивним казивањем Вук Драшковић је остављао мало про- стора за опонирање. Кроз његову књижевну призму политика се ослобађа од баналног и вул- гарног приступа, а решавање националног питања условљава дубоким моралним и хуманис- тичким преиспитивањима. Принципијелним сагледавањем сопственог етноцентризма, духов- ним повратком светосављу и хришћанству, Драшковић ослобађа национално од патолошких тензија и агресија. Тако се национално уздиже до врхунског културног и моралног идеала.

С. Г. и И. Р.

МАГА СРБИЈА

Како странцима повик „Вуче! Вуче!“ казује да је реч о „Вучићу“

Москва, 27. октобар. — На демократски митинг у град Ваљево кренули смо из београдског седишта Српског покрета обнове (СПО). Кабинет његовог лидера Вука Драшковића и још неколико просторија налазе се на другом спрату, а на првом ресторан. Ресторан, као и цела зграда, припадају шефу једне грађевинске фирме, која пружа финансијску подршку Вуку.

Аутомобил — „БМВ“ и амерички цип такође су својина поменутог бизнисмена. Уобичајена пракса у свету је следећа: ако СПО дође на власт, трошкови предузимача ће се исплатити. За Србију је специфично следеће: претходне ноћи директно пред вратима седишта Вука Драшковића убијен је други један бизнисмен, који је подржавао странку. Сви су убеђени да су то урадили људи председника Србије С. Милошевића или председника Српске радикалне странке В. Шешеља.

Одлазак је подсећао на филм „Сва председникова свита“: газда, његова жена, саветници, телохранитељи, новинари. Међу последњима су обавезно жене са промуклим гласовима, које непрестано пуше.

Ја сам био у истом аутомобилу у коме је била и газдина супруга — Дана Драшковић. Маркантна жена: лепа, паметна, у скупом розе костиму и са тамним наочарима. Из породице српских четника: у Другом светском рату југословенски партизани — комунисти су убили много њених рођака. Стога се Дана већ 20 година бори против комуниста. („Зар од пелена?“ — упутио сам јој провидан комплимент, зашто сам био награђен блиставим осмехом). Неколико пута су је отпуштали с посла, судили јој. Прича се да је она још радикалнија од Вука. Интересантан детаљ за летописе српске демократије је и то да је у том истом Ваљеву, када смо се упутили, Дана ударила флашом по глави једног од својих политичких противника.

„Вас не зову случајно српском Вини Мандела?“, упитао сам је.

„Не. Мене зову српском Маргарет Тачер“. После Милошевића и Шешеља, Драшковић је трећи политичар по популарности у Србији. У Београду је његово име исписано на стотинама зграда. Чим се појавио у Ваљево и стао пред микрофон, из масе су се заорили

узвизи: „Вуче! Вуче!“ „Вуче“ на српском значи Вучић. Старци бивши четници прилазили су Вуку и тражили од њега да их поведе ка победи. Доносили су му децу да их он пољуби. И за све то време чула се химна Краљевине Југославије.

Сви југословенски краљеви били су Срби и није нимало случајно што је на митингу пуштена та музика. Вук Драшковић је своју политичку каријеру почео као националистички лидер. Али, 1990. године основао је Српски покрет обнове коме је дао прозападну оријентацију. Очигледно да паролa „Запад ће нам помоћи“ није била популарна само у Совјетском Савезу.

Запад је, изгледа, желео да помогне локалној демократији. Међутим, то је учинио веома неспретно: трговинско економске санкције само су учврстиле Милошевића. По мишљењу Вука Драшковића, санкције треба укинути, али тако да то изгледа као заслуга српских демократа, а не као победа званичног Београда. Како то да се постигне, нисам разумео.

Александар Васиљев
(„Комсомолскаја правда“)

КУРИР ЈОВИЦА, ВИТЕЗ ОД „БЕЛЕ РУЖЕ“

Јован Влаховић, самозвани командант штаба блокаде Дунава није јавности непозната личност.

Човек који заједно са Радомиром Смиљанићем и Милићем од Мачве води донкихотовску борбу против „новог светског поретка“ појавио се у децембру 1989. године са заставом Европске заједнице на забрањеном митингу Срба у Љубљани. Тада је демонстративно и пркосно прошао улицама, дао више изјава за штампу и на крају био ухапшен.

Не знамо како ће се Влаховић овога пута провести, али хапшење у Љубљани није било његов први боравак иза решетака.

ПОРУКА ДЕВЕТОГОДИШЊЕ ДЕВОЈЧИЦЕ

МОЈА ЗЕМЉА

Пријатељу, како да упознаш моју земљу када је тенкови газе, када се у њој пуца, када се деца више не мазе?

Како да упознаш градове којих више нема?
Како да упознаш људе и децу, када не знају шта им се спрема?

Моја земља беше најлепша на свету.
Моја земља беше и поток, и река, и шума, и фабрике, и школе и птица у лету.

И дођоше неки лоши људи,
Узеше нам Микија и Пају.
Рекоше нам: Нека деца рат боље упознају!

Пријатељу,
упознати можеш само страх и тугу,
бол и очај, земљу која плаче.
Упознати можеш небо које гори
и неку чудну, ужарену дугу.

НАДА МАЦАНКОВИЋ III'

ОСНОВАН ФРАНЦУСКИ ОДБОР СПО

У присуству госпође Мире Трајковић, чланице Главног одбора Српског покрета обнове, 31. октобра 1993. год. основан је француски одбор Српског покрета обнове. На том скупу су разматрани услови у којима ће овај одбор деловати и начин рада. Због сателитског провајдера Социјалистичке партије Србије у Француској је отаџини сваки ред опозиционих, демократских странака, нарочито СПО-а који је медијски сатанизован од оснивања.

Председник француског одбора СПО је Драган Ђурић.

ОПОРУКА ОПОЗИЦИЈЕ

Не стајте ми на жуљ опет!
Узесте ми број и меру,
Украсте ми дух и веру
И морлану хемисферу,
Отпустите врх мом перу,
Напујдасте на нас керу
Са прстом на револверу,
Сви ми сад кожу деру
И по мени ждеру, ждеру!

Не стајте ми на жуљ опет!
Уведосте нову моду,
Узели сте част народу,
Замутисте бистру воду,
Убисте и плод у плоду,
Абортирали смо сви слободу,
Просуше нам жуч и соду,
Нека оду, нека оду!

Не стајте ми на жуљ опет!
Отесте ми кору хлеба,
Узесте и парче неба,
Иза угла смрт ме вреба.
Од Битоља до Загреба
Кобац лови свог тетреба
Јер бараба све нас сјеба.
Тако треба, тако треба!

Не стајте ми на жуљ опет!
Узесте ми сваку наду
У парламент и у владу.
Гледам вашу кавалкаду,
Коњску трку и параду,
Блеје овце у том стаду
у мом тужном сивом граду,
Београду, Београду!

Не стајте ми на жуљ опет!
Сита вас је родна груди!
Где су сада ваша чуда?
И ваш живот без заблуда,
Опсенарство свака—луда
Што изниче ниоткуда?
Свако хтеде да је Буда
И да чеше туђа муда
Ал' не знаде: куда, куда?

Не стајте ми на жуљ опет!
Мало тражих, тек грам среће,
Сањах љубав, плаво цвеће,
Сад по гробљу палим свеће.
Слутим: народ изумреће,
Јер га ништа не покреће,
Ал' нестати никад неће,
Кад одете, на пролеће,
Из пепела — оживеће!
Камо среће, камо среће!

Макар да сам од свих проклет
Не стајте ми на жуљ опет!

ТВ КРИТИКА

Пише: Донка МИХАНЛОВИЋ

АРКАН У ЛИЗИ

Вучелићев новинари воде на лествици професионализма, што су и доказали 20. октобра у ударном „срп и чекић Дневнику“. На волшебан начин, тајним каналима, дошли су први до изјаве Слободана Милошевића који је решио, сходно себи и својој супрузи, да распусти разуздану Скупштину. Остале ТВ станице остале су у мраку свог незнања, па је исто вече „Студиоо Б“ морао да се „извлачи“ позивајући директ пред камере неке безначајне опозиционаре, као, рецимо, господина Драшковића и Небојшу Попова.

Сам друг Председник, очигледно изнервиран упадом Вучелићеве екипе у његов радни кабинет, енергично и мушки треснувши црвену књижицу, поред изјаве да распушта Скупштину, имао је на уму чисто маркетиншки потез, а све у прилог наступа Жељака Ражњатовића Аркана у „Press klubu“ Зденке Аћин. Наиме, мушко лупање по књижици само је софистицирани потез у односу на Арканову беседу српским борцима, сажету у краткој реченици „Србин има курац“. Оно што је Милошевић изјавио о бившем раду Скупштине, невероватно се подударало са спонтаном Аркановом изјавом „пизда му матерна, не знам ни име села које ослобађам“. Док Аркан има „демократску војску“ председник жури да има „демократску скупштину“ којом ће се дичити по белом, истина, непријатељском свету. Једино што Аркан има, а председник нема је фудбалски клуб који ће „у лизи да буде најбољи“. На примеру овог издања „Press kluba“ лепо се видело да ТВ Политика никада неће бити добра као „велика“ Телевизија. Када је, молим вас, друг Вучелић сместио „пушку“ својим новинарима као што то учини господин Тијанић госпођи Аћин?

Појављивање Леле Брене на „С каналу“ како шета по Семберији и Брчком, разрешило је велику дилему обожавалица Милијане Балетић. Наиме, сви су се питали да ли Милијана нема више маскрини униформу зато што ју је дала на праће или ју је неки заљубљени мачо-мушкарац у трансу исцепао? На срећу, из приложеног тв-снимка дало се закључити да је слатка Милијана униформу позајмила Лелој Брени, која ју је замолила у подизању морала српским ослободиоцима.

Да ли је Лела Брена у српским земљама срела певача који се на истом „С каналу“ представља песмом „црна ми је додијала роба, устај родбину из гроба“, није познато, али што се тиче дотичног ТВ канала, сви аранжмани су могући.

Захваљујући ТВ Политици и емисији „Песма на песму“, видели смо неке заборављене „Хрватине“. Јосипа Лисац и даље има најлепши вокал, Габи Новак са пуно разлога пева оде матици Хрватској, јер у истој одлично живи, што се видело по килажи и облим обрашчићима. А Дорис Драговић од веселе цурице, преобразила се у вамп жену пуну захвал-

ности својој домовини, спремна чак и дати живот за Хрватску, погајно се сећајући романси са српским, zgodним момцима.

У уторак увече било је сасвим свеједно да ли сте гледали Душанку Ђого у „Минимаксовизији“ или Василија Крестића на Првом програму. Отисак је био идентичан. Поред свих сјајних, несавршених жена, Милован Илић почаствовао нас је савршеном женском, те смо се удавили од досаде и испразности. Госпођица Ђого, баш као и њена Партија, зна само себе да хвали, а све ван тога не постоји. „Свесна сам да сам лепа и zgodна, да сам пишчила у ношу са две године, да сам била одлична рукометаша, још сам бољи летач на змајчеку, одличан сам студент, свесна сам да сам била одличан новинар, да ми је први интервју био са Николом Шаиновићем, да ми је он отворио нове видике, да само СПС може да ми пружи оно што желим...“ Бити свестан свега, сем своје несвести, ваљда је битна карактеристика за пријем у чланство СПС-а.

Партијска другарица савршене Душице, госпођа Нада Поповић-Перишић, засигурно нема пуно овоземаљских проблема — типа хлеб, млеко, брашно — јер те ствари некако спадају и у њену надлежност. Стога је за њу једна од горих ствари у животу појављивање на телевизији, поготово када у „Утиску недеље“ очи у очи води дијалог са својим бившим професором Николом Милошевићем, који јој руши мит о политичкој одређености и непрестано исправља језичке грешке. Да ли је госпођа-Перишић била бубалица на факултету, па није схватила правила нашег језика и граматике или подвргнута непријатним питањима, почиње да брља, могао је да каже трећи гост у емисији, психолог Жарко Кораћ, али из непознатих разлога човек је оћутао. А можда он заступа мишљење да марионетно-маргиналце од почетка треба поставити на место које им и припада. Негде нигде.

И таман кад је гледалиште помислило да ће се пар дана одмарати од наступа „ангажованих“ жена, Мирјана Бобић докрајчила је причу, позивајући у „Блиске сусрете“ госпођицу Исидору Бјелицу, дјевојку са хиљаду занимања. Истина, нешто се у самој емисији преслишавала да ли је драматург, да ли предаје на ФДУ или је за сада само сарадник на сценарију, али боже мој, за све оне који су у правој истини и добротни, који читав свој живот и рад поклањају свевишењем, постоји извесна доза толеранције и опроста. Иначе, све што је Исидора испричала у студију било је разумљиво и прихватљиво само Небојши Пајкићу, остали су и онако атеисти. Мада, ко зна, стално Исидорину појављивање у истој хаљини са истом, небулозном причом, можда може некога и убедити да је ништа оригинално и потребно. Јер, ако ништа не једемо, можемо ништа и да мислимо.

Марко МЛАДЕНОВИЋ
(из збирке „Отровне опоруке“)

љава велики успех. Без икаквог улога и муке добија на тачни оно што сам никада не би добио. При деоби мандата чак је имао смелости и да уцењује, када се све завршило повољно по њега, без много двоумљења ишао је на осамостаљење помпезно проглашавајући да је ДЕПОСУ одзвонило, као да га је само он стварао. Циљ је јасан истински: гурање на маргину СПО и ЊЕГОВОГ ЛИДЕРА ГОСПОДИНА ВУКА ДРАШКОВИЋА, плашећи се беспотребно да му не засметају у његовом походу ка трону. „ТРОН ЈЕ НА ДОХВАТУ САМО ЧЕКА КО ЋЕ ДА СЕ ПОПНЕ“. У том надзирању обавезно уз некога, никада сам због двообе ризика и одступнице која ће сигурно затребати и Коштуница је заиграо на националну карту заборављајући да је један чврсто држи и по било коју цену неће је дати, јер му је само она остала.

Вероватни узлет голуба превртача који хрли у загрљај очајне грабљивнице не може да заврши добро, са коликом ће треском њихов пад да се одигра остаје да се види. Како год се завршила ова маскарада, неке ствари су сигурне. Народу је и горе и теже, мада је његова кривица видљива јер и даље је по мени на правом путу уз све потешкоће које га од почетка прате. Поштено, без калкулација и резерве иде трновитом али једином стазом истине. Логични след догађаја може се предвидети: парламентарна криза, распуштање парламента и у крајњем случају што је лако могуће, знајући код кога су командне табле, увођење ванредног стања. Пошто су политичке логичности одавно ишчезле тако да републички председници воде спољну политику, а савезни унутрашњу и није случајно што је једина политичка преокупација председника Лилића обилазак војних постројења.

Због свега што претходи, а и лошег искуства од раније, СПО мора да изуче многе поуке. Стратегија на предстојећим изборима који су неминовност. Свим коалиционим партнерима којих ће вероватно бити, јасно казати колико могу да очекују у зависности колико могу да пруже и од тога се не сме одступити. Још енергичније промовисати идеје из програма и свим расположивим средствима. Обавезно ревидирати и консолидовати чланство, тако да се у било које време зна где и како и чиме се располаже. Као основни принцип, без кога сигурно неће моћи на изборе је то да свако, ама баш свако бирачко место буде попуњено члановима или симпатизерима СПО-а.

Без обзира на свеопшту тешкоћу, која нас је задесила, само таквим односом и понашањем СПО може помоћи својој отаџбини и своме роду.

**Војан Марковић
Прекупиње**

шење ЦРВЕНЕ ТВОРЕВИНЕ на овим трагичним просторима.

Куцнуо је задњи час да се као народ једном за свагда освијестимо и унесрећителјима кажемо да се више не може тако! Превршила је дара мјеру. Глад је закуцала на наша врата; умиру нам дјеца при порођају, пензионери извршавају самоубиства јер нијесу у

КАКО ДА ЖИВИМ

Како да живим када сам примила пензију 52.671 динара, а аконтација за електричну енергију ми је 59.188 динара, телефон 17.611 динара, комуналије и остале обавезе, а шта да једем, од чега да живим, шта да радим?

Како да живим?

Ко је крив за све ово,

Шта је ово? Нека неко да одговор! Или тако треба.

Обрадовала сам се бедном пакету Владином, а делимично сам добила, кажу нема робе, и то зелени листић као предност у испоруци и јевтиније и то у самоупузи код Стадиона, из које нема информације кад год позовем телефоном, имам одговор, број који сте бирали у квару је. Обраћала сам се Штабу за снабдевање Владиних намирница да ми помогну око испорук, обећано ми је да ће да ми изађу у сусрет и да добијем намирнице, али то није реализовано, а мислим да је то у пракси код Социјалиста.

Рођена сам 12. новембра 1947 године, у Јагодини живим од 1962 године. Била сам удата, и 20. марта 1982 године муж ми је погинуо у саобраћајној несрећи, а ја остала доживотни инвалид у колицима. Радила сам у „Јухору“ у комерцијалној служби на административним пословима.

Сада сам у пензији, и живим сама. Себе сматрам издржљивом захваљујући нагону опстанка и борби за живот. Изгледам бојажљиво и ћутљиво али је то привидно. Можда прецењујем себе и своје могућности, али то надокнађујем својом упорношћу. Знам да је све око мене лажан сјај, да је све маска и глума, и покушава да се борим против тога. Често очајавам јер ми се планири не испуњавају, тада се нити жалим нити тражим помоћ. Све проблеме решавам искључиво сама.

Постала сам симпатизер СПО по читању књига Вука Драшковића. Читала сам их у време када се разбукутао рат у Хрватској. Што сам читала у књизи то сам и видела на телевизији. Дивила сам се његовом стилу и сликовитости писања. Сигурно би још једном прочитала да их имам, али сам добила на позајмицу да их прочитам.

Увек сам мислила о његовој странки и желела да ако могу да дам све од себе да им нешто помогнем. Али то је била само жеља. Једног дана изненадило ме звоно на вратима. Ушле су три особе које нисам познавала. Представиле су се. То су били како их ја из задовољства зovem Драшковићевци. Борисав Радосављевић, председник странке, Бора Матић, секретар и Мића Марковић, потпредседник. Мислила сам да сам на другом свету са њима. Толико радости у мени због њихове посете, да сам мислила да ћу да проходам,

да потрчим са њима, да опет живим, да су они самном сви, да су они који знају да помогну свима, да сам њихова, да их је моћ или не знам шта Вука Драшковића послала, да помогну једном немоћном бићу. Тако је Вук у мени у мојој души постао идол. Покушавам да пратим сва његова налагања, али је то ограничено све због моје ситуације. Телевизијске информације штуре, зна се ко има предности штампа недоступна, због недостатка финансијских средстава, немам ни за хлеб што сам напред и навела, опет мртвило се јавља у мени. Сетимо се догађаја испред Скупштине, пошао да нас све спаси, а они га батинама спречише и хтаде свој живот за правду и све нас да да и грехове све нас на себе прими и умре за нас, а Бог га спаси.

Постоји нека моћ у њему, снага у њему, и бори се против свих, да помогне онима који му верују.

У периоду његових мука, много сам желела да му помогнем, нисам другачије могла него сам и ја као и он, осам дана гладовала, нисам јела. Осми дан сам отишла у манастир Јошаницу, молила Бога за његов живот, палила свеће и примила причест. Била сам задовољна јер сам мислила да сам и ја учинила нешто за оне које волим. Он је добар човек, божји човек, прашта све. Праштање је божји дар. Да ли то довољно бити добар, поштен, и сваки покушај за помоћ, спречити, на небирајући начин најмоћнијих. Можда ТАКО ТРЕБА.

**Илић Милка
Буре Ђаковића 2/12
35000 Јагодина
телефон 223-698**

ВУЧЕ

Имам 23 године. Ја не могу ово више да издржим. Немам зашто да купим хлеб, а о осталим стварима да не говорим. Никада нисам крао, али изгледа да сам приморан да крадем.

Вуче, затвори се већ пуне омладином, јер ми немамо другог избора него да крадемо, а они нас хапсе, туку, иживљавају се, а они су довели до овога.

Једино се у тебе уздам да можеш нешто променити.

Изгледа да морамо силом, другога избора немамо. Вуче, спасавај омладину док није касно. Ако треба оружјем, оружјем. Немој да чекаш ништа више, сваки минут чекања је као година дана.

ВУЧЕ! уз тебе смо, само зови.

Милан Радич, Лезница

ПОМОГИМО ДА ОДУ

Писмо мога земљака Бакић Илије из Бера на представља апел цјелокупној несрећној младости Србије и Црне Горе. Потребно га је одштампати као проглас за ру-

ИЗДАВАЧКА ЗАДРУГА СТИЛОС

ИЗБРАНА ДЕЛА

ВУКА ДРАШКОВИЋА

**ИЗАШЛО
ИЗ ШТАМPE**

На укупно 1767 страна, формата 14 x 20
цм, брошираног пописа,
пластифицираних колор корица

Књиге можете купити у књижари СТИЛОС,
у центру града: ЧИКА ЉУБИНА 10.

**ЦЕНА КОМПЛЕТА ЈЕ 30 ДЕМ
— ПРОТИВВРЕДНОСТ**

**СУДИЈА
НОЖ
РУСКИ КОНЗУЛ
МОЛИТВА I — II
КОЕКУДЕ СРБИЈО
ОДГОВОРИ**

Информације на телефон 624-371

*Мир, демократија, одржава,
интерности*

ЧЛАНОВИ И СИМПАТИЗЕРИ СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ!

ПОЗИВАМО ВАС ДА СВОЈИМ ЧЛАНАРИНАМА ИЛИ ДОБРОВОЉНИМ ПРИЛОГОМ ПОМОГНЕТЕ РАД И ОПСТАНАК СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ. У ТОКУ СУ СТРАНАЧКЕ АКТИВНОСТИ КОЈЕ ЗАХТЕВАЈУ ВЕЋА УЛАГАЊА, ПА ЈЕ ПОТРЕБНО ДА СПО ПОМОГНЕМО СВИ ПРЕМА СВОЈИМ МОГУЋНОСТИМА.

ЧЛАНАРИНА ЗА 1993. ГОДИНУ ИЗНОСИ 12 ДЕМ (ДИНАРСКА ПРОТИВВРЕДНОСТ).

ЧЛАНАРИНУ И ДОБРОВОЉНЕ ПРИЛОГЕ МОЖЕТЕ УПЛАТИТИ НА
ЖИРО РАЧУН 60806 — 678 — 91956 СДК СТАРИ ГРАД

ХВАЛА ВАМ

ЦЕНОВНИК ОГЛАСНОГ ПРОСТОРА

А. ОГЛАС У КОЛОРУ

ЗАДЊА СТРАНА КОРИЦА ФОРМАТ 1/1 ..... пв 300 ДЕМ
ОСТАЛЕ КОЛОР СТРАНЕ ФОРМАТ 1/1 ..... пв 200 ДЕМ
ВИЊЕТА НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ 5/5 цм ..... пв 120 ДЕМ

Б. ОГЛАС ЦРНО-БЕЛИ

— Унутрашња страна, форма 1/1 ..... пв 150 ДЕМ
— Унутрашња страна, формат 2/3 ..... пв 100 ДЕМ
— Унутрашња страна, формат 1/2 ..... пв 80 ДЕМ
— Унутрашња страна, формат 1/3 ..... пв 60 ДЕМ
— Унутрашња страна, формат 1/4 ..... пв 40 ДЕМ
— Унутрашња страна, формат 1/8 ..... пв 25 ДЕМ

ПОПУСТИ
2—5 ОГЛАШАВАЊА 10%
6 И ВИШЕ ОГЛАШАВАЊА 20%

ОБАВЕШТЕЊЕ

Због великог интересовања редакција „Српске речи“ обавештава читаоце да располаже комплетом бројева.

Комплети или појединачни бројеви могу се наручити уплатом на жиро рачун број
60801-603-0-27562 СДК Београд

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

Наручујем „Српску реч“ од Бр 1. до бр.
Напишите који број наручујете.

(име и презиме)

(улица и број)

(место и поштански број)

BIZNIS I STAN

BIZNIS CENTAR *SINGIDUNUM*

STAMBENO-POSLOVNI KOMPLEKS *KARABURMA*

POSLOVNO-SPORTSKI CENTAR *RADIVOJ KORAC*

011/341-532, 340-342

InvestExport

